

# Kotipuutarha

2.2023

WWW.KOTIPUUTARHA.FI HINTA 9,90 €

KOKEILE  
TALVIKYLVOJÄ

27  
VINKKIÄ

Kodin  
viherkasvit  
Lisää itse  
ja säästä!

Mukana  
kylvö-  
kalenteri

## Oman maan satoa

VALITSE SIEMENET NYT!

VARMAT JUUREKSET ♥ VOIMAVIHANNEKSET  
♥ AROMIKKAAT TEEYRTIT ♥

 puutarhaliitto  
TRÄDGÅRDSFÖRBUNDET

PAL.VKO 2023-10



UNELMIEN VALKOINEN PUUTARHA  
MUHKEAT KUUNLILJAT HARRASTUKSENA  
TIMON PIHASSA AUTETAAN LUONTOA





# KEVÄT MESSUT

30.3.–2.4.2023  
Helsingin Messukeskus

## LÄHIRUOKA & LUOMU

Herkuttelijan  
keidas

## OMA MÖKKI

Meille mökki-  
höperöille

## KEVÄT PUUTARHA

Askel kohti kesää

## SISUSTA

Sisustamisen  
juhlaa

## ASU & REMONTOI

Unelmista totta

### KEVÄÄN AVAJAISISTA PARHAAT IDEAT KOTIIN, MÖKILLE JA PUUTARHAAN

Suomen suurin puutarhanhoidon tapahtuma tuo jälleen yhteen satoja yrityksiä puutarhanhoidon ja mökkeilyn, rakentamisen ja remontoinnin sekä piensisustamisen ja lähiruokan alueilta. Tule mukaan ja tee puutarhaunelmistasi totta!

**AVOINNA:** to-la klo 10–18, su klo 10–17

Aikuisten liput alkaen 17 €. Osta liput ennakkoon ja säästä!

Samalla lipulla: OutdoorExpo (to-su) ja Golfmessut (pe-su).

[kevatmessut.fi](http://kevatmessut.fi) | [facebook.com/kevatmessut](https://facebook.com/kevatmessut)

[instagram.com/kevatmessut\\_official](https://instagram.com/kevatmessut_official) | [#kevatmessut2023](https://twitter.com/kevatmessut2023)

**MESSUKESKUS**





## Uusia siemeniä ja paljastuksia

**PITKIN TALVEA** on mielessä pyörinyt vahva ennakoavaistus: tulevan kesän teema löytyy kasvimaalta. Se saa alkunsa pienenpienestä siemenestä, hennosta taimesta tai mukulasta, ja kasvaa muutamassa kuukaudessa käsittämättömän runsaaksi sadoksi. Ja tiedättekö, tähän on aikaa enää muutamia kuukausia!

**TÄSSÄ TILANTEESSA** kärsimättömyydestä voi tehdä hyveen. On nimittäin aika laittaa siementilaus vetämään, jos haluaa saada haluamansa. Suosittujen lajien ja lajikkeiden hankintaa ei todellakaan kannata jättää keväälle, sillä muitakin kärsimättömiä on liikkeellä – ja nyt puhutaan kymmenistä tuhansista hyötykärpäsen puremista kotitarvilajijöistä. Toissa vuonna siemenperunan pienpakkaukset loppuivat puutarhaliikkeistä. Viime keväänä ainakaan minä en saanut suosikkitomaattejani enää mistään, koska viivyttelin hankinnassa maaliskuun lopulle. Siemenhyllyillä on nähty aukkoja papujen ja erilaisten yrttien kohdalla, istukassipuleista oli toukokuussa kaupan laarissa jäljellä vain varisseita kuivia kuoria. Tänä vuonna lupaan olla ajoissa.

**MITKÄ LAJIT** sitten ottavat kärkipaikan tänä keväänä? Siinäpä kysymys! Tein pikagallupin viljelykärpäsen puremien tuttujen parissa, ja nyt tulee paljastus: tänä vuonna monen puutarhan mullassa pullistuu juures poikineen. Palstoilla, lavoissa ja jopa parvekkeilla kasvaa punajuuria kaikissa eri väreissä, on myös monenlaisia porkkanoita ja nauriita sekä palsternakkaa. Edistyneemmät ja uskaliaimmat laittavat tulemaan erikoisuuksia persiljajuuresta kaura- ja mustajuureen. Helppoksi ja runsassatoisiksi koetut juureset ovat juuri sitä, mitä tämä aika kaipaa: varmuutta ja kestävyyttä. Tähän sakkini kuuluu itseoikeutetusti myös peruna.

**KESTOSUOSIKKI** tomaatilla on tänä vuonna varmasti liuta myös uusia kasvattajia, sillä oman tomaatin makua ei voita mikään, kuten Kotipuutarhan markkinointipäällikkö, puutarhuri ja taitava viljelijä **Piia Reinikainen** muistaa mainita tämän numeron isossa siemenjutussa (s. 40). Samassa kasviasiantuntija **Ella Rädyn** kokoamassa jutussa puutarhatoimittaja ja hortonomi **Outi Tynys** kertoo, millaisia yrttejä hän kasvattaa omiin teesekoituksiinsa. Jos katsoo kahvin ja teen hintojen kehitystä kaupassa, alkavat monet pihamaan kasvit kiinnostaa ihan toisella tavalla. Yllättävän monesta monivuotisesta lajista saa aromikasta teetä pienellä vaivalla.

**ME KOTIPUUTARHASSA** luotamme tulevaisuuteen ja toivomme parasta puutarhakesää ikinä. Paljastettakoon, että seuraavassa numerossa lehti luo nahkansa ja tulee luoksesi entistä ytimekkäämpänä tietoa ja inspiraatiota sisältävänä pakettina. Myös lehden verkkosivut uudistuvat. Netisivuilta ja sähköpostiin tilattavasta uutiskirjeestä löydät sellaista ajankohtaista asiaa, joka ei mahdu painetun lehden sivuille. Tule meidän kanssamme syvälle puutarhaan monessa kanavassa!

Aurinkoisia talvipäiviä!

MINNA SILTALA  
päätoimittaja



Talvetan rosmariinit viileällä ja valoisalla kaulistilla, jossa lämpötila vaihtelee +10–14 asteen välillä. Myös osa chileistä pärjää siellä talven yli.

**NYT USKALTA A JO UNELMOIDA** uudesta kasvukaudesta. Viime kesän onnistumisia terassilla olivat chilit ja erinomaisen tuuheiksi kehkeytyneet rosmariinit. Tänä kesänä aion kylvää timjameja, joista on tässä numerossa tuhti tietopaketti (s.54).





12



20



28

- 12 Väriharmoniaa espoolaispihassa
- 20 Lisää viherkasvisuosikkeja!
- 28 Pihavierailulla Kaarinassa
- 34 Rakkaudesta kuunliljoihin
- 40 Nyt valitaan keittiötarhan siemenet!
- 48 Terassipuutarha laatikoihin
- 54 Auringon hellimät ajuruohot
- 60 Kokeile talvikylvöä – 27 vinkkiä
- 68 Tutustutaan palsameihin

48



40



## TÄSTÄ INNOSTUIN!

**TUORE PORKKANA**  
on perheemme  
5-vuotiaan lempijuures.  
Tänä vuonna kylvänkin  
siemenjutusta  
innostuneena  
perusporkkanan  
lisäksi erivärisiä  
lajikkeita. Saa nähdä,  
mitä poika sanoo,  
kun maasta nousee  
violettia, valkoista  
ja keltaista juurta!

– Piia Reinikainen –





34

75–83

Hyödä varpuja maljakossa  
Siemeninventaarion aika  
Ruokitaan lintuja  
Huonekasvien karanteeni  
Pelargonien kevät  
Kasvuvoimaa bokashinesteestä  
Tunne tonttisi pienilmasto  
Miten karanteenituhoojia estetään?  
Kysy meiltä!  
Matkalla Englannissa: Sudeley Castle



LUKIJASIVUT 6 | KULTAJYVÄT 8 | KOHTAAMISIA 11 |  
KUOKALLA JA KAUHALLA 67 | PINTAA SYVEMMÄLTÄ 73 |

LUE LISÄÄ NETISSÄ  
kotipuutarha.fi

Näin toimii bokashi  
Viherkasvien keväthuolto



#### ASIAKASPALVELU

Kotipuutarha-lehti, c/o Atex  
PL 115, 30101 Forssa  
p. 03 4246 5324  
kotipuutarha@atex.com  
www.kotipuutarha.fi

#### MUISTA ILMOITTA OSOITTEENMUUTOKSISTA!

**TILAUSHINNAT VUONNA 2023**  
Kestotilaus vanhoille asiakkaille  
79 €/vuosi. Maaliskuussa ja sen jäl-  
keen alkaville tilauksille 95 €/vuosi.

#### TOIMITUS

Päätöimittaja Minna Siltala  
Toimittaja-toimitussihteeri Heli Einesalo  
Digituottaja Niina Oinonen (vapaalla)  
Digituottajan sijainen Kati Orava  
Markkinointipäällikkö Piia Reinikainen  
Media-assistentti Agneta Järvenpää  
Graafikko Pekka Hannila

#### KOTIPUUTARHA-LEHTI

Viljatie 4 C, 00700 Helsinki  
kotipuutarha@puutarhaliitto.fi tai  
etunimi.sukunimi@puutarhaliitto.fi

#### TÄMÄN NUMERON AVUSTAJAT

Maija Astikainen, Katarina Boijer, Johannes  
Enroth, Heidi Haapalahti, Maria Kesänen,  
Hanna Marttinen, Paula Ritanen-Närhi,  
Jonne Räsänen, Ella Rätty, Julia Sand, Anne-  
Marie Siltala, Minna Soisalo, Maija Stenman,  
Teija Tuisku, Outi Tynys, Johanna Vireaho

#### ILMOITUSMARKKINOINTI

Saarsalo Oy  
Sanna Mäkinen, 041 313 2706  
sanna.makinen@saarsalo.fi

#### KIRJAPAINO

PunaMusta, Joensuu 2023

Aikakausmedia ry:n jäsen ISSN 0355-8673

Tämän lehden osoiterekisteriä  
voidaan käyttää ja luovuttaa suora-  
markkinointitarkoituksiin henkilötietolain  
mukaisesti. Tietosuojaseloste  
kotipuutarha.fi/tietosuojaseloste/  
Markkinointi- ja luovutuskiellot:  
kotipuutarha@atex.com



kannen kuva Adobe Stock





# Lukijalle



Äänestä  
tämän  
lehden  
paras juttu!

VASTAA  
JA VOITA!



Ilahduttiko jokin tämän lehden jutuista erityisesti tai jäitkö jonkin jutun kokonaan lukematta? Kertomalla mielipiteesi autat meitä kehittämään Kotipuutarhaa.

🗳️ Vastaa 5.3.2023  
mennessä osoitteessa  
[kotipuutarha.fi/kilpailut](https://kotipuutarha.fi/kilpailut)

**PALKINTONA** arvomme Plantui Smart Garden 6 all inclusive -älypuutarhan, jolla kasvatat maukkaat yrtit ja salaattit vaivattomasti ympäri vuoden. Plantui hoitaa lähes kaiken työn automaattisesti puolestasi – edes multaa ei tarvita. Palkintosetti sisältää kaiken mitä tarvitset yrttien, salaattien, chilien, kukkien tai miniversojen kasvattamiseen. Mukana myös Plantuin yrttisakset kasvien hoitamiseen. Palkinnon arvo on 329 €. [plantui.fi](https://plantui.fi)

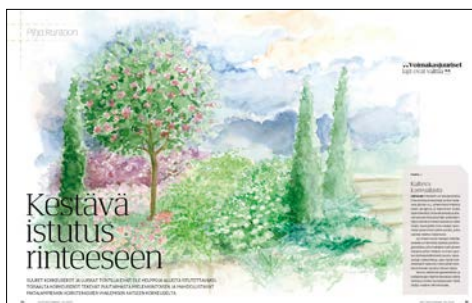
## Suosituimmat lokakuussa



Kauneutta kaamoksessa



Polkujen puutarha



Kestävä istutus rinteeseen

Nämä olivat lukijoidemme mielestä lokakuun numeron kiinnostavimmat jutut.

Kiitos kaikille palautteesta!

**PARAS JUTTU 10/2022  
-ÄÄNESTYKSESSÄ**

Lapuan Kankurien  
Metsikkö-huovan voitti  
**Suvi Pehkonen** Enosta.

Onneksi olkoon!



# Palautetta jutuista



“ Muovin käytön vähentäminen on ajankohtainen aihe. Muitakin ekologijuttuja olisi kiva lukea.

**Markus Ruohonen, Turku**

“ Käytä muovia harkiten - 28 vinkkiä! (nro 1/2023). Tämä juttu on hyvin ajankohtainen ja asiallinen. Pani lukijan pohtimaan ja arvioimaan omaa toimintaansa. Jutussa ei syyllistetty ketään, vaan kehoitettiin etsimään vaihtoehtoja. Toivon lisää juttuja, joissa pohditaan, miten puutarhaharrastaja voi ottaa

ympäristön entistä paremmin huomioon ja toimia ilmastoystävällisesti.

**Kaija Karhunen, Kuopio**

“ Tämä oli kova: Pikkupiha ilman nurmikkoa (1/2023), koska minulla on juuri sellainen piha. KIITOS!

**Marita Lindström, Kotka**

“ Oli jälleen niin kiinnostavia juttuja numerossa 1/2023. Lehti, jonka katson heti kun luukusta napsahtaa. Lehti tuo kesän talven keskelle.

**Hannele Suomalainen, Turku**

“ Hyvä lehti enkä pystyisi lopettamaan sen tilausta. Kerran yritin, mutta oli pakko tilata uudestaan. Tämä lehti saa minut yhä edelleen ja jatkuvasti näkemään oman puutarhani uusin silmin ja rakastamaan sitä enemmän ja enemmän.

**Maija Ylinen, Helsinki**

“ Lehti on aivan huippu. Sivut sivulta kauniita kukkia ja kasveja joihin tutustumisen antaa hyvän mielen ja uusia ajatuksia. Asiat ei vanhene vaan hyviä oivalluksia löytyy vanhoistakin lehdistä. Kannattaa säilyttää ja istahtaa niiden pariin, kun haluaa arkeensa jotain lukusta. Kiitos!

**Tanja Kurvinen, Pellosniemi**

“ Kasvivalojuttu oli kiva. Samoin Arts & crafts. Tykkäsin myös kovasti kaamosjutusta. (Kaikki nro 10/2022). Yleensä puutarhalehdissä esitellään kesäisiä tai keväisiä puutarhoja tai mainitaan syysvärit, mutta talvi jää unholaan. Puutarha on erilainen talvella, mutta se voi silti olla kaunis.

**Elli Valkila, Laskia**

“ Kaipaamme juttuja puutarhan eri tyyli-suunnista, esim. cottage, renessanssi, moderni ja keskiaikainen puutarha ja miten ne eroavat toisistaan. Myös

Suomen puutarhahistoria sekä suomalaisten tai ruotsalaisten naispuolisten suunnittelijoiden tekemät puutarhat ovat kiinnostava aihe.

**Pia Aarnio, Lielähti TL**

“ Puutarhahistoriaan ja historiallisiin puutarhoihin liittyviä juttuja haluaisin lisää! Myös nykyisistä museopuutarhoista olisi kiva saada juttusarja!

**Nina Talvela, Porvoo**

“ Ihania kuvia ja paljon luettavaa! Lehti tulee kahlattua moneen kertaan läpi.

**Mira Laimi, Kiukainen**

## LÄHETÄ VIESTI

Anna meille palautetta samalla kun äänestät tämän numeron parasta juttua tai lähetä meille viesti sähköpostilla [kotipuutarha@puutarhaliitto.fi](mailto:kotipuutarha@puutarhaliitto.fi) Julkaisemme palautteita vain nimellä. Toimitus voi lyhentää kirjoituksia.

## Nähdään Kotipuutarhan somekanavissa!



**@KOTIPUUTARHA**  
**#KOTIPUUTARHALEHTI**



**@KOTIPUUTARHA**



**@KOTIPUUTARHA**

→ Katso myös ajankohtaiset puutarhavinkit **WWW.KOTIPUUTARHA.FI/PUUTARHAVINKIT**

→ Ja seuraa suosittuja blogeja **WWW.KOTIPUUTARHA.FI/BLOGIT**



**BLOGIT**  
**Mama's garden**  
**Somepuutarhuri**





# Kultajyvät

KOONNUT Heli Einesalo ja Minna Siltala

Runebergin museon puutarhassa tehdään kaivauksia, joilla yritetään selvittää, mitä puutarhassa oli ennen Runebergien aikaa.



## Puutarha- arkeologiaa

**J. L. RUNEBERGIN** kodin puutarhassa on aloitettu suomalaisittain harvinainen arkeologinen tutkimus. Kansallisrunoilijamme tontilla on pitkä viljelyhistoria. 1700-luvulla Änäsin säteri myi omistamansa maat Porvoon kymnaasin opettajille viljelymaaksi, ja sen kasvitieteelliseen puutarhaan lähetettiin siemeniä Ruotsista. Pihalla kasvaa nytkin mustamarjaorapihlaja, joka oli paikalla jo Runebergien muuttaessa taloon vuonna 1852. Tällöin kasvi oli Euroopassa hyvin harvinainen.

Museopuutarhuri **Aaja Peura** oli osallistunut aikaisemmin puutarhan hoitosuunnitelman tekoon, ja keskustellut useasti Porvoon museon amanuenssin **Susanna Widjeskogin** kanssa, että puutarhan aikaisempia vaiheita olisi mielenkiintoista selvittää arkeologisesti.

Tutkimuksessa puutarhasta on poistettu aiemmin asennetut, mutta kasvustoa vahingoittavat juurieristematot. Kasvit kaivettiin ylös isoina paakkuina, ja ne varastoitettiin laatikoihin.

Mattojen alta löytyi maata, josta löytyi 1700- ja 1800-luvuille ajoittuvaa talousjätettä, kuten astioiden paloja, tuluspiitä ja eläinten luita. Maakerroksesta otettiin viljelynäyte sekä maanäyte. Viljelynäytteet laitetaan Runebergin pihan kasvatuslaatikoihin, ja kasvijäänteet tutkitaan. Projektissa mukana ovat muiden muassa Porvoon museo sekä Porvoon kaupunki.

Tutkimisryhmä toivoo löytävänsä tietoa kohteen historiasta. Puutarha-arkeologista tutkimusta on tehty Suomessa vähän, joten hanke vie myös koko tutkimusalaan eteenpäin. **Katarina Boijer**



**Keisarinlilja**  
eli ruskolilja  
Runebergin  
puutarhassa.

# 27

**MILJOONAN EURON** edestä kasvien siemeniä! Näin isolla summalla me suomalaiset ostimme siemeniä vuonna 2022. Määrässä on kolmen miljoonan lisäys edelliseen vuoteen. Ostajien määrä ei ollut noussut, joten lisäys syntyi suuremmista kertaostoksista.

Lähde: Kotipuutarhatutkimus 2022, Kantar TNS Agri Oy.



## KÄTEVÄT KYLVÖKUUTIOT

Avuksi kevään kylvöihin voi kokeilla mullan prässäämistä pieniksi kuutioiksi. Märäksi kasteltu multa kerätään metalliseen Soil Blocker -muottiin ja tiivistetään napakoiksi, neliön muotoisiksi kylvönapeiksi. Siemenet kylvetään multakuutioihin, jotka voi sellaisinaan siirtää taimetumisen jälkeen suurempiin ruukkuihin tai suoraan lopulliselle kasvupaikalle.

Prosessi on pikkutaimien juuristolle hellä, eikä perinteistä koulumista tarvita. Kastelussa tarvitaan valppautta, sillä pienet multakuutiot kuivuvat helposti. Nettikaupassa myytävään multaprässäsiin sopii parhaiten itse sekoitettu, tasalaatuinen ja hienojakoinen multaseos. Valmiitkin seokset käyvät, mikäli joukosta on seulottu pois isokokoinen aines ja kasvualusta on hyvin vettä sitovaa. **kukkarhurit.fi**





Lampaanvilla on ekologinen ja uusiutuva materiaali.

## Vuoden puutarhatuote

**SEKALAATUISESTA** lampaanvillasta on kehitetty uusia tuotteita puutarhaan. Suomen Puutarhakauppiat ry:n valinta vuoden 2023 puutarhatuoteeksi on BioProffan Pihavilla -tuoteperhe, johon kuuluu jättevillasta valmistettuja tuotteita maankatteiksi, talvisuojaukseen, altakasteluun sekä etanoiden torjuntaan. Tuotteissa käytetty villa on peräisin suomalaisilta ja itävaltalaisilta lammastiloilta. **esbau.fi**



## Palkittu Parkly

**YHÄ USEAMMAT** kaupungit pyrkivät kehittämään julkisia tiloja niin sanotun *placemaking*-suunnittelun avulla. Ideana on tuoda paikkaan toiminnallisia, paikan ja tilan elinvoimaa ja identiteettiä vahvistavia elementtejä. Maailmanlaajuisesti toimivan *placemaking*-liikkeen filosofiana on kehittää kaupunkitiloja kevyemmin, nopeammin ja sosiaalisesti kestäväällä tavalla.

Paikkasuunnittelun tuloksia on voinut nähdä Helsingissä esimerkiksi Kalasataman alueella ja Malmilla, jossa Parkly-moduulikalusteista on luotu vehreitä oleskelupaikkoja. Parklyn perustaja ja osallistavan muotoilun edelläkävijä suunnittelija **Päivi Raivo** palkittiin vuonna 2022 Helsinki Design Award -tunnuksella. **MS**

Parkly-moduulikalusteita Helsingissä.

PAKKO  
SAADA



{ Abies }

## Koristeelliset pihdat

**JALOKUUSIKSI** kutsuilla pihdoilla (*Abies*) on koristeelliset neulaset, kävyt ja kasvutapa. Lajikkeista löytyy puu tai pensas niin aurinkoon kuin varjoonkin.

Pihtojen neulaset ovat päältä kirkkaanvihreät tai kuten harmaapihdalla, vaaleansinertävät. Neulasten vaalea alapinta antaa erityisen hohdon oksistolle. Muodoltaan pihdat ovat tasaisesti alhaalta ylöspäin kapenevia, 10–20 metriä korkeita kartioita. Kääpiölajikkeet ovat tynnymäisiä, pallomaisia tai matalan kartiomaisia pensaita. Pihdat sopivat siten sekä suurelle että pienelle pihalle. Eteläisimmän Suomen asukas voi valita pihdan parinkymmenen lajin joukosta. Maamme pohjoisosissa saakka vyöhykkeillä VII–VIII menestyvät esimerkiksi siperian-, lännen- ja palsamipihdan kestävimät alkuperät.

Pihdat ovat myös suosittuja joulupuita ja leikkohavuja. Neulaset ovat taipuisat ja litteät, eivätkä ne pistele kosketeltaessa. Ne pysyvät kiinni oksissa kuivinakin. Sen sijaan *Picea*-suvun kuusien huoneilmassa kuivuneet neulaset varisevat – tällainen on vaikkapa tuttu metsäkuusi.

Kuusista poiketen pihdoilla on lisäksi pystyt kävyt ja sileät rungot. Monen pihtalajin kävyt ovat nuorina kauniin siniharmaat, jolloin ne käyvät vaikka askarteluun tai kasviasetelmiin. Myöhemmin kävyt ruskettuvat, siemenet irtoavat ja käpysuomut varisevat maahan; oksille jäävät vain pystyt käpyrangat. **Ella Rätty**

NÄIN  
ONNISTUT!

	valoa	vettä	ravinneita	kalkkia	hoitoa
Paljon	✗	✗	✗	✗	✗
Kohtalaisesti	✗	✗	✗	✗	✗
Vähän	✗	✗	✗	✗	✗



## Marjasadon turvaajat

**VIELÄ HELMIKUUSSA** kimalaiskuningattaret uinuvat talvisissa pesäkoloihinsa, yhdyskuntansa ainoana jäljelle jääneinä. Työläiset ja koirat ovat eläneet edellisenä kesänä vain lyhyen tovin ja kuolleet viimeistään syksyn ensimmäisten pakkasten saapuessa. Kun aurinko alkaa lämmittää ja saa pajut kukkimaan, kuningatar-kimalaiset heräävät imemään niistä mettä. Pajujen turvin koittaa uusi elämä, pesintäpaikan etsintä ja uuden yhdyskunnan synty.

Suomen ensimmäinen kimalaisiin keskittynyt opas esittelee kiehtovan lajin monipuolisesti. Se selvittää kimalaisten elinkierron ja tavat, selvittää lajien väliset erot ja kertoo, miksi nämä sympaattiset pörräiset ovat tärkeitä. Pienisiipiset, paksuturkkiset pullukat pitävät huolta siitä, että metsien mustikka- ja puolukkasato pölyttyvät, jopa siinä määrin, että merkitys on suuri taloudellisesti. Kotipuutarhoissa kimalaisilla on merkittävä rooli hedelmäpuiden ja marjapensaiden pölyttämisessä. Vadelman pölyttäjinä ne ovat tarhamehiläistäkin tehokkaampia.

Maailmalta tunnetaan pitkälti kolmattasataa kimalaislajia, ja nämä mesipistiäiset ovat levittäytyneet Etelämannerta lukuun ottamatta kaikkiin maailman kolkkiin. Troopikissa kimalaiset ovat harvinaisuuksia, ja esimerkiksi Saharan eteläpuolisesta Afrikasta ne puuttuvat kokonaan. Euroopan lähes 80 lajista noin puolta tavataan Suomessa. Kimalaisopas esittelee nämä 37 lajia.

”

Monet kimalaislajit ovat uhanalaistuneet.

### KENELLE

Pihaluonnosta ja pölyttäjien hyvinvoinnista kiinnostuneille.

### TYKKÄSIMME

hyivistä valokuvista, jotka esittelevät paitsi eri lajeja, myös niiden elinpaikkoja.

### EXTRAA

Kirjassa on perusteelliset lajinmäärittäyskaavat.



Kirja kertoo, että monet kimalaislajit ovat uhanalaistuneet ihmisen toiminnan seurauksena. Omassa puutarhassa niitä voi vaalia säästämällä kaistaleen luontoa – kimalaiset pitävät esimerkiksi maitohorsmasta, hiirenvirnasta, kanervasta ja voikukasta. Puutarhan kasveista suosiossa ovat siniset, violetit ja punaiset kukat, vaikkei kimalainen erotakaan punaista väriä ihmisen tavoin. Isommat kukat houkuttavat pieniä enemmän, ja yksinkertainen kukinto on aina helpompi kohde. Monimutkaisissa, kerrannaisissa kukissa kohteen löytäminen vaatii vaivaa. Lisäksi jokaisella kimalaislajilla ja jopa yksilöllä on omat lempipaikkansa, lentoaikansa ja suosikkikukkansa. **HE**

### Suomen kimalaiset

Seppo Parkkinen, Juho Paukkunen ja Ilkka Teräs, Docendo 2022

## Pieni, tärkeä pala luontoa

**KUN LÄHIMETSÄ** kaadetaan ja tuttu maisema katoaa, häviää samalla monta luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeää tekijää: hyönteisiä, kasveja, sieniä, nisäkkäitä, lintuja. Valokuvaaja **Sanni Sepon** ja tietokirjailija **Jaana Kannisen** toimittama kirja on tarkka puheenvuoro kaupunkiluonnon puolesta. Kirja kuvaa Helsingin rakennushankkeita, joiden tieltä on kadonnut tai uhkaa kadota luontoarvoiltaan korvaamatonta ympäristöä. Ääneen pääsevät alueiden asukkaat. Punaisena lankana on ajatus siitä, että luonnontilaisten alueiden sijaan rakentaminen pitäisi ohjata jo rakennetulle maalle. **MS**

### Huuto kaupunkiluonnon puolesta

Sanni Seppo ja Jaana Kanninen (toim.), Vastapaino 2022

### KENELLE

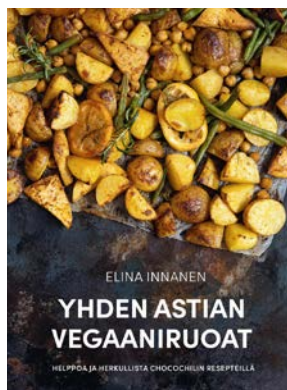
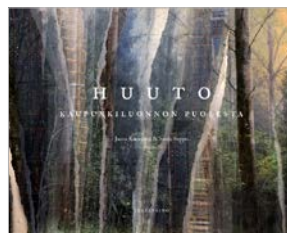
Kaupunkiluonnon säilymisestä ja kaupunkisuunnittelusta kiinnostuneille.

### TYKKÄSIMME

Asiantuntevasta ja kiihottomasta esitystavasta.

### EXTRAA

Sanni Sepon valokuvat ja kirjan tyylikäs ulkoasu.



## Kasvisruokaa vegaanisti

**VEGAANINEN** ruokavalio on tämän hetken kuuma aihe. Tämä kirja sisältää maukkaita kasvisruokaoheja, joiden tekeminen onnistuu myös sellaiselta kotikokilta, joka ei ole kovin kokenut. Kuvat ja reseptit ovat konsultoidun selkeitä. Kirjasta saa hyvin tietoa siitä, mitä kaikkea vegaanista kaupasta voi löytää ja miten näitä aineksia käytetään. Kirjaa voi suositella myös sekasyöjälle, joka haluaa lisätä kasvien määrää ruokavalioon. **AJ**

### Yhden astian vegaaniruokat

Elina Innanen, Kosmos 2022

### KENELLE

Vegaaniseen ruokavalioon tutustuvulle.

### TYKKÄSIMME

kattavasta raaka-ainesanastosta.

### KIRJOITTAJA

pitää vegaanista Chocochili-blogia.



Kaupunkimuotoilija

**PÄIVI RAIVIO**

on erikoistunut  
ihmisläheiseen  
kaupunkisuunnitteluun.

Kohtaamista

# Puistoelämää kivikaupunkiin

VIIHTYISÄN TILAN SUUNNITTELUUN EI TARVITA VUOSIEN SUUNNITTELUJA JA MILJOONIA EUROJA. PARHAIMMILLAAN RIITTÄÄ PENKIT JA KASVILLISUUS, PAIKKA, MISSÄ IHMISET VOIVAT KOHDATA TOISENSA, SANOO KAUPUNKIMUOTOILIJAI PÄIVI RAIVIO.

**TEKSTI** Minna Siltala  
**KUVA** Jonne Räsänen

## **Millainen on hyvä kaupunkitila ja miten se syntyy?**

Suunnittelijan pitää seurata, mitä ihmiset haluavat ja miten he elävät. Kaupunkivihreän merkitys kasvaa koko ajan. Esimerkiksi suunnittelemlamme Parkly-taskupuistoilla voi elävöittää uusia kaupunginosia jo rakennusvaiheessa, kuten Kalasatamassa tehtiin. Syötävistä pikkupuistoista, joihin on yhdistetty mahdollisuus istahtaa tuli tosi suosittuja. Parklyja on pystytetty kesäajaksi muuallekin. Esimerkiksi Ylä-Malmin torin ja Vuosaaren aukion istutukset ja kohtaamispaikat ovat tuoneet tiloihin lämpöä ja ihmisläheistä tunnelmaa. Kasvit ja mahdollisuus istua niiden lähellä ovat tuoneet jonkun selittämättömän huolenpidon ja pehmeiden tason näihin rujoikkoksi koettuihin kaupunkitiloihin. Istutukset ovat saaneet olla rauhassa.

## **Millainen on unelmiesi vihreä kaupunkitila?**

Niitä on useita! Syötävän kaupungin visio on minulle läheinen. Olen pohtinut, missä kaikkialla ruokaa voisikaan kasvatata ja miten vehreyden voisi valjastaa lähiruoan kasvattamiseen. Lapset ovat tärkeässä roolissa. Aiemmissa projekteissa olen nähnyt, miten innostuneita lapset ovat ruoan kasvattamisesta. Lasten kaupunkikokemus ja ympäristökasvatus ovat mielenkiintoisia ja tärkeitä näkökohtia tämän päivän suunnittelijalle. He ovat tulevaisuuden päättäjiä ja kaupunkien asukkaita.

## **Onko kaupunkilaisten suhde ulkotilaan muuttunut?**

Korona-ajan voi ajatella muuttaneen ainakin helsinkiläisten suhdetta kaupunkiin ja sen tiloihin. Puistoista tuli entistä enemmän harrastuspaikkoja ja kävelyreitit olivat täynnä ihmisiä. Lapset ovat aina osanneet keksiä tekemistä ulkona ympäri vuoden, kunhan tilassa on jotain mikä kiinnittää huomion, vaikka lumikasa. Siellä ollaan säässä kuin säässä. Nyt tuntuu siltä, että me aikuisetkin haluamme ja osaamme olla enemmän ulkona kelistä riippumatta. Tähän voisi keksiä kevyitä ja modulaarisia ratkaisuja: paviljonkeja ja katoksia, joiden suojassa voi juoda kahvia myös räntäsateessa ja tuiskussa.

## **Miten päädyit kaupunkimuotoilijaksi?**

Sain kipinän Lontoossa, jossa opiskelin suunnittelua ja taidetta. Lontoossa tiiviin kaupungin ja vehreyden yhdistelmä on minulle inspiroivinta kaupunkitilaa, jonka tiedän. Puistoissa on hauskaa rinnakkaiseloa: samassa tilassa nähdään ihmisiä karateharjoituksissa, kahvittelemassa, leikkimässä ja ihan vaan hengaillemassa samassa tilassa. Kandidaatin tutkinnon jälkeen jatkoin maisteriopintoja Helsingissä, ja tiesin, mitä haluan tehdä: kaupunkitiloja, jotka lisäävät viihtyvyyttä ja mahdollistavat ihmisten kohtaamisen. ➤



**Niki ja Reetta** Malmros  
muuttavat kesäksi ulos.  
Ateriat katetaan viihtyisälle  
terassille.

# Yhteinen unelma

**TEKSTI** Heidi Haapalahti / **KUVAT** Hanna Marttinen  
**PIIRROS** Anne-Marie Siltala



**Sammalen** patinoimat tukimuurit ovat puutarhan vanhaa perua.



Nikin ja Reetan valkoisessa puutarhassa väriharmoniaa varjellaan tarkoin. Hillitty ja hallittu kokonaisuus ulottuu sisätiloista aina patiolle ja satoisaan potageriin.

## **HARMONINEN PIHA ESPOOSSA**

### **PUUTARHAA HOITAVAT**

Niki ja Reetta Malmros.

### **KASVUVYÖHYKE** Ib

**TONTIN KOKO** 2700 neliometriä, joka on rakennusten ja autopaikkojen lisäksi kokonaan hoidettua puutarhaa.

**MAAPERÄ** Saven- ja hiekansekaista multaa, osin kalliota.





**Talon** joka sivulta on kulku puutarhaan. Pääoven edustalla on yksi monista viihtyisistä kahvitelupaikoista.



**Niki** ja Reetta rakensivat hyötytarhansa Hirvihaaran kartanon lavatarhan innoittamana tilaviin ja korkealaitaisiin lavoihin.

**E**nsimmäisen tunnin jälkeen kiinteistönvälittäjä kysyi varovasti, haluaisivatko **Niki** ja **Reetta Malmros** katsoa myös sisälle taloon. Pari oli niin haltioitunut pihasta ja sen vanhoista puista, että he pyörivät innoissaan vain ulkona. Jotain tällaista he olivat halunneet kaksikymppisistä asti.

”Puutarha hurmasi meidät täysin, tai oikeastaan kaikki se potentiaali, mitä siinä näimme. Alun perin ajatuksenamme oli ostaa kartano ja ryhtyä kartanonrouviksi, mutta tämä paikka on oikeastaan moderni tulkinta siitä”, **Niki** sanoo.

Reetta lisää, että tontti on itse asiassa vanhoja kartanon maita.

### VÄRIT SAIVAT VÄISTYÄ

Vuonna 2000 Espooseen valmistuneen omakotitalon vihreän tontin pohja oli juuri sitä, mistä pariskunta oli haaveillut. Se jakautuu luontevasti isojen puiden jakamiksi erilaisiksi osioiksi ja pengerrysten tuomiin tasoihin. Se helpottaa monenlaisen tilojen ja tunnelmien luomista. **Nikin** ja **Reetan** ihanteena on puutarha, jossa voi vaeltaa puutarhahuoneesta toiseen. Puut ovat kasvaneet tontilla jo hyvän aikaa ennen talon tuloa. Koko asuinalue on aikoinaan kuulunut Vanhankartanon maihin, ja juuri tämä seutu on **Nikin** tietojen mukaan ollut kartanon metsänvartijan käytössä.

Talon edelliset asukkaat eivät olleet puutarhahimisiä, joten alkuperäistä kasvillisuutta oli melko vähän – isojen puiden lisäksi jokunen

marjapensas ja tavallisimpia perennoja. **Niki** ja **Reetta** kutsuivat ensi töikseen ammattilaisen tutkimaan talon lähellä kasvavan tammen. Selvisi, että puu on noin 70-vuotias ja niin hyvässä kunnossa, ettei sille ole suotavaa tehdä mitään. Pihan vanhat perennat sen sijaan saivat pikaisesti siirron syrjemmälle tontin takaosaan, sillä niiden räiskyvät kukkavärit poikkeavat rajusti **Nikin** ja **Reetan** hillitystä värimausta.

Nyt kaikki istutetut tulppaanit, liljat, pionit, hortensiat ja lumpeet sekä suosikkikasvi sormustinkukat ovat joko pinkkejä tai valkoisia, koska se on molempien mielestä harmonista ja kaunista.

”Ei meillä ole värillisiä vaatteitakaan”, **Reetta** huomauttaa.

### ARVOKAS OMA SATO

Ensimmäisenä kesänä vuonna 2017 valmistui potager. Sen innoittajana oli kesäretki Mäntsälässä sijaitsevaan Hirvihaaran kartanoon, jonka kyljessä levittäytyy hulpea, lavoihin perustettu

keittiöpuutarha. **Reetan** toivomuksesta omankin lavatarhan lavoista tehtiin Hirvihaaran esimerkin mukaan niin korkeat, ettei niitä hoitaessa tarvitse kykkiä. Peurojen vuoksi hyötytarha aidattiin huolella. Viime kesänä viljelyalaa tuli vielä kasvihuoneen verran lisää. Osaa lavoistakin peittävät alkukesästä kennolevyt, jotka jouduttavat sadon kypsyä.

Oma sato on ruoanlaittoa harrastavalle parille arvotavaa. **Reetta** paljastaa, että **Niki** on jopa siirtänyt heidän kahvikoneensa keittiöstä kodinhoituhuoneeseen, koska sieltä näkee potagerin heti aamusta. Sadosta nautitaan perheessä paljon tuoreena. Lisäksi niitä pakastetaan, pikkelöidään, hillotaan, mehustetaan, kuivataan ja säilötään öljyyn talven varalle ja erityisiä juhlahetkiä varten. Keittiössä käytetään yhtä suurella innolla myös oman puutarhan ruusujen terälehtiä sekä syreenien ja seljan kukkia.

”Otamme ilolla talteen kaiken, mitä tulee! Ensimmäisiä perunoita ei koskaan syödä heti, vaan ne esikeitetään, pakastetaan ja herkutellaan mädin kanssa vasta jouluna. Ruohosipulin kukat pikkelöidään etikassa ja pakastetaan koristeiksi talven juhliin, porkkanat käytetään naatteja myöten”, **Niki** kehuu.

Syksyllä omenoista leivotaan aina muutama ylimääräisen piirakka pakastimeen.

”Kun kevään ensimmäiset päivät koittavat, otamme grillin esiin ja lämmitämme piiraan siinä. Vuolemmepiirakan päälle reilusti voita. Kun se on sulanut, herkku on valmis. Grillatun omenapiiraan tuoksusta on tullut meille ihana kevään merkki”, **Reetta** kuvailee.

“Vanhat perennat saivat pikaisesti siirron.”



☺ Puutarha  
hurmasi  
meidät  
täysin. ☺

**Tontin vanhat puut** antavat puutarhalle vanhan tuntuja. Omenapuiden alla on perheen päiväunipaikka.



# Pihassa tärkeintä



**Sisääntulon**  
pionit ovat vanhaa perua.



**Kasvihuone**  
on hyötytarhan uusin tulokas.



**Patio**  
on tärkein oleskelupaikka. Siellä syödään lähes kaikki kesän ateriat.

1. **Asuinrakennus** on vuodelta 2000.
2. **Autotallin** ja talon väliset kulkureitit on laatoitettu.
3. **Kasvihuoneen** kokoaminen itse oli Nikin mielestä viime kesän suurin ponnistus.
4. **Hyötytarhan** oleskeluryhmän hauska päivänvarjo on Reetan verkkokauppatoytä.
5. **Viljelylavojen** syvyys riittää pitkäjuuristenkin lajien kasvattamiseen.
6. **Tilava patio** sijaitsee puutarhan sydämessä. Siellä on ruokailuryhmän lisäksi myös sohva rennompaa oleskelua varten.

7. **Lammet** ja suihkulähde näkyvät pation lisäksi myös sisälle olohuoneeseen.
8. **Huvimajan** ympärillä on tilaa puutarhajuhlia varten. Silloin nurmikolle levitetään vieraita varten valkoisia räsymattoja ja muhkeita tynnyjä.
9. **Montenegro-aidassa** kasvaa sekaisin perennoja, pensaita ja köynnöksiä.
10. **Omenapuiden** alustoja peittää helppohoitoinen kate. Sen pinnalle putoilleet hedelmät on helppo bongata ja poimia talteen.

## MONEN TILAN PUUTARHA

Asukkaat ihastuivat puutarhassa heti alkuun siihen, että se jakautui talon ympärille luontevasti erilaisiin alueisiin, eikä koko tiluksia näe kerralla. Talon iäkkäämpi puusto on perua ajalta, jolloin tontti kuului kartanon maihin. Se tekee puutarhasta ikäistään vanhemman tuntuisen, vaikka näkyvät muuten ovatkin kokeneet viime vuosina muutoksia uusien omistajien käsissä.

Malmroseille puutarhanhoito on yhteinen harrastus, jota kumpikin saa toteuttaa omalla tavallaan. Tärkeitä asioita ovat harmoninen kauneus, itse tekeminen, oman sadon tuottaminen sekä hyvästä elämästä nauttaminen. Kaikkiin niihin on puutarhassa panostettu vaivaa säästämättä.

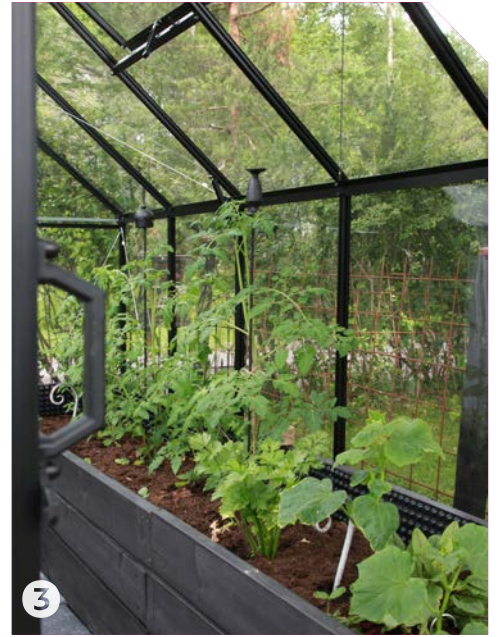




1



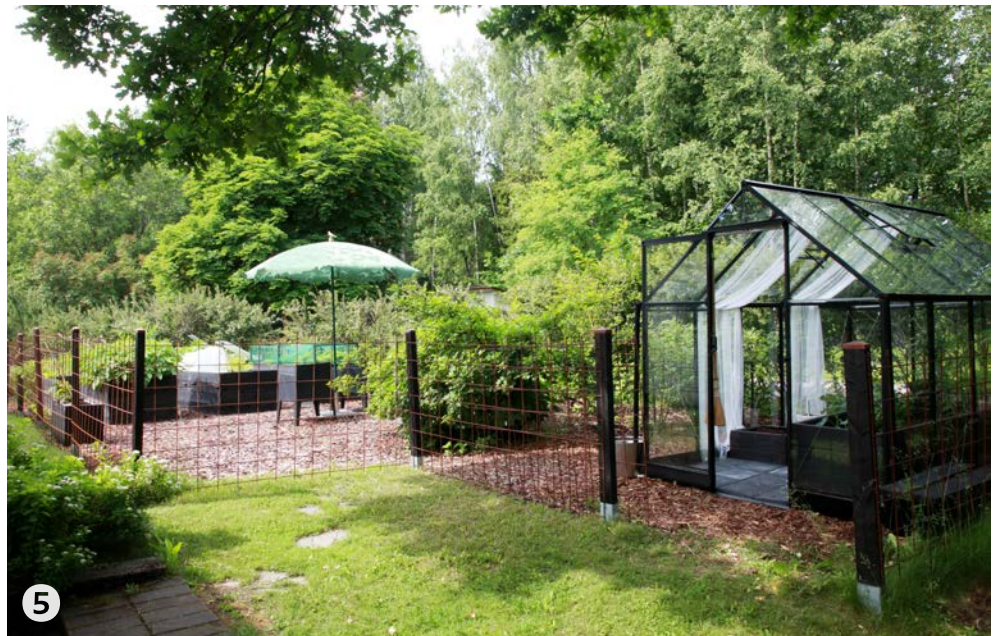
2



3



4



5



6

**1 Sormustinkukat** ovat Reetan suosikkeja. Ne saavat levittäytyä minne haluavat.

**2 Itse tehdyn** hyönteishotellin pohjana on vanha lokerikko, johon on tehty perhosia ja pölyttäjiä varten kolosia ylijäämälaudoista ja pullonkorkeista. Se sijaitsee Montenegro-aidalla.

**3 Tomaatit** on saatu taimivaihdossa naapureilta.

**4 Lammella** kasvoi alun perin keltakurjenmiekkoja, mutta ne saivat väistyä puutarhan takaosaan valkokukkaisten siperiankurjenmiekkojen ja muiden sopivan sävyisten perennojen ja hortensioiden tieltä.

**5 Hyötytarha** on aidattu huolellisesti, sillä alueella liikkuu paljon peuroja.

**6 Valkokukkainen** sinisarja oli pitkään hankintalistalla, sillä sen taimea ei tuntunut löytyvän mistään.

**7 Kirjvalehtinen** kuunilija leviää reippaasti, vaikka peurat verottavatkin kasvustoja säännöllisesti.



7



**'Duchesse de Nemours'**  
**-kiinanpionin** kukat ovat  
täyteläisen kerrannaiset ja  
niissä on vahva kielomai-  
nen tuoksu.

☺ Jokaisen  
runsaslumisen  
talven jälkeen  
Niki on valmis  
myymään  
kaiken, mutta  
sitten tulee taas  
huhtikuu. ☺



## KAHVIHETKIÄ JA MATKAHAAVEITA

Kahvittelu on muutenkin Nikille ja Reetalle tärkeä osa puutarhaelämää. Sitä silmällä pitäen puutarhasta löytyy useita istuskelupaikkoja, joihin aurinko paistaa eri aikoihin päivästä. Lisäksi yhteen talon sisäänkäynneistä rakennettiin portaat, jotta myös parin unelmakarttaansa visioima kahvittelupaikka kotitalon rappusilla toteutuisi.

Jokaisen runsaslumisen talven jälkeen Niki on valmis myymään kaiken, mutta sitten tulee taas huhtikuu ja puutarha herää eloon. Silloin tuntuu kuin ylimääräistä asuintilaa tulisi yhtäkkiä valtavasti lisää.

”Rakastamme todella tätä pihaa. Muutamme käytännössä kesäksi kokonaan ulos, käymme sisällä vain nukkumassa”, Reetta kertoo.

Päiväunia varten omenapuiden alle on aseteltu vanhat rautasängyt, joihin on pedattu ilmapatjojen päälle mukavat leposijat. Reetan mielestä tunnelmallisinta on loppukesällä, kun omenasato painaa puiden oksia kohti maata ja sängyssä loikoilijan ympärille syntyy niistä vihreä maja.

Itse tekeminen on Nikille ja Reetalle ainakin yhtä rakasta kuin puutarhassa oleilu. Molemmat työskentelevät vaativissa johtotehtävissä, joten vapaa-ajalla ulkona oleminen ja yhteisten puu-

tarhaideoiden toteuttaminen tuovat elämään rentouttavaa vastapainoa. Hyötypuutarha onkin kokenut vuosien mittaan jo monta muutosta, ja koriste puutarhan puolella entisestä on jäljellä enää alkuperäiset pengerrykset.

Yleisilmettä muokkaavat myös joka kesä vaihtuvat ruukkuistutukset. Tänä kesänä niissä kasvaa esimerkiksi eksoottista proteaa muistona Etelä-Afrikkaan tehdystä häämatkasta.

”Mietimme jatkuvasti, miten jonkin voisi tehdä hyödyllisemmin, tai sitten kauniimmin. Samalla pidämme mielessä, ettei puutarha tule niin täyteen, että siellä olisi vain istutusalueita ja polkuja.

“Monilajinen aita tulee täyteen kasveja.”

Nurmikolla pitää olla tilaa kroketin pelaamiseen ja puutarhajuhliemme vieraille”.

Uusin iso istutusalue sijaitsee puutarhan laidalla. Se on 30-metrinen kukka-aita ja nimeltään Montenegro. Nikillä ja Reetalla oli varattuna Montenegron-matka, mutta kun se peruuntui koronan vuoksi, he päättivät rakentaa palan Montenegro omaan puutarhaansa. Tavoitteena on, että monilajinen aita tulee täyteen kasveja viidessä vuodessa.

Montenegro oli ensimmäinen asia puutarhassa, jonka toteuttamista piti miettiä ja suunnitella tarkoin. Yleensä puutarha-asioista ei tarvitse paljonkaan keskustella, koska pari tuntee toisensa niin hyvin ja molemmat tietävät, mistä tykkää.

Niki tunnustautuu pääpuutarhuriksi, mutta kaikki suunnitelmat tehdään yhdessä. Reetta inhoaa kitkemistä ja mieluiten vain istuiksi mukavasti ihailemassa puutarhaa. Kasviasioissa Nikin maku on yksinkertaisempi, hänelle pelkissä valkoisissa hortensioissa olisi tarpeeksi. Reetta sanoo olevansa rönstyilevämpi. Molemmat ovat valmiita näkemään vaivaa jonkin tietyn kasvin löytämiseksi.

”Ennen ostelimme yhdessä vaatteita, nyt menemme aina puutarhamyymälään. Ihan vain katsomaan muka”, Reetta nauraa. ➔

## NIKIN VINKIT



**Yorkshirerteriiri**  
Chanel on Reetan (vas.) ja Nikin uskollinen puutarha-apuri.

## Sisusta puutarhassa

**VESI** on kutsuva elementti. Sen viehättävä solina kuuluu jo talon nurkalla ja kutsuu astumaan peremmälle puutarhaan. Suihkulähteillä peität häiritsevät liikenteen äänet. Pihalammen tyyni vedenpinta taas tuo tunnelmallista välkettä ja hienoja heijastuksia näkyymiin.

**OTA PUUTARHA** osaksi kotia. Tiloista toisiin siirtyminen on saumaton, kun sama tyyli ja sävy maailma jatkuvat sekä ulkona että sisällä. Kiinnitä huomiota siihen, miltä maisemat molempiin suuntiin näyttävät – sekä puutarhasta sisälle että sisätiloista ulos.

**NÄYTTÄVILLÄ RUUKUILLA** tuot vaihtelua puutarhaan. Valitse kausikasveiksi lajeja, jotka voi myöhemmin istuttaa puutarhaan jatkaamaan kasvuaan.

**MUSTAT RAKENTEET** ovat eleettömän tyylikkäitä. Tummaa taustaa vasten kasvien vihreys tulee hienosti näkyville. Ruoste toimii myös hienosti kasvien kanssa, esimerkiksi ruosteinen valuverkko köynnöskasvien tukena.









**Viherkasvien lisääminen** onnistuu juurruttamalla **pistokkaita** tai **taivukkaita**, istuttamalla **rönsyjä** ja jakamalla **juurakoita**. Jakamistavan määrää **laji** ja **kasvutapa**. Nämä niin sanotut kasvulliset pistokkaat ovat aina emokasvin kaltaisia.



Kasvuun lähtö onnistuu pistokkaassa olevan **kasvupisteen** avulla. Kasvupisteessä sijaitseva **solukko** ja **hormoni** mahdollistavat juurten kasvun. Joidenkin lajien lisäyksessä myös olosuhteilla on iso merkitys: sopiva määrä **valoa**, **kosteutta** ja **lämpöä** edistää kasvua.



**Kasvun** varmistaa hyvä **multaseos**. Trooppiset lajit kuten peikonlehti arvostavat ravinteikasta ja ilmavaa seosta. Itse sekoitettu **aroid-mix** jäljittelee **sademetsän** kasvualustaa. Mehikasvit kukoistavat hiekkapitoisessa mullassa, mutta esimerkiksi anopinkieli tyytyy lähes mihin vain.

TEKSTI **TEKSTI** Johanna Vireaho **KUVAT** Maija Astikainen







### PARAS PISTOKAS

Leikkaa pistokas emokasvista lehtihangan yläpuolelta, jolloin lehtihangasta versoo uutta kasvua. Itse pistokasta lyhennetään seuraavaan lehtihankaan saakka eli leikataan siisti leikkauspinta pistokkaan alimman lehtihangan alapuolelta, jolloin juuret saavat hyvän alun kasvuun. Pistokkaasta kasvaa uusia juuria nimenomaan lehtihangan ja nivelen kohdalta.

### LEIKKAA OIKEIN

Kun leikkaat pistokasta, valitse emokasvista verso, jossa on leikattavissa kasvilajista riippuen noin 5–15 cm mittainen hyväkuntoinen ja terve verso. Älä jätä emokasviin tynkää.

### TÄRKEÄ KASVUPISTE

On tärkeää, että pistokkaassa on kasvupiste, joka mahdollistaa juurten muodostumisen. Kasvupiste sijaitsee lehtihangassa ja nivelessä. Hyvässä pistokkaassa on myös 2–3 lehteä tai lehtiparia.

### SOPIVASTI MULTAA

Pistokkaat voi juurruttaa mullassa tai vedessä. Mullassa juurruttaessa on tärkeää, että multa pysyy tasaisen kosteana, jotta pistokas ja sen kehittyvä juuristo eivät pääse missään vaiheessa kuivumaan. Muorinkukkia voi juurruttaa varsi- ja lehtipistokkaasta.

### LEIKKAA PISTOKKAAT

Pistokaslisäys on edullinen ja helppo keino lisätä viherkasveja. Juurtuminen onnistuu parhaiten lepokauden päättyessä, jolloin emokasvi heräilee kasvukauteen ja on täynnä elinvoimaa.

Viherkasveja voi lisätä kuitenkin keväästä syksyyn. Talven lepoaikana juurtuminen hidastuu, mutta ei ole silloinkaan mahdotonta. Yleisimmin pistokkaita otetaan kevättalvella ja keväällä, kun kasvuvaihe on alkanut ja kasvissa näkyy uutta kasvua, mutta pistokkaita voi ottaa myös läpi kasvukauden eli keväästä syksyyn saakka.

Käytä pistokaslisäykseen hyväkuntoisia taimia, sillä emokasvin kunto vaikuttaa pistokkaan juurtumiseen. Jos vaalimasi viherkasvin kohtaloa uhmaavat kasvitaudit ja tuholaiset, kannattaa emokasvi pyrkiä pelastamaan pistokkaana, jos varsinaisten kasvin elvyttäminen ei enää onnistu.

Pistokkaana käytetään yleensä kasvin latvaa ja versojen kärkiä, joita kutsutaan latvapistokkaksi ja versopistokkaksi. Osaa kasveista voidaan kasvattaa myös varren pätkistä, jolloin puhutaan varsipistokkaista.

Pistokkaat juurrutetaan suoraan mullassa tai vedessä. Kun leikkaat emokasvista pistokkaita, emokasvi yleensä haaroittuu ja tuuheutuu. Ylipäättään leikkaaminen kiihdyttää kasvien kasvua. Esimerkiksi rahapaunikon eli rahapuun pistokkaan leikkaaminen saa emokasvin haaroittumaan ja kasvusta kehittyy vähitellen tiivis ja näyttävä viherkasvi.





## ☺ Juurtuminen onnistuu parhaiten lepokauden päättyessä. ☺

### PUHDASTA VETTÄ

Kun juurrutat pistokkaita vedessä, poista veden alle jääviä lehtiä, jotta ne eivät mätänisi, likaisi vettä ja mädättäisi samalla pistokasta. Jos vesi samenee tai sitä haihtuu, vaihda pistokkaalle uutta vettä. Myös pistokasta mullassa juuruttaessa on tärkeä poistaa mulan alle jäävästä osasta lehdet. Pikkuposliinikukka on kehittänyt jo mainiot juuret ja on istuttamista varten valmis.

### KASVATA JUURIA

Mehikasvit kasvavat luonnonvaraisina hiekkapitoisilla ja vettä läpäisevillä mailla. Pistokkaan voi kuitenkin juuruttaa myös vedessä. Mehikasvipistokkaat kannattaa siirtää hiekkapitoiseen multaun, kun juuret ovat kehittyneet. Tämä pistokas on loistomehipuu, joka kasvattaa juuria hitaasti.



**Pistokkaan juuret** kehittyvät nivelkohdan kasvupisteessä, jossa on juurten kasvun mahdollistavaa solukkoa. Kuvassa on peikonlehdien pistokkaan juuria.

### JUURIA VEDESSÄ JA MULLASSA

Laita pistokas juurtumaan kosteaan multaun tai veteen. Jos juurrutat pistokkaan mullassa, pitää mullan pysyä koko ajan sopivan kosteana, jotta olosuhteet juurtumiseen ovat otolliset. Multa ei saa olla liian märkää, jotta pistokas ei mätänne. Kosteustilaa voi tasata laittamalla pistokasruukut muovipussiin, johon olet tehnyt ilman vaihtumisen varmistamiseksi muutamia reikiä. Myös lasikuvut ja erilaiset minikasvihuoneet sopivat pistokkaiden kasvatukseen.

Voit juuruttaa pistokkaan myös vesilasissa, jonka pohjalla on vettä vähintään alimman lehtiangan yläpuolelle. Tarkista, että veden alle ei jää lehtiä, jotka mätänävät ja pilaavat veden. On tärkeää, että vesi ei kuivu missään vaiheessa, sillä herkäät juuret vioittuvat helposti kuivuudesta eikä juurtuminen multaun enää onnistu. Vesilasissa ja lasipulloissa pistokkaiden juurten kehitystä voi seurata ja juurtuvat pistokkaat voivat muodostaa kauniin asetelmankin.

Sijoita pistokkaat lämpimään ja vedottomaan paikkaan ja suojaan voimakkaalta kevätauringolta. Tarkkaile pistokkaiden kehitystä ja poista tarvittaessa mätänävät pistokkaat. Joskus pistokas mätännee eikä pysy napakkana, elinvoimaisena eikä kasvata uusia juuria. Tästä ei kannata lannistua, vaan kokeilla toisen kerran. Vaaleita juuria voi odotella kasvavan esiin parissa viikossa. Puuvartistet viherkasvit, kuten viikunoihin kuuluvat baniani-, lyyra- ja kumiviikunat muodostavat juurta hitaammin ja kasvattavat hoitajansa kärsivällisyyttä.

Kun pistokkaassa on reilusti juuria, istuta kasvi varovasti kosteaan multaun taimiruukkuun. Multana voi käyttää hiekkapitoista, viherkasveille tarkoitettua multaun. Multaan istutettua pistokasta kannattaa vielä suojata runsaalta auringonvalolta, jotta pistokas ja multa eivät kuivahda, vaan pistokas saa hyvän alun mullassa.





**KOOKOSMULTA**  
Huokoinen, kevyt ja vettä sitova kookoskuidusta valmistettu kasvualue.

**SAVIROUHE**  
Korkeassa lämpötilassa polttamalla valmistettu savirae sitoo kosteutta, mutta ei sisällä ravinteita. Käytetään semihydroviljelyssä. Tuotenimi Seramis on tuttu monelle.

**BIOHIILI**  
Mullan apuaine, joka parantaa kasvualueen rakennetta ja pieneliöiden olosuhteita, sitoo vettä ja ravinteita.

**KAKTUS- JA MEHIKASVIMULTA**  
Hiekkapitoinen, vettä läpäisevä, maltillisesti lannoitettu kasvualue, joka käy myös kylvömultaksi.

**ORKIDEAMULTA**  
Valmistajasta riippuen mullassa on muun muassa männynkaamaa, rahkasammalta, turvetta ja hiiltä. Kasvualue on ilmava, mutta siinä on kosteutta sitovia aineksia. Sopii apuaineeksi itse sekoitettuihin kasvualueisiin.

**KEVYTSORA**  
Huokoinen ja kevyt teollisesti valmistettu, rakeinen, sorainen aines ruukkujen salaojittukseen ja mullan ilmoittamiseen.

**VIHERKASVIMULTA**  
Multaseos, jossa on runsaasti orgaanista aineista sekä läpäisykykyä parantavaa hiekkaa. Sopii useimmille viherkasveille. Eri valmistajien tuotteita.

**HOHKAKIVI TAI VERMIKULIITTI**  
Hohkakivi on vulkaanista kiviainesta, joka on huokoista ja vettä sitovaa, sitä myydään nimellä viherkasvisora. Vermikuliitti toimii samalla tavalla, mutta sitä valmistetaan teollisessa prosessissa. Voidaan käyttää sellaisenaan kasveille tai kasvualueaseoksissa. Ei sisällä ravinteita, joten hohkakivessä kasvavia kasveja tulee lannoittaa.

**KUKKAMULTA**  
Kodin kukkiville ruukkukukille tarkoitettu multava ja ravinteikas multa, joka on lievästi hapanta. Sisältää erityisesti kukintaa edesauttavaa kaliumia. Eri valmistajien tuotteita.

**PERLIITTI**  
Vulkaaninen lasimineraali, jonka huokoinen ja raemainen olomuoto syntyy teollisessa prosessissa. Tuo multaun ilmavuutta. Perliitti sitoo myös itseensä kosteutta. Koostumukseltaan savirouhetta ja hohkakiveä hienojakoisempaa.



**Aroid-mixissä** viihtyvät lajit ylhäältä vasemmalta: pilkkuleh-tibegonia, hopeaköynnös, kultaköynnös 'N'joy', samettiköynnösvehka, alokasia 'Black Velvet', muulinkorva 'Red Arrow', alokasia 'Dragon Scale' ja peikonlehti.

## Tee oma multaseos!

**MONET TROOPPISET** lajit pitävät ravinteikkaasta ja kuohkeasta kasvualueesta, joka sitoo kosteutta. Aroid-mix-seokseksi kutsuttavasta kasvualueesta pitävät erityisesti vehkakasvit: muun muassa flamingonkukat, juurakkovehkat eli alokasit, köynnösvehkat ja peikonlehdet. Tavallinen viherkasveille tarkoitettu multa voi olla näille herkkäjuurisille lajeille liian tiivistä. Myös epifyytit ja esimerkiksi posliinikukat viihtyvät kasvualueesta, joihin on lisätty viereisen kuvan aineksia: kevytsoraa, biohiiltä, perliittiä, hohkakiveä, vermikuliittia, orkideamultaa ja savirouhetta. Kokoa kasvualue eri aineksista tai sekoita multa ohjeen mukaan.

### VIIDEN LITRAN AROID-MIX

2 l hohkakiveä tai savirouhetta  
2 l valmista orkideamultaa  
1 l viherkasvi- tai kukkamultaa  
2,5–5 dl biohiiltä

Sekoita ainekset tasaisesti ja kastele maltillisesti. Anna seoksen vetäytyä ja kosteuden imeytyä. Seoksen tulee tuntua kostealta mutta ei märältä. Lisää vettä tarvittaessa.





**Juurakkovehkat** eli alokasiat kasvattavat ajan kanssa juurakon korkeutta, kun alimmat lehdet lakastuvat. Juurakosta kasvaa sivuvehkoja, joista kasvia voi lisätä. Lisäys onnistuu myös juurakon latva- ja varsipistokaspaloista.

**Begonioita** ja monia mehikasveja lisätään lehtipistokkaista. Varmista, että lehtiruoti on kosketuksissa multa. Uudet alut muodostuvat lehtihangan kohdalta. Mehikasvien uudet alut kehittyvät kohdasta, josta lehti on irronut emokasvista.

Pistokkaasta voit lisätä esimerkiksi rahapainnikkoa, koralli- ja lehtikaktuksia, hatioraa, murattia, kissusta, hopea- ja kultaköynnöstä, köynnösvehkoja, kumiviikunaa, lyyraviikunaa, peikonlehteä ja posliinikukkia.

### TAIVUTA KÖYNNÖKSIÄ

Köynnöstäviä kasveja, kuten esimerkiksi aasin-korvia, hopeaköynnöstä, kultaköynnöstä, köynnösvehkoja, kissusta ja posliinikukkia, voi lisätä myös varsipistokkaista, jolloin yhdestä pitkästä versosta saa monta pistokasta. Pistokkaat voi leikata irti emokasvista ja juurruttaa vesiastiassa tai suoraan mullassa.

Köynnöskasvien pitkistä versoista saa uusia taimenalkuja myös taivuttamalla. Taivuta köynnöskasvien versoja multaruukkuihin. Täytä ruukku hiekkapitoisella mullalla. Taivuta verso ruukun multa ja ankkuroi se esimerkiksi puolalangasta taivutetulla hakasella tai laittamalla verson päälle pieni kivi. Kun verso on juurtunut ruukun multa, leikkaa emokasvin taivutettu verso poikki.

Samaan tapaan uusia taimia saa myös kasvin rönsyistä. Helpoin rönsyistä lisättävä viher-

kasvi on rönsylilja. Sen rönsyt voi juurruttaa multan lisäksi vedessä.

### PALA LEHTEÄ

Anopinkieltä, paavalinkukkia, muorinkukkia ja begonioita lisätään lehtipistokkaista, jolloin lehdestä tai lehden palasta voi kasvaa uusi alku. Lehtipistokas leikataan emokasvista siten, että pistokkaaseen jää lehden lisäksi lehtiruoti.

Lehtipistokas laitetaan mullan pinnalle, lehden alapuolen lehtiruotiin tehdään pieni viilto ja pistokas ankkuroidaan multa esi-merkiksi puolalangasta taivutetulla pinnimäisellä hakasella tai pienellä kivellä. Uusi taimi kasvattaa juurta ja uutta lehteä yleensä juuri mainitusta ankkurointikohdasta. Myös mehikasveja lisätään lehdistä. Kokeile esimerkiksi aasinmaksaruohoa tai mehiruusuketta, joiden lehdet voi painaa kiinni multa. Ei aikaakaan, kun pienen pientä mehikasviruusuketta alkaa muodostua lehden reunasta.

Juurttuvia kasveja on hyvä tarkkailla säännöllisesti. Juuriston kasvu sujuu helpommin, kun kasvualustana käytetty multa pysyy tasaisen kosteana. Kasvin voi laittaa ruukkuineen esi-

merkiksi kirkkaaseen muovipussiin, mikä tasaa kasvin olosuhteita. Juurtumiselle on mahdoton sanoa selkeää aikataulua, mutta yleensä puuvartisten viherkasvien pistokkailla, kuten oleanterrilla ja viikunoilla, juurtuminen vie aikaa.

### JAKAMALLA UUSIA ALKUJA

Jakaminen on viherkasvien nopein lisäystapa. Ennen kasvin juurakon jakamista kannattaa kasvin multa kastella edellisenä päivänä, jolloin se irtoaa ruukusta helpommin ja paakku pysyy koossa.

Juurakko voidaan jakaa puoliksi tai useampaan osaan. Tarkista, että jokaisessa osassa on juurta ja silmuja, joista uutta kasvua versoo. Tarkista samalla juurakon kunto, avaa kiertyneitä juuria ja poista hapertunutta multaa, huonoksi menneitä juuria ja tarvittaessa kasvustoa.

Juurakon voi jakaa käsin, veitsellä tai saksilla. Jakaminen on luontevaa tehdä multaa vaihtaessa, jolloin jokainen jakopala istutetaan uuteen multa. Ruukuta palat entiseen syvyyteen uuteen multa. Jakotaimia kannattaa tarkkailla ja pitää tasaisen kosteana, jotta kasvi juurtuu ja lähtee hyvin kasvamaan.





**Kiiltotäpliö** (*Drimiopsis maculata*) leviää sipuleista. Kun ruukku täytyy sipuleista, kasvin voi jakaa.

**Anopinkielen** lisääminen onnistuu parhaiten juurakkoa jakamalla, mutta myös lehtipistokkaista.



Jakaminen soveltuu sivuversoja kasvattaville viherkasveille, kuten esimerkiksi anopinkielille, viirivehkalle, maijoille ja palmuvehkalle.

Tyvversoja kasvattavia viherkasveja on helppo lisätä. Kilpipiilea ja kirjotähdet lienevät tutuimpia tyviversoja tekeviä kasveja. Nämä viherkasvit täyttävät ruukun uusilla aluilla, ja ennen pitkään kasvi kannattaakin irrottaa ruukusta, jotta sen tyviversoja voi poistaa ja tehdä taimelle kasvutilaa. Tyviversot siirretään kasvamaan omiin ruukkuihin. Kastelun jälkeen uudet taimet voi laittaa rei'itetyn muovipussiin, jotta ne saavat rauhassa juurtua kasvihuonemaisissa olosuhteissa.

### JATKOHOITOA

Juurten muodostumista ja juurten kasvua voi kokeilla nopeuttaa pajunoksien avulla. Tieteellisiä kokeita ei ilmeisesti ole tehty, mutta tuskin nopeasti juurtuvasta pajusta ja vedestä haittaakaan on. Pajunoksat voi laittaa vesipurkkiin viikkoa ennen pistokkaiden lisäämistä, jolloin pajun auksiinihormoni voi edesauttaa pistokkaiden juurten muodostusta. Pajusta ja vedestä voi myös keittää lientä, jolla voi nopeuttaa juurtumista. Leikkaa pari kolme pajunoksa pätkiksi kat-

tilan pohjalle ja kaada puoli litraa kiehuvaa vettä päälle. Anna liuoksen seistä yön yli, jonka jälkeen vesi siivilöidään ja käytetään pistokkaille.

Kun kasvin alusta versoo uutta lehteä, on se merkki juurtumisesta. Vähitellen kasvin juuristo saa taimiruukussa jalansijaa. Kiirettä lannoitukselle ei vielä ole, mutta voit tarpeen mukaan lannoittaa jo juurtuneita pikkutaimia maltillisesti, jolloin lisää kasviravinnetta kasteluveteen alkuun puolet annostusohjeesta.

Kun juuret pilkistävät taimiruukun pohjasta, on taimi läpijuurtunut ruukun multa ja kasvi multapaakun kera on helppo irrottaa taimiruukusta. Tarkkaile taimia, jotta multa ei pääse kuivumaan. Kastele tarpeen mukaan, mutta älä pidä multaa jatkuvasti märkänä. On tärkeää, että juuret saavat myös ilmaa. Tarkkaile, seuraa ja nauti vihreän lisääntymisestä ja uusista viherkasveista. 🌱

**Lisäämiseen** varataan kasvualustaa, ruukkuja, sumupullo ja terävä pistokasveitsi. Lasikuvun ja muovipussin sisällä pienet taimenalat saavat kasvihuonemaiset olosuhteet.





# Valitse oikea tapa lisätä kasveja

Tieteellinen nimi	Suomenkielinen nimi	Lisätään	Kasvualusta	Muuta/erityistä
<i>Alocasia</i>	juurakkovehkat eli alokasiat	juurimukulasta kasvavista aluista, latvapistokkaasta	ilmava, vettä läpäisevä, kuohkea ja kevyt, esim. aroid-mix	voi siirtyä talvella talvilepoon ja kuivattaa lehdet, lisääminen keväällä ja kesällä varmintä
<i>Asparagus</i>	huoneparsat, kuten unelma, köynnösparsa, hienohelma	jakamalla	viherkasveille tarkoitettu multa	
<i>Asplenium</i>	pesäraunioliset	jakamalla, luonnossa lisääntyvät lehden alapinnan itiöistä	ilmava, kuohkea, kostea viherkasveille tarkoitettu multa	nauttivat tasaisesta kosteudesta
<i>Aspidistra elatior</i>	tuonenkielo	jakamalla	tavallinen viherkasvi- tai kukkamulta	menestyy monenlaisessa olosuhteessa, välttä suoraa eteläikkunan valoa
<i>Begonia</i>	begoniat	lehti-, latva- ja varsipistokkaasta	ravinteikas, kosteutta pidättävä, kuohkea	
<i>Goepetia, Calathea</i>	majakat ja majjat, mm. silkkimajja, isomajja, täplämajja	jakamalla	vettä läpäisevä, ravinteikas	nauttii kosteasta ilmasta, joten ilmankosteutta voi lisätä ilmankostuttimella, sumuttelemalla
<i>Ceropegia woodii</i>	herttalyhty	pistokkaista, taivukkaista ja varteen muodostuvista ilmamukuloista	hiekkapitoinen viherkasvimulta	mullan on hyvä kuivahtaa kasteluiden välillä, liiallinen märkyys mädännyttää
<i>Chlorophytum</i>	rönsyliljat	jakamalla, rönsyistä	viherkasveille tarkoitettu multa	
<i>Codiaeum variegatum</i>	ihmepensas	pistokkaista	viherkasvimulta	valossa lehdistä tulee värikkäämmät
<i>Crassula</i>	paunikot, mm. rahapaunikko eli rahapuu	lehti-, latva- ja varsipistokkaasta	vettä läpäisevä, vähäravinteinen	lehtipistokas voi juurtua mullan pinnallakin eikä pistokasta tarvitse upottaa
<i>Dracaena</i>	traakkipuut	latva- ja versopistokkaista	hiekkapitoinen viherkasvimulta	
<i>Ficus</i>	viikunat, mm. kumiviikuna, banianiviikuna, lyyraviikuna	latvapistokkaista	kuohkea ja ravinteikas kasvualusta	juurtuvat hitaasti puuvartisina, voi juurruttaa vedessä tai suoraan mullassa
<i>Maranta</i>	nukkumatit	jakamalla	kukkamulta	nauttii ilmankosteudesta
<i>Monstera</i>	peikonlehdet	latva ja varsipistokkaista	kuohkea, ravinteikas ja ilmava kasvualusta, esim. aroid-mix	
<i>Saintpaulia</i>	paavalinkukat	lehtipistokkaista	kukkamulta	
<i>Sansevieria</i>	anopinkielet	lehtipistokkaista, jakamalla	ei ole tarkka kasvualustasta, viherkasveille tarkoitettu hiekkapitoinen multa	menestyy monenlaisessa olosuhteessa, myös varjoisalla paikalla
<i>Scindapsus pictus</i>	hopeaköynnös	latva- ja varsipistokkaista	viherkasvimulta	sietää varjoa
<i>Soleirolia soleirolii</i>	kodinonni	jakamalla, taivuttamalla	kostea ja ilmava kukka- tai viherkasvimulta	laita taimet reiätettyyn muovipussiin, jotta ne pysyvät kosteina juurtumisen ajan
<i>Spathiphyllum</i>	viirivehkat	jakamalla	viherkasveille tarkoitettu multa	viihtyy valoisassa hajavalossa, mutta selviää vähemmässäkin valossa
<i>Strelitzia nicolai</i>	valkokolibrikukka	jakamalla	kasvaa kookkaaksi, jos saa ravinteikasta multaa, ilmava ja hiekkapitoinen, hapan kukkamulta	
<i>Stromanthe</i>	nukkuleenat, esim. punanukkuleena	jakamalla	kostea, ilmava ja kuohkea viherkasveille tarkoitettu multa	lehdet nousevat pystyyn yöaikaan, jolloin punertava alapuoli tulee esiin
<i>Syngonium podophyllum</i>	muulinkultakorva	pistokkaista ja jakamalla	viherkasvi- tai kukkamulta	köynnöstävä kasvutapa
<i>Euphorbia</i>	tyräkit, esim. pylvästyräkki, <i>E. platyclada</i>	pistokkaista, tyversoista	kaktus- ja mehikasvimulta	maitiaisneste voi aiheuttaa ihoärsytystä
<i>Zamioculcas zamiifolia</i>	palmuvehka	jakamalla	viherkasvimulta	sietää varjoa





# “Puutarhassa voimme auttaa luontoa,”

## **POHJOISRIINTEEN PUUTARHA KAARINASSA**

### **PUUTARHAA HOITAVAT**

Timo Taulavuori ja hänen puolisonsa. Kesällä puutarhasta nauttivat myös ruusukajaset Armas ja Leevi.

**PIHAN KOKO** 2 500 neliometriä.

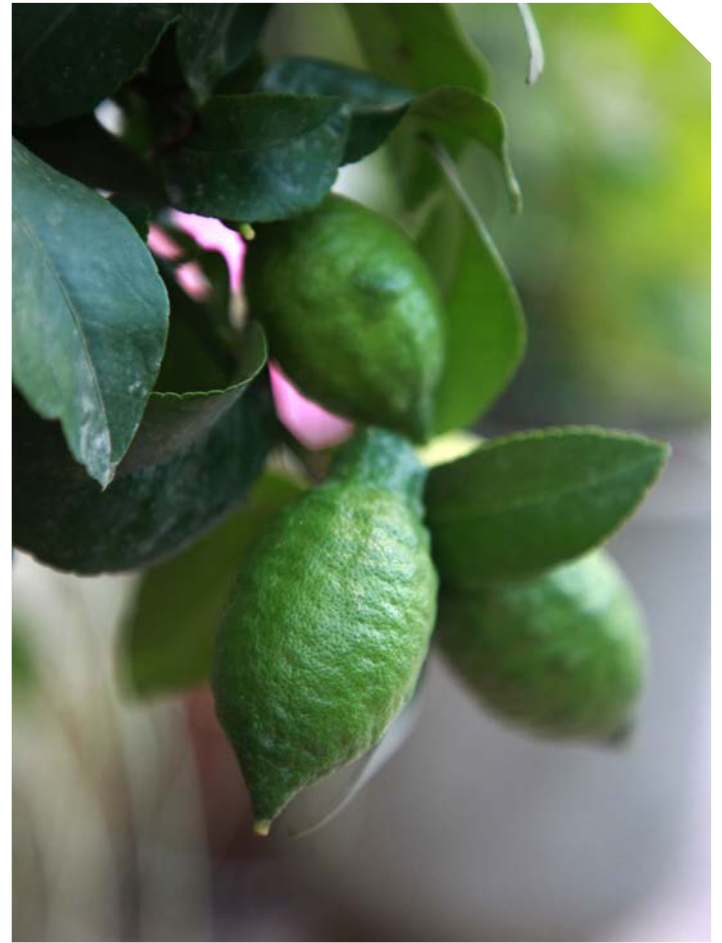
**MAAPERÄ** Kallioista hiekkamoreenia tontin yläosissa ja vanhaa savipohjaista merenpohjaa ranta-alueella.

**KASVUVYÖHYKE** Ib, meren äärellä.

**TÄRKEÄÄ** Kokeilut ja luonnon auttaminen.

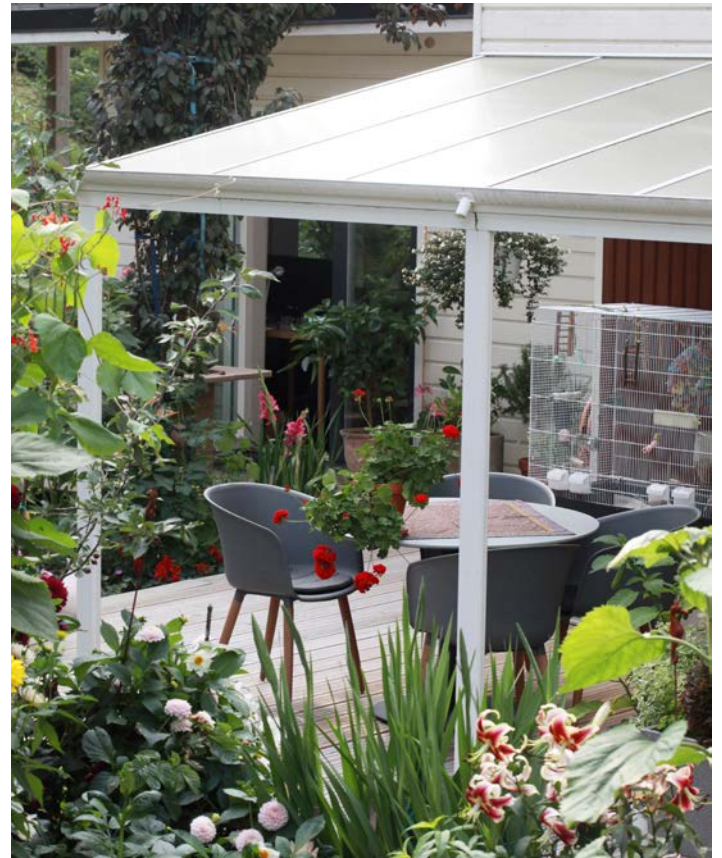
**Lumikärh** verhoaa rantaalueen pergolaa. Kestäväenä ja reheväkasvuisena se sopii peittämään aitoja ja pergoloita. Kuvassa näkyy myös viereisen tuoksuköynnöskuusaman lehtiä.





Puutarhaliittoa luotsaava Timo Taulavuori uskoo, että pihamaan valinnoilla voi muuttaa maailmaa. Oman kakkoskodin puutarhassa kohtaavat iloiset värit, tärkeä pihaluonto ja jännittävät kokeilut.

**TEKSTI** Johanna Vireaho / **KUVAT** Hanna Marttinen



☛☛ Työhuoneen ovesta astutaan terassille, jossa kasvaa sitruksia, pelargoneja ja gladioluksia. ↑↑ Sitruunat nauttivat valoisasta ja suojaisasta kasvupaikasta. ↑ Talon ja rinteiden välinen notkelma on suojaisa ja lämmin ruukkupuutarhalle ja erikoisuuksille.



**V**oi sanoa, ettei ole muita harrastuksia, joiden avulla voi taistella ilmastonmuutosta vastaan, lievittää sen haittavaikutuksia ja edesauttaa maailman tilannetta. Näin toteaa Puutarhaliiton toimitusjohtaja **Timo Taulavuori** tyynen painokkaasti, mutta innostuneena. Samalla hän kaivaa uusia istutuskuoppia. Timo on selvästi osuutensa ilmaston ja luonnon eteen tehnyt, sillä puutarhassa rönsyää ja kukkii. Kakskodin puutarha ei ole hoitajiensa mukaan vielä valmis, mutta aina elämysten arvoinen.

Merellä Kaarinassa sijaitsevan talon puutarha on rakennettu jyrkälle rinnetontille. Ympäristö oli alun perin varsin luonnonläheinen, mutta viimeisen kymmenen vuoden aikana pihaa on istutettu ja rakennettu puutarhamaiseksi. Talon ja rinteeseen väliin suojaisaan notkelmaan sijoittuu kukkiasempi osa. Terassialue muodostaa kesäisen olohuoneen. Ruukuissa kukkivat punaiset pelargonit, terassin laidalla liljat, daaliat ja gladiolukset. Niiden juurakot ja mukulat talvetetaan kellarissa. Työhuo-

neen ikkunan alla on Pikku-Italiaksi kutsuttu sitrusten ja välimerellisten kasvien alue. Ruukkupuutarhan sitrukset, kärsimyskukat, kriinumit ja muut arat kasvit pääsevät sisälle talveksi.

”Täällä saavat kukkia ja rönsyt riemunkirjavat värit, sillä luonnossakin eri värit vuorottelevat sulassa sovussa. Halusin tänne kasveja, jotka muodostavat paratiisimaisen keitaan. Monet kasvit olen saanut sukulaisilta, ystäviltä tai tuttavilta. Lisäksi olen tehnyt ostoksia eri puolilta suomalaisia puutarhamyymälöitä ja taimistoja. Tiedän, mistä ja keneltä kasvit ovat peräisin. Moniin kasveihin liittyy mukavia muistoja.”

#### KOKEILUJA POHJOISRINTEESSÄ

Pohjoisrinne on usein haastava, mutta Timon pihassa terassialue istutuksineen jää talon suojiin. Pahimmat myrskytuulet eivät osu sinne, joten rinteeseen Timo on istuttanut myös vähän arempia lajeja kokeiluun. Terassin laidalla kasvaa muun muassa siemenestä itse kasvatettu aprikoosi. Vielä sen hedelmät ovat antaneet odottaa, mutta Timo on kärsivällinen ja luottavainen. Puu on kuitenkin selvinnyt jo muutamasta talvesta. Muutkin selvi-

tyt ilahduttavat. Liuskalehtinen japaninvaahtera vietti ensimmäisen talven kellarissa, mutta se ei viihtynyt talvella sisätiloissa. Timo istutti sen puutarhaan ja nyt pikkupuu on kukoistanut paikallaan jo yli neljä vuotta. Se saa talveksi vain jänisverkon suojakseen. Myös japanimagnolia 'Vanha Rouva' viihtyy suojaisalla paikalla. Pohjoisrinne ei ole kaikille kasveille helpoin, sillä välillä tuuli puhalttaa mereltä navakasti. Talon suojassa hyvät ja otolliset istutuspaikat on hyödynnetty tarkoin.

”Kokeiluista on iloa ja ne tuovat mielenkiintoa harrastukseen. Silti minusta on tärkeää kasvattaa myös lajeja, jotka erityisesti hyödyttävät kotoista luontoamme, esimerkiksi mesipistiäisiä. On tärkeää tarjota ravintokasveja pölyttäjille ja muille pieneliöille.”

Timon puutarhassa mesipistiäisten buffet on auki lumikellojen avautumisesta siihen asti, kunnes pakkaset vievät syyskimikin viimeiset kukat marraskuussa.

Jalokurjenpolvi 'Rozanne' lukeutuu Timon suosikkikasveihin. Sen väri on huikea, ja mikä parasta, kukat houkuttavat mehiläisiä ja kimalaisia heinäkuusta lokakuuhun.



**Omassa** puutarhassa voi tehdä omia pieniä ekotekoja, kuten istuttaa kasveja ja tukea luonnon monimuotoisuutta.





“Tiedän,  
mistä ja  
keneltä  
kasvit ovat  
peräisin.”



↑↑ **Ranta-alueen** pergolaa verhoavat komea tarhahelenanruusu 'Lykkefund' ja valkokukkaiset kärhöt. ↑↑ **Kärhöt** tuovat rentoutta ja kerroksellisuutta. Kuvassa loistokärhö 'Hagley Hybrid'.  
↑ **Liuskalehtinen** japaninvaahtera on talvehtinut avomaalla jo neljä talveä. ➤ **Rinne** on pengerretty muurikivin ja luonnonkivin. Daalioiden reunuskasvina kasvaa isokirjopeippiä.



Hyvänä puolena on myös kurjenpolvien helpous. Isolla pihalla helppohoitoisuus ei ole pahitteeksi. Vähällä hoidolla pärjäävät myös havut ja koristepensaat.

### KOKEILEVA KEITTIÖTARHURI

Terassilla, talon seinustalla on kauneuden rinnalla tilaa myös hyötykasveille. Yhdeksän eri tomaattilajiketta kasvaa sulassa sovussa kookkaassa kasvatuslaatikossa. Osan taimista Timo on saanut, osan hän kasvatti itse siemenestä. Kokeilevalla tarhurilla on myös rentoja ja monilajisia istutuksia, joissa saattaa vilahtaa kesäkukkia, yrttejä ja muita hyötykasveja samassa ruukussa.

”Punajuuren lehdetkin ovat kauniit ja sopivat hyvin kesäkukkaistutuksiin tuomaan väriä ja kontrastia kukkien rinnalle. Kaiken lisäksi kauden päätteeksi ruukusta voi kaivaa omat punajuuret ruoanlaittoon”, sanoo Timo.

Timolle on tärkeää, että puutarhanhoito sujuu luontoa kunnioittaen. Kirvojen torjunta torjunta-ainein loppui nopeasti, kun hän huomasi lintujen ja leppäpölköiden syövän kirvoja. Suhtautuminen muuttui sallivaksi, kun asiaa pohti luonnon lainalaisuuksien kautta. Joku on aina toisen ruokaa.

”Monimuotoisessa puutarhassa on sijaa myös luonnolle. Puutarhassa voimme auttaa luontoa, joka Suomessakin on köyhtymässä.”

### KOHTI RANTAA

Matkan varrella rantaan istutukset muuttuvat yhä vihreämmiksi ja luonnollisemmiksi. Polun varren kivimuuri on ladottu taidokkaasti kivenlohkareista. Puut varjostavat aluetta, ja helteelläkin on mukavan raikasta. Metsän laidalla on kantopuutarhan alue, tai tarkemmin Manhattaniksi kutsuttu ötökkäkaupunki.

”Ötökkähotelli ei riittänyt, vaan teimme tänne pölleistä kokonaisen kaupungin. Sen koloissa saa-

vat kasvaa saniaiset ja sammal, ja vuokralaisiksi ovat tervetulleita kaikki halukkaat luonnon pieneliöt.”

Metsä vaihtuu niityn ja rannan tunnelmiin. Timo kokeili niityn kylvämistä viisi vuotta sitten. Haaveena oli rento unikkoniitty, mutta unikat jäivät vähäisiksi. Uusia siemeniä Timo ei ole kylvännyt, mutta siitä huolimatta niityn kasvillisuuden joukosta erottuu joka vuosi uusia lajeja. Luonto on löytänyt sinne tiensä.

Ranta-alue on avara ja seesteinen. Vesirajan järviruokoa heiluttaa ja kahisuttaa lempeä kesätuuli, joka viilentää helteistä päivää. Ranta-alueella istutukset ovat maltillisempia ja luontoon sopivia. Oleskelualueita reunustavat istutukset, joissa kukkivat pääsääntöisesti sini- ja valkokukkaiset kasvit. Rennosti versoavat kärhöt tukeutuvat pergolaan. Ranta-alueita kaunistaa tarhahelenanruusu 'Lykkefund', joka on selvinnyt hyvin meren ja pohjoisrannan haasteellisissa olosuhteissa. Kukkiessaan se levittää ympäristöön hunajaista kukkaistuoksuja ja houkuttaa mehiläiset ja kimalaiset apajille. Timo haluaa kasvattaa puutarhassa yksinkertaisin kukin kukkivia lajeja, jotka tarjoavat ravintoa mesipistiäisille. Muhkeat, kerrannaisin kukin kukkivat kasvit ovat kauniita, ja niitäkin on pion- ja daa-

liapenkissä, mutta ne eivät ole pölyttävien hyönteisten kannalta kaikkein hyödyllisimpiä.

### HYÖTYÄ JA HYVÄÄ OLOA

Oma puutarha on Timon työlle hyvää vastapainoa. Hän rakastaa puutarha-alan välitöntä tunnelmaa, ja sitä, että voi innostaa uusia harrastajia puutarhan pariin. Viime vuosien kaupunkikulttuurin muutos ilahduttaa Timoa erityisesti. Viljelyn arvostuksen noususta kertoo harrastajamäärien kasvu.

”Asuinalueiden rakentaminen on mennyt niin tehokkaaksi ja pelkäksi matematiikaksi. Tarvitsemme lisää luontoa kaupunkeihin. Emme voi laskea ja muuttaa rahaksi luontoa ja kasvillisuutta. Ei elämä siihen perustu, vaan meidän on tärkeä mieltiä maapalloa, luontoa, maaperää ja ihmisten hyvinvointia. Kun rakennamme jotain, tarvitsemme aina ympärille myös palan luontoa. Jos ei luonnollista, niin rakennettua.”

Vaikka puutarha-ala koskettaa vakaviakin asioita ja pienin teoin voimme vaikuttaa luonnon hyvinvointiin, jopa ilmastonmuutokseen, on puutarha harrastajan näkökulmasta täynnä iloa, hyvää oloa ja yhteisöllisyyttä. Kun työviikko on takana, kurvaa Timo viikonlopuksi kakkoskodilleen. Vapaa-aika kuluu pitkälti puutarhassa nauttien, istuttaen, kuopsuttaen tai vain luontoa tarkkaillen. Oma puutarha on kokeilukenttä, ja se inspiroi Timoa myös töissä.

”Avoimet Puutarhat -tapahtuma on minun paras työpäiväni. Odotan jo seuraavaa, joka on heinäkuun yhdeksäntenä. Nyt vuorostani minulla on ilo päästää Kotipuutarhan lukijat kierrokselle meidän puutarhaamme.”

☺☺ Tarvitsemme lisää luontoa kaupunkeihin. ☺☺

**Ranta-alue** haluttiin säilyttää selkeänä ja seesteisenä. Kasvillisuus keskittyy pergolan alueelle, jossa kukkivat valko- ja sinikukkaiset lajit. Tuuhea amurinkorkkipuu suojaaa pergolaa pohjoistuulilta.





1



2



3



4

**1 Timo** kasvattaa joka vuosi miekkaliljoja eli gladioluksia. Sipulit hän talvettaa kellarissa.

**2 Puupölleistä** tehdyllä ötökkä-Manhattanilla on tilaa monenlaisille vierailijoille.

**3 Tarhakellokärhkö** 'Rooguchi' on matalakasvuinen ja sen voi istuttaa joko tukeutumaan pensasiin tai peittämään maata.

**4 Tarhakriinumun** (*Crinum x powellii*) sipuli lukeutuu Timon perinnekasvien aarteisiin. Vaaleanpunaiset kukat ilahduttavat ruukkupuutarhassa.

**5 Onni** on omat päärynät, jotka kypsyvät ranta-alueella. Päärynöiden lisäksi puutarhasta poimitaan myös maukkaita luumuja, jotka kasvavat suojaisalla rinteellä.

**6 Kuvernöörinkukka** (*Tulbaghia violacea*) on koristeellinen, valkosipulilta maistuva hyötykasvi. Kasvi viihtyy monivuotisena ruukkukasvina, kunhan saa talvehtia pakkasetta suojassa. Samassa ruukussa kasvaa pilkkulehti.

**7 Talo** on rakennettu rinnetontille vuonna 1977 ja kunnostettu 2008. Rinteen rehevät istukset maisemoivat rakennuksen kauniisti luontoon.



5




6



7



A close-up photograph of Hosta sieboldiana leaves. The leaves are large, heart-shaped, and have a silvery-blue hue. They are covered in numerous small, glistening water droplets, which catch the light and create a sparkling effect. The background is softly blurred, showing more of the plant's foliage.

**Komeasinikuunilija**  
'Elegans' (*Hosta sieboldiana*) kasvattaa jopa parinkymmenen sentin levyiset lehdet.

# Ryhtyä, muotoa ja muhkeutta





**Kookkaat**  
lehdet ovat näyttäviä  
laajassa puutarhassa.



**TEKSTI** Outi Tynys / **KUVAT** Teija Tuisku

## Anneli arvostaa kuunliljojen voimakasta kasvua ja reheviä lehtiä.

**AAMUAURINKO** saa vesipisarot välkehtimään helminä 'Elegans'-komeasinikuunliljan lehtisuonissa. Leveät lehtilavat hehkuvat harmaansinivihreinä.

Meneillään on kaunein mahdollinen hetki **Anneli Harjun** puutarhassa. Kesäkuun lopussa kuunliljojen eli *Hostien* lehdet ovat kasvaneet täyteen mittaansa. Kasvustot ovat kosteita mutta ryhdikkäitä hetki sitten ohi pyyhältäneen ukkoskuuron jäljiltä. Puutarhassa on kosteaa ja vilpoista.

"Ihastelen aina aamuisin niiden lehtien värisävyjä ja raikkautta", niinisalolainen kotipuutarhuri kertoo.

Olosuhteet vehreässä puutarhassa miellyttävät yhtä lailla Annelia kuin lempikasvia kuunliljaakin. Molemmat nauttivat ympärillä kohoavien puiden tuomasta katveesta.

Kuunliljoja kasvaa eritoten kahdessa kasviryhmässä. Varjoisemmassa niiden ylle kohoaa pensaita, kuten pähkinäpensas ja tuomipihlaja. Perennoista ryhmässä kasvaa jaloangervo, kimikkejä, kolmilehtiä ja työttöangervo, muiden muassa.

Puolivarjoinen istutusalue sijaitsee talon läheisyydessä, jossa valo riittää myös näyttävälle kukkijoille sinivaleunikosta perhoangervoon ja ritarinkannukseen.

### VARJON ELÄVÖITTÄJÄ

Anneli valitsee kullekin lajikkeelle sopivat kasvupaikat ennen kaikkea lehtien väriytyksen perusteella. Kirjavat ja kellanvihreät lajikkeet menestyvät parhaiten puolivarjossa, sinivihreät sopivat puolivarjon lisäksi myös varjoon.

## Rakkaudesta kuunliljoihin

**HARRASTAJA** Anneli Harju.


**MISSÄ** Niinisalossa, vyöhykkeellä III.

**LAJEJA** Erilaisia kuunliljoja on noin 25, vanhimmat lähes 30-vuotiaita.

**MAAPERÄ** Hiekkaa, jonka päällä on humuspitoista ruokamultaa.

**TAVOITE** Anneli haluaa yhdistellä kuunliljoja muiden perennojen kanssa lehteviksi, vaihteleviksi ja koko kesän kauniiksi kasviryhmiksi.





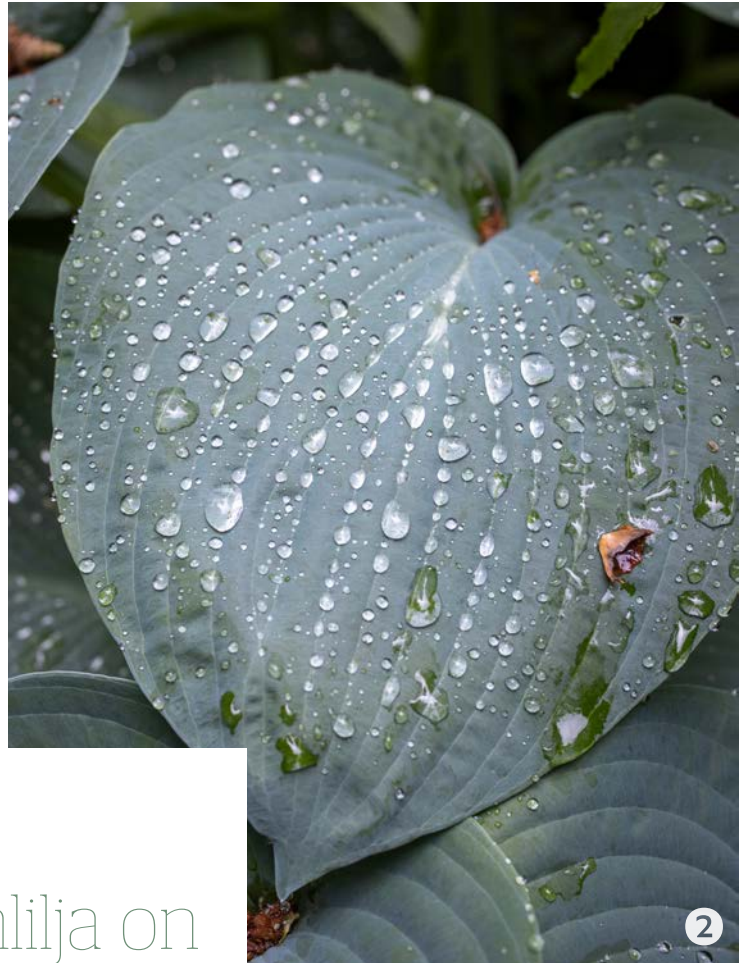
**Kuunliljojen** ainoana huonona puolena Anneli pitää niiden maistumista lehtokotiloille. Torjunnassa hän pitää parhaana keinona keräämistä.

**Kuunliljoja** kannattaa tarkkailla Hosta x-viruksen (HVX) varalta. Sen tunnistaa parhaiten lehtien pääsuonten häviämisestä ja leviämisestä sekä lehtien ryhmyisyydestä. Värimuutokset voivat sen sijaan johtua esimerkiksi valo-oloista. Ruokavirasto tutkii näytteitä maksusta. Ennen näytteen lähettämistä kannattaa ottaa yhteyttä viraston kasvintuhoojalaboratorioon. Viruksen tunnistamiseen on myynnissä myös pikatestejä.





1

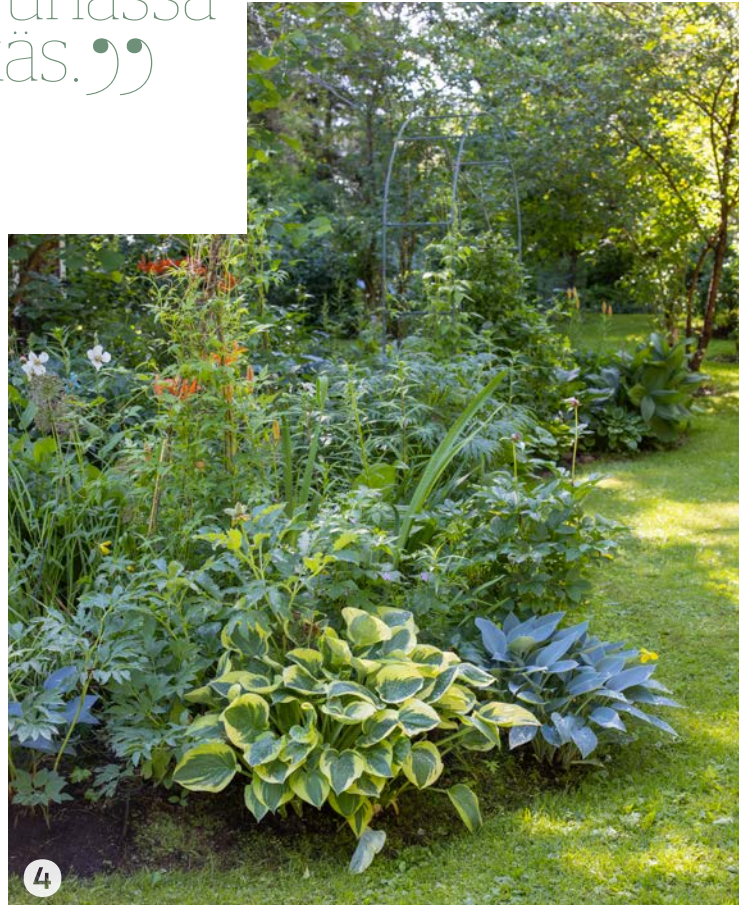


2

☾ Kuunlilja on polun reunassa ryhdikäs. ☽



3



4

**1 Jalokuunlilja** 'Brim Cup' (*H. Tarhafunkia-Ryhmä*) kasvaa noin 30 sentin korkuiseksi mättääksi. **2 Sinikuunliljan** muhkeat lehdet ovat erityisen koristeellisia kosteina aamuina sekä sateen jälkeen. **3 Vaaleat** ja liljat kukinnot sopivat puutarhan värimaailmaan. **4 Sinikuunlilja** 'Frances Williams' ja siniharmaa tarhakuunlilja 'Halcyon' vehreyttävät istutusalueen reunaa.





↑ **Tiheässä** varjoryhmässä ei ole sijaa rikkaruoholle. Kuunliljat peittävät kasvualustansa kesän mittaan tehokkaasti. ↑ **Puolivarjon** perennaryhmässä kasvaa kuunliljojen lisäksi lukuisia erilaisia kukkakasveja. ↘ **Lajikkeilla** on suuria eroja lehtien koossa, muodossa ja väriyksessä. Tämä tekee lajista monimuotoisen ja kiinnostavan.

Ryhmiä sommittelun pääperiaatteena on istuttaa vihreälehtisten kasvien lomaan ja väleihin kirjavia lajikkeita, kuten kirjokuunliljaa (*H. undulata*). Erilaisilla lehtien väreillä on saatu aikaan mielenkiintoinen ja näyttävä istutus.

Lempilajiketta tiedusteleva saa Annelilta ympäröivästä vastauksen.

”Sinisävyiset ovat kivoja, samoin isot ja kirjavat ja pienilehtisetkin... tykkään kaikista.”

Uusia taimia Anneli ostaa nykyisin vain harvakseltaan. Hankinnoissa hän luottaa kotimaisiin taimiin kuunliljoja vaivaavan Hosta x-viruksen takia.

### RYHDIKÄS SELKEYDEN TUOJA

Kasviryhmit ovat lehteviä, kookkaita ja muodoltaan selkeitä. Samoja ominaisuuksia Anneli arvostaa myös kuunliljojen herttamaisissa ja puikkeissa lehdissä sekä rehevissä kasvustoissa.

”Voimakasvuiset perennat ovat komeimpia isossa puutarhassa. Pienet kasvit eivät täällä näytä yhtään miltään”, Anneli perustelee.

Pienille ja hentoisille kasveille on kuitenkin aikansa: kevät ja alkukesä. Kuunlilja lähtee kasvuun myöhään keväällä ja komeus tulee yhtäkkiä, mutta tästä on Annelin mielestä vain etua. Hidas kasvuunlähtö antaa tilaa aikaisille kukkijoille.

”Täällä on keväällä paljon kukkijoita, kuten narsisseja, tulppaneita, helmililjoja ja esikoita. Olisi ankeaa, jos pihassa olisi vain pelkkiä kuunliljoja.”

Sipulikulikat ja kesken kesää kuihtuvat lajit, kuten särkynyt sydän, vuohenjuuri ja illakko, pääsevät kuunliljojen kupeeseen. Näin niiden rän-

sistyvät lehdistöt jäävät lehtevien kuunliljojen kätköihin.

Muhkeita kuunliljoja kasvaa monin paikoin myös penkkien reunoissa, joissa niiden tuuhea juurakko ja tiheä lehdistö pysäyttävät penkkiin tunkevat rikkaruohot.

“Hostat kasvattavat  
vuosi vuodelta  
isomman juurakon.”



”Kuunlilja on polun reunassa ryhdikäs, eikä se kaipaa tukemista. Penkin laitaan sopivat myös matalat lajikkeet, jotka peittävät vähitellen maan pinnan.”

### VAIVATON LEHTIPERENNA

Valo-olojen lisäksi kuunliljat nauttivat puutarhan hiekkaisesta pohjamaasta, jonka päällä on noin 30 sentin kerros humuspitoista multaa. Lehtien kärstymistä kuivuuden takia ei tarvitse pelätä kaikista helteisimpinäkään kesinä, vaikka kasvit saavat kastelua vain istutuksen jälkeen.

”Hostien juuret hakeutuvat vähitellen syvälle maahan. Lisäksi täällä on varjoa ja puiden suoja”, Anneli sanoo. Hän kertoo kuunliljojen hyötyvän myös järvenrantatontin kosteudesta ja syksyisin halloja viivästyttävästä vaikutuksesta.

Hoidoksi kuunliljoille riittää kevätlannoitus ja satunnainen kompostimullan lisääminen. Kukintojen saksimiseenkaan ei kulu aikaa. Toispuoleiset, valkoiset ja liilat kukinnot sointuvat kasviryhmien väreihin ja ilahduttavat myös talventörrittäjinä.

Hostat kasvattavat vuosi vuodelta isomman juurakon ja upeamman lehtipehkon, eikä niiden jakamisesta tarvitse kantaa huolta. Vanhimmat Annelin kuunliljoista ovat kasvaneet samassa paikassa lähes 30 vuotta. Monilajisissa ryhmissä ahtaus tekee kuitenkin jakamisesta toisinaan välttämätöntä. Se tietää kottikärkyttäin jakotaimia, joita Anneli ei henno nakata kompostiin.

”Ujutan jakotaimet aina jonnekin. Onneksi täällä on paljon sopivia kasvupaikkoja.”





# Helppo jaettava

Hostan jakotaimet  
lähtevät nopeasti kasvuun  
muhevassa maassa.

1

1.

## HELPOSTUSTA TUNGOKSEEN

ja uusia jakotaimia saa nostamalla maasta ahtaasti kasvavia juurakkoja. Yhdestä isosta kuunilijasta saa valtavasti taimia. Tiiviin juurakon jakamiseen tarvitaan teräväkärkinen lapio ja puukko.

2.

## JAKOTAIMIA

on helppo lohkoa ja irrottaa juurakon sivusta nostamatta kasvia maasta. Jakaminen onnistuu parhaiten keväällä tai syksyllä.

3.

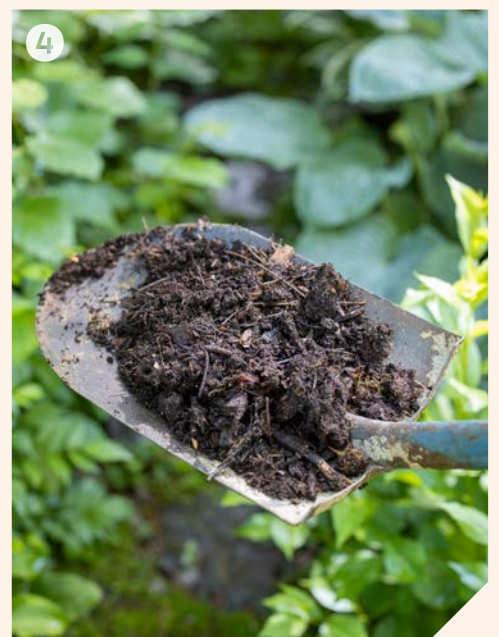
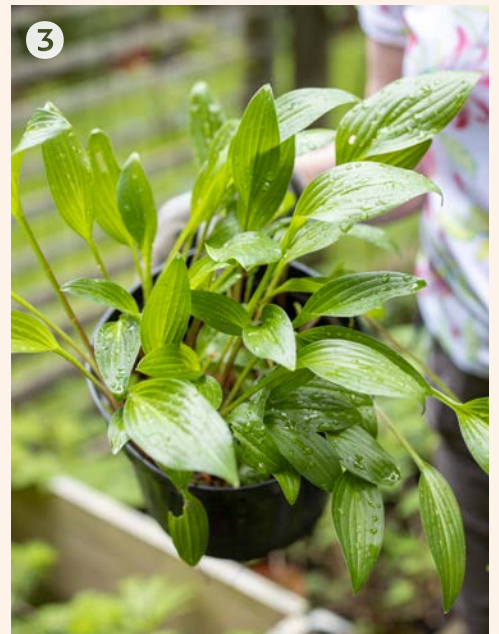
## KASVUPAIKKA ODOTTAVAT

taimet talvehtivat ruukuissa lumen tai lehtipeitteen alla ongelmitta. Ruukkujen kaataminen kyljelleen estää veden kertymisen ruukkuun.

4.

## KOMPOSTISTA VOIMAA

penkkiin. Jakotaimet lähtevät terhakkaaseen kasvuun mullalla ja kompostimullalla parannetussa penkissä.







# Maukas SATO siemenistä

**TEKSTI** Ella Rätty, Piia Reinikainen, Outi Tynys /  
**KUVAT** Siementen pakkaajat ja myyjät

Kotitarveviljelijöitä kiinnostavat nyt erityisesti omavaraisuus ja viljelyvarmat perinnekasvit, mutta piristystä hyötymaalalle tuovat myös uudet kokeilut. Poimi satokasvien siemenistä kiinnostavimmat omaan keittiöpuutarhaasi!





Kesäporkkana 'Mokum'



Kesäporkkana 'Yellowstone'



Porkkanasekoitus



Syys-/talviporkkana 'Autumn King'

## Porkkanan värikäs vuosi

**Porkkana on vuoden 2023 vihannes. Ruokaporkkanan (*Daucus carota* subsp. *sativus*) lajikkeet on tapana jaotella kesä-, syys- ja talviporkkanoihin. Viimeksi mainittuja sanotaan myös varstoporkkanoiksi. Syötävä paksu pääjuuri on oranssi, punainen, keltainen, kellanvalkoinen tai violetti ja sisältää joko saman- tai erivärinen kuin pinnalta. Sadosta tulee paras kuohkeassa, kivettömässä, runsasmultaisessa hietamaassa. Keväisen suorakylvön lisäksi kannattaa kokeilla syyskylvöä.**

YV SU O 15–30 cm 📏 6–10

**Kesäporkkana 'Mokum'** F1 on erittäin aikaisin satoa antava lajike. Se on parhaimmillaan tuoreena. Juuri sileä, tasapaksu ja melko lyhyt. **NC**

**Kesäporkkana 'Yellowstone'** on keltainen, herkullisen makea ja miedohko. Juuri on paras raakana tai paahdettuna. Keltainen väri säilyy hyvin keitettyinä. **sc**

**Porkkanasekoitus**, luomusiemen. Neljän melko myöhäisen perinnelajikkeen värisuora. 'Riesen von Colmar 2' on oranssi, 'Gniff' violettipintainen mutta ytimestä vaaleankeltainen harvinaisuus Sveitsistä, 'Kuttiger' on kellanvalkoinen ja 'Jaune du Doubs' makea keltainen. Nämä soveltuvat varastointiin ja tuorekäyttöön. **HY**

**Syys-/talviporkkana 'Autumn King'**, luomulaatuinen siemen. Juuri on jyrkät, lyhyt ja kiinteämaltoinen. Runsassatolisella lajikkeella on hyvä vastustuskyky porkkanakärpäselälle. Matala kasvusto. **HY SC**

**Syysporkkana 'St Valery'**. Tätä porkkanoiden pituussennätyksiä voittanutta lajiketta on viljelty jo ennen vuotta 1885. Valtavat, teräväkärkiset juuret ovat kauttaaltaan oranssit ja hyvin makoisat. **IM MA**

**Talviporkkana 'White Belgian'** on maultaan mieto ja erittäin makea. Juuri on valkoinen, vihreähartiainen ja se voi kasvaa yli 20 sentin pituuteen kevyessä maassa. Lajike on löydetty vuonna 1831 Belgiasta. **MA**

## Varmoja perusjuureksia

**Juures tarkoittaa kasvien syötävää, paksua, maanalaista osaa. Kaksivuotiset juurekset kasvattavat ensimmäisenä kesänä juuren ja versot. Jos juurisato jätetään nostamatta ja se talvehtii, toisena kesänä kehittyvä kukinto siemenineen. Juurekset kylvetään suoraan kasvupaikalleen avomaalle tai parvekeruukkuihin. Kasvupaikka saa olla aurinkoinen.**

**Punajuurikas 'Hullahoop Mix'** (*Beta vulgaris*) on sekoitus keltaista, valkoista, punaista ja puna-valkoraitaista punajuurta. Kasvuston korkeus noin 20–30 cm. 📏 7–9 **NG SC**

**Punajuurikassekoite** (*Beta vulgaris*) sisältää neljää eriväristä pyöreää punajuurta. 'Albina Vereduna' on valkoinen, 'Burpees Golden' keltainen, 'Chioggia' puna-valkoraitainen ja 'Detroit 2' tummanpunainen. Noin 20–30 cm 📏 7–9 **sc**

**Keltajuurikas** (*Beta vulgaris*) on punajuuren keltamaltainen muunnos. Se maistuu makealta ja miedommalta kuin punajuuri eikä värjää ruokaa punaiseksi. Keltajuurikkaita on tarjolla useita: 'Boltor' F1 tuottaa sileäkuorista, tasakokoista satoa ja vanha kestävä 'Golden' pienehköjä juuria. Vanhan maukkaan 'Burpees Golden' -lajikkeen haastaa uutuus 'Golden Eye'. Noin 20–30 cm 📏 7–9 **HY IM SC**



Punajuurikassekoite



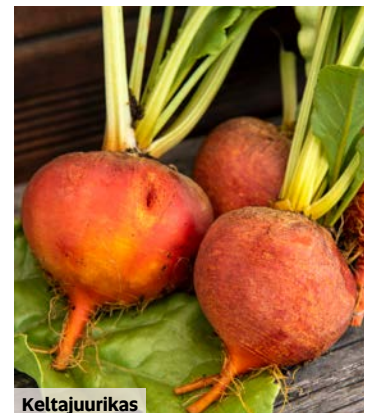
Syysporkkana 'St Valery'



Talviporkkana 'White Belgian'



Punajuurikas 'Hullahoop Mix'



Keltajuurikas





Kaskinauris



Kiinanretikka 'Red Impression'



Nauharetiisisekoite



Retiisimix

**Kaskinauris** (*Brassica rapa*) on suomalaisten viljellyistä vihanneksista vanhin. Se oli muinaissuomalaisten pääasiallinen ravintokasvi ohran ohella. Suomen ja Karjalan alueella kehittyi kaskiviljelyssä erityinen litteä kaskinauriin muoto. Matala mukulajuurakko muodostuu maanpinnan yläpuolelle ja siksi se on helppo nyhtää ylös. Nauriita voi syödä pitkin kesää, kun mukulat ovat läpimitaltaan 4–8 senttiä. 15–25 cm **4**6–9 **MA**

**Kiinanretikka 'Red Impression'** F1 (*Raphanus sativus*). Makea ja mietoarominen juures soveltuu erinomaisesti raasteisiin ja pikkelseihin. Valkoinen kuori, pinkki sisältä. 15–25 cm **4**6–9 **SC**

**Nauharetiisisekoite** (*Raphanus sativus* var. *radicula*). Sekoite erivärisiä pyöreitä retiisejä viiden metrin siemennauhassa. Siemenet tulevat maahan tasaisin välimatkoin ja samaan syvyyteen. Hoito helpottuu ja sato on tasakokoista. 10–20 cm **4**6–9 **SC**

**Retiisimix** (*Raphanus sativus*) on sekoitus vaaleanpunaista, punaista, keltaista ja valkoista retiisiä. Toista kylvöä joka toinen viikko. Vältä kylvöä alkukesästä, jolloin taimi kukkii herkästi ja sato heikkenee. 10–20 cm . 10–20 cm **4**6–9 **NC**

## Chilit ja paprikat

Paprikoilla tarkoitetaan yleensä mietomakuisia, vihannesten tavoin käytettäviä *Capsicum annuum* -lajin viljelymuotoja. Chileiksi tai chilipaprikoiksi puolestaan kutsutaan tulsia *Capsicum*-lajikkeita. Paprikan ja chilin välinen raja on kuitenkin epäselvä, joten kiinnitä huomio näiden vihanneshedelmien tulisuteen, jota kuvaa **Scoville-asteikko** (yksikön lyhenne **SHU**, *Scoville Heat Unit*). Mitä isompi lukema, sitä tulisempi hedelmä. YV SU O **4**5–11

**'Filius Blue'** (*Capsicum annuum*) on pienehkö ja hyvin koristeellinen kasvi, jonka kukat ja raakileet ovat violetit. Kypsyttyään pikkuruiset hedelmät ovat tummanpunaiset. Keskitulinen, noin 40 000 scovillea. Korkeus 30–50 cm. **MA**

**'Habanero Lemon'** (*Capsicum chinense*) on sitruksen tuoksuinen. Tulinen, 350 000–580 000 SHU. Kasvusto 40–60 cm. **SC**

**'Hungarian Yellow Wax Hot'** (*Capsicum annuum*). Keltainen, pitkulainen, vahapintainen, maultaan keskitulinen, 2500–8000 SHU. **SC**

**'Jamaican Bell'** (*Capsicum baccatum*) on erikoisen muotoinen. Kypsänä punainen hedelmä on maultaan raikas ja mieto, 5000–15 000 SHU. Kasvusto korkea, 120 cm. **NC SC**

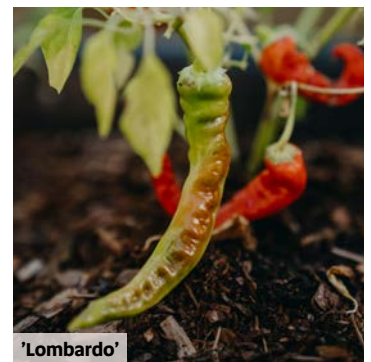
**'Lombardo'** (*Capsicum annuum*). Hedelmä 12–16 cm pitkä, kypsänä punainen. Aromaattisen makea ja hyvin mieto, 500 SHU. Tulisuutta vain aavistus. Korkeus 60–80 cm. **NC**

**'Pimiento de Padron'** (*Capsicum annuum*). Pienet raa'at vihreät hedelmät ovat herkullisia grillattuna tai pannulla paistettuina. Padronpaprikat ovat yleensä mietoja, mutta noin joka kymmenes hedelmä on todella tulinen. Peräisin Espanjan Padronista. **MA**

YV yksivuotinen  
KV kaksivuotinen  
MV monivuotinen  
ES esikasvatus  
SU suorakylvö  
O aurinko  
4 puotivarjo  
● varjo  
4 satokuukausi



'Jamaican Bell'



'Lombardo'

☞ Mitä isompi lukema, sitä tulisempi hedelmä. ☞



'Filius Blue'



'Habanero Lemon'



'Hungarian Yellow Wax Hot'



'Pimiento de Padron'





'Sungold'



'Ildi'



'Green Envy'



'Sweet Million'

## Omia tomaatteja ei voita mikään

Olen kasvattanut tomaatteja viitisentoista vuotta ja joka vuosi tuskailen samaa asiaa: kuuden neliön kasvihuoneeni on auttamattomasti liian pieni! Niinpä tomaatteja löytyy kesäisin myös ruukuista ja laatikoista terassilta ja talon eteläseinustalta.

Vaikka kylvösormia kuinka syyhyttäisi, yritän malttaa maaliskuun loppupuolelle ennen kuin upotan siemenet multa. Sammalnapit ovat esikasvatuksessa käteviä ja tomaattien itävyys on pääsääntöisesti hyvä, mutta kylvän silti kaksi siementä per nappi. Ylimääräinen taimi on helppo napsaista pois pinseteillä.

Suosikitomaattien valinta on melko mahdoton tehtävä, sillä ihania lajikkeita on niin valtavasti.

Luottolajikkeeni jo ainakin 10 vuoden ajan on ollut **'Sungold'**. Makea, pehmeä, ihana lajike tuottaa lämpiminä kesinä hyvän sadon myös ulkona eteläseinustalla. **'Green Envy'** on maailman-kaikkeuden paras vihreä, pieni-hedelmäinen runkotomaatti kasvihuoneeseen. Sen maku on huippumakea, hedelmäinen ja raikas – kuin karkkia söisi.

**'Ildi'** on puolestaan käsittämättömän satoisa. En tiedä mitään muuta lajiketta, joka tekee niin valtavasti satoa kuin Ildi. Hedelmien maku on hyvin mieto ja kuori peh-

meä. Pensastavan lajikkeen kasvatusta onnistuu myös suojaisassa paikassa ulkona.

Tomaattitehdas vailla vertaa on **'Sweet Million'**. Lajike tuottaa suuren määrän pieniä punaisia kirsikkatomaatteja, jotka sopivat hyvin kesäisiin salaateihin. Näitä meillä riittää yleensä myös uunissa kuivattavaksi.

**'Pink Baby Plum'** jää satoisuudessa edellisistä jälkeen, mutta maku vie voiton kaikista kasvattamistani punaisista lajikkeista. Pinkkiä olen kasvattanut vain kasvihuoneen suojissa.

Ulkoruukkuihin minulla on kolme suosikkia. Pensastomaatti **'Rotkäppchen'** eli Puna-hilikka on uusi tuttavuus viime kesältä. Rotevalla pensastomaatilla on erittäin maukkaat, joskin kovakuoriset miniluumutomaatit. Ampelitoomaatti **'Tumbling Tom Yellow'** sopii

amppeliin tai korkeaan ruukkuun, jossa sen annetaan kasvaa alaspäin roikuen. Keltainen kirsikkatomaatti on maukas ja satoisa! Punaisista kirsikkatomaateista istutan ulkoruukkuun pensastomaatin **'Red Robin'**. Satoisalla lajikkeella on erittäin kompakti kasvutapa.



**PIIA REINIKAINEN**  
puutarhuri, markkinointipäällikkö





Malabarinpinaatti



Amsoi punalehtinen



Mukulakirveli



Pinaattielämänlanka



Rohtokoisio eli ashwagandha

## Kokeilijan tärppejä

**Harvoin kasvatettavat ravintokasvit tuovat vaihtelua ruokavalioon. Jotkut tarvitsevat lämpimän kasvupaikan ja pitkän kasvuajan, mutta monet erikoisuuksista ovat yhtä vaivattomia kasvattaa kuin tutummat kasvikset.**

**Malabarinpinaatti** (*Basella rubra*) on köynnöstävä lehtivihannes, joka sopii vaikka koristekasviksi parvekeruokkuun. Lehdet ja varret voi käyttää pinaatin tavoin. Poimi lehtiä vähitellen tai käytä koko taimi kerralla, kun se on noin metrin korkuinen. Säästä 20 senttiä tyvestä, niin taimi kasvaa uudelleen.

YV ES O ◀ 200–300 cm ♣ 6–9 MA NG

**Amsoi punalehtinen** (*Brassica juncea*). Synonyymeja ovat intiansinappi ja lehtisinappi. Herkullinen, ravitseva ja pikanttiarominen lehtivihannes tuo väriä ruokaan. Herkullisin babyleaf-asteella.

YV ES/SU O 10–20 cm ♣ 7–9 sc

**Mukulakirveli** (*Chaerophyllum bulbosum*). Tätä "kirvelinaurista" viljeltiin Suomessa ennen perunaa. Pallomaiset

täkkelyspitoiset juurimukulat, joissa on miellyttävä pähkinäinen maku. Siemenet kylmäkäsiteltävä ennen kylvöä.

KV ES/SU O ◀ 75–200 cm ♣ 9–10 MA

**Pinaattielämänlanka**, Kankong (*Ipomoea aquatica*). Miedosti sinappiaromisia nuoria versoja ja lehtiä voidaan käyttää tuoreena, suuremmat lehdet keitetään pinaatin tapaan. Aasialainen rentoversoinen kosteikkokasvi tarvitsee kosteahkon kasvupaikan.

YV ES/SU O 20–30 cm ♣ 6–9 sc

**Parsasalaatti Wosun** (*Lactuca sativa*) on C-vitamiinipitoinen salaattikasvi. Aromikkaita, hieman karvasaromisia lehtiä kerätään tarpeen mukaan ja kypsennetään tai syödään tuoreena. Pysty pääverso voidaan korjata ennen kukintaa, kuoria ja kypsennetään parsan tavoin.

YV SU O 30–40 cm ♣ 6–9 sc

**Pesusienikurkku** (*Luffa aegyptiaca*), suomalaisia luomusiemeniä. Luffa on myös kesäköynnös ja vaihtoehto muovipohjaisille puhdistussienille. Suomessa kasvatusta onnistuu vain kasvihuoneessa. Syötäväksi kurkut on korjattava hyvin nuorina, 10-senttisinä. Pesusienien saamiseen hedelmien annetaan kypsyä kasvilla syksyyn. YV ES O 200 cm ♣ 7–9 si

**Viljahirssi 'Bernburger'** (*Panicum miliaceum*), suomalaisia luomusiemeniä. Tämä saksalainen lajike kasvaa vajaan metrin korkuiseksi ja muodostaa kauniin väljän röyhyn, joka muistuttaa riisin kukintoa. Siemenet voi käyttää ravinnoksi kuorittuina, kokonaiset kasvit kuivata kuivakukiksi tai linnunruoaksi. Halanarka viljahirssi saattaa ehtiä tuleentua Etelä-Suomessa myös suorakylvettynä.

YV ES O 90 cm ♣ 9 si

**Sokerijuuri** (*Sium sisarum*) kestää pientä pakkasta ja sitä on viljelty Suomessaakin. Juuret ovat erittäin sokeripitoiset. Monivuotinen sokerijuuri on vastustuskykyinen kaikille tuholaisille ja taudeille ja kasvaa hyvin varjossakin, mutta vaatii kosteutta. Syötävät juuret korjataan syksyllä, jolloin pienimmät juuret voi istuttaa takaisin maahan.

MV ES/SU O ◀ 100 cm ♣ 9–10 MA

**Rohtokoisio eli ashwagandha** (*Withania somnifera*), suomalaisia luomusiemeniä. Rohtokoisio on perinteisen intialaisen lääketieteen ayurvedan tärkeimpiä rohdoskasveja, josta käytetään juurta ja jonkin verran lehtiä. Se menestyy esikasvatettuna lämpimällä paikalla avomaallakin – tosin juurisadosta tulee isompi kasvihuoneessa. Monivuotinen,

mutta ei talvehdi Suomessa ulkona. Avomaalla jää alle metrin korkuiseksi; kasvihuoneessa tulee parimetrisiksi ja vaatii tukea.

YV–MV SU O 100–200 cm ♣ 9–10 si

**Jauho/koristemaissi 'Painted Mountain'** (*Zea mays* var. *amylacea*), suomalaisia luomusiemeniä. Lajikkeen sisäisen vaihtelun ansiosta syntyy jatkuvasti uusia väriyhdistelmiä. 'Painted Mountain' ehtii ainakin esikasvatettuna tuleentua hyvin Lounais-Suomessa. Jos tuleentuminen pellolla jää kesken, korjataan kokonaiset kasvit ilman juuria kuivaan katokseen jälkikypsyyntään. Jyviä voi käyttää karkeaksi jauhettuna esimerkiksi puuroon.

YV ES O 200 cm ♣ 9 si



ILOISET VÄRIT!

Jauho/koristemaissi 'Painted Mountain'



Parsasalaatti Wosun



Pesusienikurkku



Viljahirssi 'Bernburger'



Sokerijuuri





Yrtti-iiso



Kamomillasaunio



Sitruunamelissa



Maurinkiiltomalva

## Oman sadon teeyrtit

Teeyrteillä monipuolisuus on plussaa, sillä rohdosvaikutusten takia samaa kasvia kannattaa käyttää vain kohtalaisia määriä ja lyhyitä jaksoja kerrallaan. Sorteja vaihtelemalla saa myös kokeiltua aina vain uusia ja kesän mittaan vaihtuvia makuyhdistelmiä. Esimerkiksi mäkimeirami, laventeli tai pippuriselta maistuva kynteli voi antaa teeseekseen juuri oikean, mielialaan ja tunnelmaan sopivan sävöksen.

Itselläni tuoreiden teeyrttien kausi alkaa monivuotisilla lajeilla, joilla talvenkestävyys ja aikaisuus ovat lyömättömiä etuja. Ensimmäisten joukossa pääsen korjaamaan **saksankirvelin** ja **'Lemony'-sitruunakissanmintun** versoja. Jälkimmäisestä olen poiminut raikkaan sitruunaiselta maistuvia versoja jo huhtikuun alkupuolella.

Maultaan lempeä **sitruunamelissa** talvehtii sekä pihani yrttipenkissä että maata peittävien perennojen joukossa omenapuun alustalla. Korjaan siitä versosatoa keväästä myöhäiseen syksyyn vaikkapa mintun ja ajuruohon kaveriksi.

Monivuotiseen lajistoon kuuluvat myös heinä-elokuussa upeasti kukkivat väriminttu, joista ihain teekasvi on **punaväriminttu**. Sen mesipitoiset kukat maistuvat makealta, kun taas lehdet antavat juomalle *Earl Grey*-teen aromia. Kesän edetessä lehdet muuttuvat maultaan

kipakan pippurisiksi, joten kasvi on parhaimmillaan alkukesällä.

Teepannuun on ihana sujauttaa myös yksivuotisia kukkia samettikukista kehäkukkaan. **Maurinkiiltomalvan** miedonmakuiset kukat antavat teelle jännän metallinsinisen värin ainakin hetkeksi, joten haudutan teen lasisessa astiassa. Terälehdiltään silkkimäisiä kukkia on myös nopea kuivata talven varalle. Maurinkiiltomalvasta tarvitsee ostaa siemeniä vain kerran, sillä laji tuottaa runsaasti hyvin itäviä siemeniä. Sama pätee myös **kamomillaan**, joka kylvetytty niittymäisen ruohikon laitamilla vuodesta toiseen.

Aniksenmakuiset lajit, kuten esimerkiksi **ranskanrakuuna**, **saksankirveli** ja **yrtti-iiso**, ovat korvaamattomia yrttiteen makeuttajina. Iisosta kylvetytty ja kasvaa puutarhassani maku-jen kirjo. Osa taimista antaa teelle herkullista makeutta, osa taas ei-toivotun metallisen maun. Siksi kelpuutan yrttiteen haudutukseen vain osan kasveista.

Kimalaiset pörräävät kuitenkin kaikkien iisosten kimpussa sen verran ahkerasti, että vähemmän herkullisetkin taimet saavat kukkia yrttimaalla vuodesta toiseen.



**OUTI TYNYS**  
*hortonomi, puutarhatoimittaja*





Revonhätä kaksivärinen



Väinönputki



Parsakaali 'Hirzia'



Kyssäkaali violetti

## Voimaa ravinne- pommeista

**Suomalaiset saavat ravinnosta keskimäärin liian vähän folaatteja, joita on runsaasti tummanvihreissä vihanneksissa, kuten erilaisissa pinaateissa ja kaaleissa. Folaatteja saa myös palkkasveista, jotka korvaavat eläinproteiineja ruokavaliossa.**

**Revonhätä kaksivärinen** (*Amaranthus* sp.), suomalaisia luomusiemeniä. Kaunis sekoiitus punaisia ja vihreitä pystykukintoisia amarantteja, siemenet vaaleita ja mustia. Proteiinipitoiset siemenet sopivat sellaisenaan ruoanlaittoon. Tuleentuu melko aikaisin, mutta tarvittaessa kokonaiset kasvit ripustetaan katoksen alle jälkikypsymään. Pienet määrät voi puida käsien välissä hieromalla ja puhdistaa seulomalla. YV ES/SU O 150–200 cm ♣ 8–9 si

**Väinönputki** (*Angelica archangelica*), Lapin terveellinen luonnonkasvi

on monikäyttöinen ja komea vihreine sarjakukintoineen. Maku on parhaimmillaan keväällä, jolloin lehtiä ja vartta kannattaa kerätä. Kukat voi keittää ja syödä kukkakaalin tapaan. Tuoreista tai kuivatuista siemenistä voi tehdä teetä tai maustaa niillä ruokia ja juomia. Houkuttelee hyödyllisiä petohyönteisiä. Tarvitsee kylmäkäsittelyn itääkseen. KV–MV ES/SU O 150–200 cm ♣ 5–10 MA

**Parsakaali 'Hirzia'** F1 (*Brassica oleracea* Italica-Ryhmä). Pääverso jakautuu pitkävartisiksi kimpuiksi. Taimi tekee koko syksyn sivuversoja sitä mukaa kun satoa korjataan. Makea, mieto kaalin maku. Vitamiinipitoiset varret ja lehdet sopivat hyvin wokattaviksi. Harso tai kaaliverkko suojaa tuhohyönteisiltä. YV ES/SU O 70 cm ♣ 7–10 IM

**Kyssäkaali violetti** (*Brassica oleracea*). Syväviolettit versot sisältävät runsaasti ravintoaineita ja A-, B-, C-, E- ja K-vitamiinia. Miedoissa ja makeissa versoissa on pähkinäinen kaalin maku. YV ♣ 1–12 sc

**Hyvänheikinsavikka** (*Chenopodium bonus-henricus*) eli "Lincolnshiren

pinaatti" kuuluu vanhan kulttuuriympäristön seuralaiskasveihin, joita voi tavata esimerkiksi talojen rauniolla ja kirkkomailla. Lehdet hyödynnetään salaateissa, keitoissa ja muhennoksissa, ja ne ovat käyttökelpoisia myös kasvin kukitua. Versoja voi valkaista ja syödä kuten parsaa. Kukintoja voi nauttia kuten parsakaalia, ja jos siementen antaa kehittyä, niitä voi käyttää kuin kvinoaa. MV SU O 30–70 cm ♣ 5–10 MA

**Linssin** (*Lens culinaris*) idut ovat makeita ja rapeita. Ennen käyttöä idut upotetaan hetkeksi kuumaan veteen tai wokaataan. Runsaasti A-, B-, C- ja E-vitamiinia. YV ♣ 1–12 sc

**Vahapapu 'Maxidor'** (*Phaeolus vulgaris*) on helppo viljellä. Korjaa satoa usein, jotta palot eivät ehdi kasvaa liian suuriksi. Palot ovat maukkaimmat 12–15 cm pitkinä ja hoikkina. Ne voi pakastaa kevyesti ryöpätynä. YV ES/SU O 40 cm ♣ 8–9 NG

**Sokeriherne 'Nairobi'** (*Pisum sativum*) tarvitsee hieman tukea. Makea ja rapea palko syödään kokonaisena. Kerää satoa vähitellen, kun palko on 8–9 cm

pitkä. Nauti tuoreena tai kevyesti kuumennettuna. YV SU O 70 cm ♣ 7–8 NG

**Pinaattihierakka** (*Rumex patientia*) on hyvin kestävä ja tuottoisa kasvi, joka kasvaa lähes missä tahansa. Suolaisen hapokas maku on kuitenkin paras multavassa maassa ja puolivarjossa eikä kasvin saa antaa kukkia, jos lehtiä halutaan kerätä pitkään. Lehdet soveltuvat hyvin kääryleitteen tekoon. MV SU O 50–100 cm ♣ 5–10 MA

**Lamopinaatti** eli uudenseelanninpinaatti (*Tetragonia tetragonioides*) palkitsee viljelijän runsaalla, terveellä sadolla. Yksi taimi peittää helposti neliömetrin alan loppukaudesta. Napakat tummanvihreät lehdet maistuvat voimakkaammin kuin pinaatilla eikä kukinta vaikuta makuun, joten esimerkiksi kuumina ja kuivina kesinä lamopinaatti on selvästi pinaattia satoisampi. Satoa voi kerätä pitkin kesää versoja latvomalla, jolloin kasvi haaroo entistä enemmän. YV ES/SU O 20–40 cm ♣ 6–10 HY



Hyvänheikinsavikka



Linssi



Vahapapu 'Maxidor'



Sokeriherne 'Nairobi'



## SIEMENTEN PAKKAAJAT

Nämä kotimaiset yritykset ja yhdistykset myyvät pakkaamansa siemenet omissa verkkokaupoissaan.

**HY Hyötykasviyhdistys**  
hyotykasviyhdistys.fi

**MA Maatiainen ry**  
maatiainen.fi

**SI Siementarha**  
siementarha.fi

Näiden siementen jälleenmyyjä ovat maatalous- ja puutarhamyymälät, rautakaupat ja verkkokaupat. Valikoima vaihtelee myymälöittäin.

**IM Impecta**  
**NG NelsonGarden**  
**SC Schetelig**

# Keittiötarhurin kylvökalenteri

Kasvilaji	helmi	maalis	huhti	touko	kesä	heinä	syys- marras
Purjo ( <i>Allium porrum</i> )							
Selleri ( <i>Aptium graveolens</i> )							
Malabarinpinaatti ( <i>Basella alba</i> )							
Punajuurikas ( <i>Beta vulgaris</i> var. <i>conditiva</i> )							
Nauris ( <i>Brassica rapa</i> )							
Lanttu ( <i>Brassica napus</i> )							
Kerä- ja kukkakaali ( <i>Brassica oleracea</i> )							
Kyssäkaali ( <i>Brassica oleracea</i> var. <i>gongylodes</i> )							
Lehtikaali ( <i>Brassica oleracea</i> var. <i>sabellica</i> )							
Chili, paprika ( <i>Capsicum</i> spp.)							
Avomaankurkku ( <i>Cucumis sativus</i> )							
Talvikurpitsat ( <i>Cucurbita</i> spp.)							
Kesäkurpitsa ( <i>Cucurbita pepo</i> )							
Porkkana ( <i>Daucus carota</i> )							
Lehtisalaatti ( <i>Lactuca sativa</i> )							
Palsternakka ( <i>Pastinaca sativa</i> )							
Persilja ( <i>Petroselinum crispum</i> )							
Pensaspapu ( <i>Phaseolus vulgaris</i> var. <i>nanus</i> )							
Herne ( <i>Pisum sativum</i> )							
Retiisi ( <i>Raphanus sativus</i> )							
Mustajuuri ( <i>Scorzonera hispanica</i> )							
Tomaatti ( <i>Solanum lycopersicum</i> )							
Munakoiso ( <i>Solanum melongena</i> )							
Pinaatti ( <i>Spinacia oleracea</i> )							
Lamopinaatti ( <i>Tetragonia tetragonioides</i> )							
Vuonankaali ( <i>Valerianella locusta</i> )							
Sokerimaissi ( <i>Zea mays</i> )							

■ Kylvö esikasvatukseen ■ Kylvö ulos suoraan kasvupaikalle ■ Syyskylvö (vaihtoehto kevätkylvölle)



*Piha kuntoon*



# Terassipihan syötävä puutarha

ISTUTA LAATIKOIHIN KEITTIÖTARHA, JOSSA MONIVUOTISET SATOKASVIT SAAVAT SEURAKSEEN KESÄISIÄ KUKKIJOITA JA NÄKÖSUOJAA LÄPI VUODEN. MUUTA PUUTARHAA ET TARVITSE!





„Voit kerätä satoa vaikka sukkasillaan.”

FAKTA /

## Kestävät altaat

**KUN KASVATUSLAATIKOT** ovat ulkona ympäri vuoden, niiden on kestävä kosteutta ja suuria lämpötilan vaihteluita.

Edullisin ja helpoimmin työstettävä materiaali on puu. Koska altaisiin sijoitetaan satoa tuottavia kasveja, tee mahdollinen pintakäsittely käyttötarkoitukseen soveltuvalla suoja-aineella, joka ei sisällä haitallisia aineita. Lämpökäsitelty puu tai siperianlehtikuusi ovat hyviä vaihtoehtoja, sillä niitä ei ole välttämätöntä käsitellä lainkaan. Laatikoiden vuoraus muovipohjaisilla levyillä tai kankailla pidentää käyttöikää, mutta niistä irtoaa ajan saatossa mikromuovia. Komposiittilauta on kosteutta kestävä materiaali, mutta sekin sisältää muovia.

Betonista valamalla ja harkoista tai kivistä muuraamalla saa pitkäikäiset kasvatuslaatikot. Huomioi, että paksuseinäisessä rakenteessa multatila saattaa jäädä pieneksi.





Puutarhuri, kuvittaja  
**MINNA SOISALO**

## { *Allium* }

**P**ienen pihan hyötypainotteinen puutarha on suunniteltu kokonaan kasvatusaltauksiin. Terassipuutarhassa rikkakasvit eivät ole kulkuväylien riesana. Hoitaminen helpottuu, kun nurmikko puutuu kokonaan – lisäksi voit kerätä satoa vaikka sukkasillaan!

Suunnitelma on tehty rivitalopihaan, jossa tyyppillisesti kapean terassin edustalla sijaitseva nurmialue rajautuu puutarhavajaan, säleikköaitaan ja taloyhtiön yhteiseen alueeseen. Melko työläs ja vähän iloa tuottava nurmikko poistetaan ja tilalle rakennetaan yhtenäinen terassi. Puutarhan kasvit sijoitetaan kasvatuslaatikoihin, jotka rajaavat ja luovat huonemaisuutta pieneen pihaan. Suurin osa suunnitelman monivuotisista kasveista on satoa tuottavia, mutta niiden lomaan sijoitetaan koristekasveja. Mittaansa kasvettuuaan kasvit tuovat myös näkösuojaa.

Piha-alueen keskellä sijaitseva kasvatuslaatikko jakaa terassin kahteen osaan. Laatikoon istutetaan rungollinen karviainen ja maanpeitoksi satoisaa kuukausimansikkaa.

Muut kasvit valitaan oman maun mukaan. Kukien rakastaja istuttaa niityn yksivuotisista kukista. Kesäkeittiön gourmetkokki hankkii rungollisen rosmariinin, muut yrtit ja värikkäät salaattit hän kasvat-  
taa siemenestä. Laatikoon sopisi myös köynnösobeliskiin tukeutuva tomaatti, seuraavana vuonna kenties avomaankurkku tai köynnöstävä krassi.

Palsamiköynnöksen voimakasvasuiset versot kiertyvät pihan reunalla olevan säleikön ympärille. Elo-syyskuussa kypsyvät syötävät, punaiset marjat muodostuvat pitkiin, koristeellisiin terttuihin. Köynnöksen juurelle voi huoletta istuttaa mintun, sillä laatikosta se ei leviä.

Pikkupihaan päädyssä on kaksi kasvatuslaatikkoa, joihin istutetaan syvemmän kasvatusalustan vaativia puita ja pensaita. Pienikokoisella suklaakirsikkapuulla on luonnostaan kaunis kasvatapa ja se tulee varhain satoikään. Piirakoiden höystettä ja mehua saadaan myös marjasinikuusamasta. Kangasajuruoho ja erilaiset syötävät sipulikasvit houkuttelevat kukillaan perhosia ja mehiläisiä. Korkeutta alueelle tuovat aurinkoisen paikan katajat ja valo loppukesän pimeneviin iltoihin valkoisena kukkiva vanhanajan perenna, koreakärsämö.



### **ILMASIPULIN** (*Allium cepa* var. *viviparum* tai Proliferum-Ryhmä)

ensimmäiset lehdet työntyvät maasta heti lumien sullettua. Ruohosipulin tavoin käytettäviä 50–80 cm korkeita lehtiä voi kerätä kevästä pitkälle syksyyn.

Myös latvaan kasvavia, voimakkaan makuista pikkusipuleita voi syödä ja säilöä. Maan alle kehittyvät sipuliryppäät jaetaan muutaman vuoden välein ja istutetaan uudelleen. Kasvia voi lisätä myös siemenestä tai latvasipuleista, jotka istutetaan parin sentin syvyyteen. Laiskempi puutarhuri odottaa, että vanojen taipuessa latvasipulit laskeutuvat alaspäin ja juurtuvat maahan itsestään.

Talvenkestävä ilmasipuli viihtyy aurinkoisessa paikassa, ravinteikkaassa, läpäisevässä multamaassa. Laji sopii myös perennapenkkiin.





### **Kuukausimansikka**

(*Fragaria vesca* var. *semperflorens*)

Jatkuvasatoinen ahomansikan muunnos. Marjat makeat, pitkulaiset, hiukan ahomansikoita suuremmat. Hyvä maanpeitekasvi. Keskiravinteinen, tuore/kuiva maa. O-☀️6 🌱6-9



### **Suklaakirsikka 'Chokoladnaja'**

(*Prunus cerasus*)

Matalakasvuinen hapankirsikkapensas tai pieni puu. Luonnostaan pyöreä latvus. Itsepölytteinen ja varmasatoinen. Tummat, makeahkot marjat elokuussa. Oranssinpunainen syysväri. ☀️5 I-IV



### **Palsamiköynnös**

(*Schisandra chinensis*)

Voimakasvuinen köynnös. Tuoksuvat, ruusunpunaiset tai valkoiset pikkukukat ja C-vitamiinipitoiset, kirpeät, punaiset marjat. Suojattuna voi kokeilla myös pohjoisempaan. O-☀️5/6 I-III



### **Marjasinikuusama**

(*Lonicera caerulea* var. *kamtschatica*)

Tiheä, pyöreähkö pensas. Makeat marjat kypsyvät kesä-elokuussa lajikkeesta riippuen. Ei vaadi leikkausta, mutta kestää jopa alasleikkauksen ja uusiutuu melko nopeasti. O-☀️5-6 I-VII

☺️ Kasvit tuovat myös näkösuojaa. ☺️



### **Pikkupilarikataja**

(*Juniperus communis*)

Tiheä ja kapea muoto, kokeile esimerkiksi lajiketta 'Sentinel'. Neulaset ovat hieman sinertävät. Hidaskasvuinen, suojataan kevätauringolta parin vuoden ajan istutuksen jälkeen. O-☀️I-V



### **Koreakärsämä**

(*Achillea ptarmica* f. *multiplax*)

Tuhatkaunokiksikin kutsuttu, kukkii pitkään valkoisin kukin. Pysty kasvutapa, varjossa koheneva. Hyvin kestävä leikko- ja kuivakukkana. O-☀️7-9



### **Kangasajuruoho**

(*Thymus serpyllum*)

Hyvä mesikasvi ja ravintokasvi perhosille. Kukintojen väri vaihtelee lajikkeen mukaan. Leviää mattomaisesti. Laihaan, hiekkansekaiseen maahan. O-☀️7-8



### **Minttu**

(*Mentha* spp.)

Helppo ja melko kestävä yrtti, josta löytyy paljon lajikkeita. Viihtyessään voimakasvuinen, leviää rönsyillä rikkaruohomaisesti. O-☀️7-9





Kukintaa ja satoa

**Hapankirsikat** (*Prunus cerasus*) ovat kevään näyttävimpiä pikkupuuta. Matalakasvuisimmat lajikkeet jäävät parin metrin korkuisiksi ja sopivat myös pienimpiin pihoihin. Tällainen on esimerkiksi suklaakirsikka, jonka nimi ei kuitenkaan viittaa suklaiseen makuun vaan tumman punaruskeisiin hedelmiin.



# Näin onnistut

## 1.

### MUISTA

selvittää heti alkuun, tarvitseeko suunnittelemasi muutos luvan taloyhtiöltä.

## 2.

### POSTA NURMIKKO

ja monivuotiset rikkaruohot alueelta. Pohjattomat kasvatusaltaat asetetaan suoraan tasoitettuun, muokatun ja parannetun perusmaan päälle. Koska juurilla ei ole paljon tilaa kasvaa sivuille, tulee kasvualustan olla riittävän syvä. Perennoille varataan vähintään puoli metriä hyvää multaa, puille, pensaille ja köynnöksille noin metrin verran.

## 3.

### HUOMIOI

laatikoiden sijoittelussa etäisyydet muihin pihan elementteihin. Huomioi myös hoitotyöt: kottikärryt ja työskentely vievät tilaa. Tilan puutteessa vähennä enemmän laatikoiden määrää kuin niiden kokoa.

## 4.

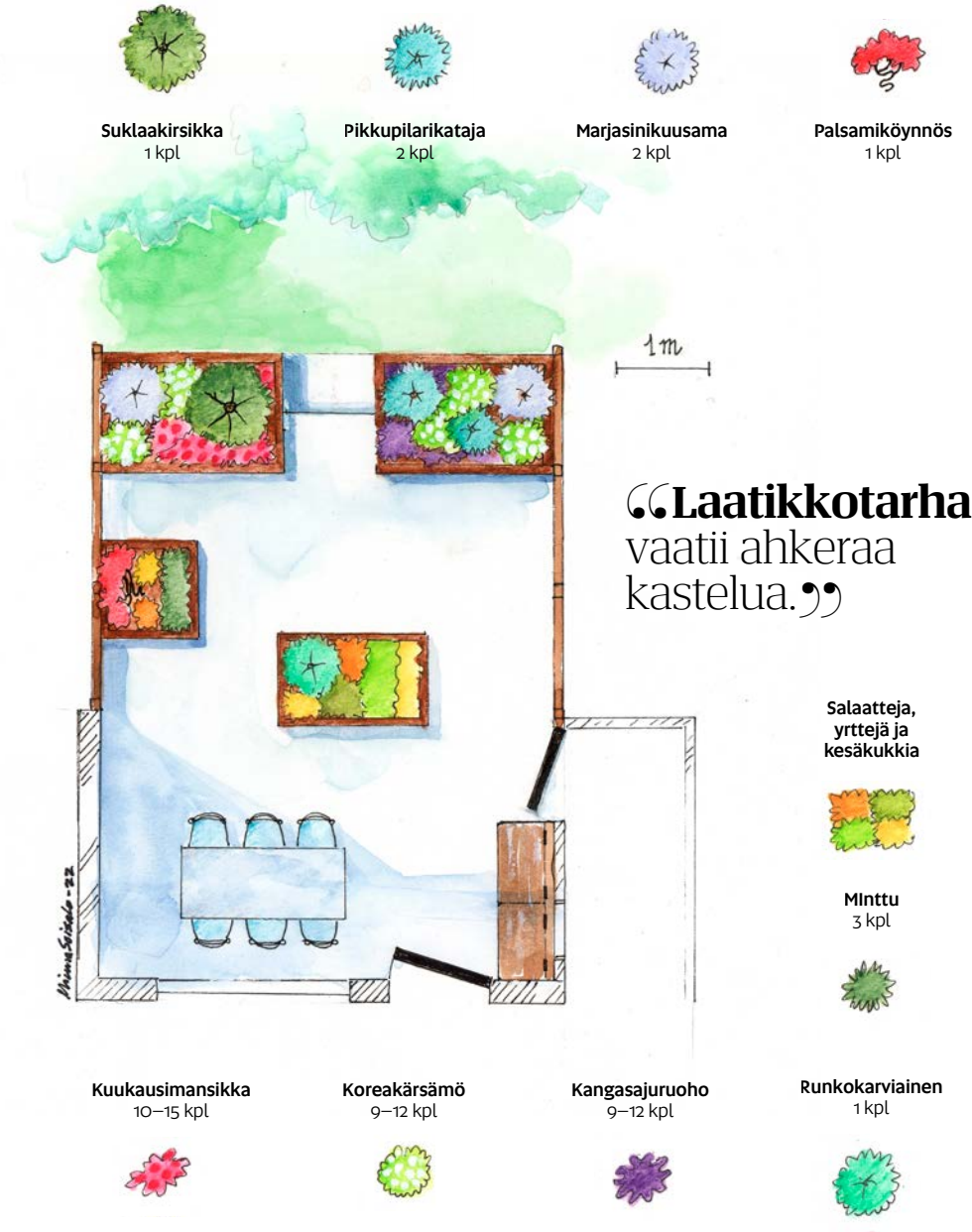
### RAKENNA TERASSI

kasvatuslaatikoiden tyyliin sopivalla materiaalilla. Rauhallisimman taustan kasveille luot käyttämällä samoja materiaaleja.

## 5.

### KASTELE JA RAVITSE

huolellisesti. Laatikkotarha vaatii hoitajaltaan ahkeraa kastelua sekä tarkkaa ravinteiden riittävyyden seurainta.



## IHANAT ALLIUMIT

**SATOISAAN** laatikkotarhaan sopivat hyvin myös monet sipulit eli laukat. Laukkojen yli tuhannesta lajista alkuperäisenä Suomessa kasvaa merenrantojen ruoholaukka, *Allium schoenoprasum*. Luonnossa sitä tavataan myös sisämaassa ja pohjoisessa paikoilla, jotka muinoin olivat merenrantaa. Parhaimmillaan sen maku on keväisin, mutta satoa saa läpi kesän, jos katkaisee kukkavarret ennen kukintaa. Ryytimäiden ruohosipuli viihtyy auringossa, ja kasvualusta saa olla keskiravinteista, kuivaa tai tuoretta.

Hieta- ja käärmeenlaukka ovat maassamme harvinaisia muinaistulokkaita. Rohtokasveina käytettyjä laukkoja tapaa Ahvenanmaalla ja rannikon muutamissa paikoissa muinaisen idäntien varrella Tukholmasta Pietariin.

Hietalaukka (*Allium vineale*) kasvaa noin 25–100 cm korkeaksi ja kukkii heinä–elokuussa vaaleanpunaisiin kukin. Hietalaukkaa hieman korkeampi, leveälehtinen käärmeenlaukka (*Allium scorodoprasum*) on rehevien rantalehtojen kasvi. Ruoanlaittoon käyvät molempien hieman valkosipulin makuiset lehdet, kukat, sipulit ja itusilmut. Villiyrttiharrastajien suosimat lajit leviävät lähinnä kukintojen itusilmujen avulla, siemeniä kehittyvät harvoin.

Laukat sopivat niittymäisiin istutuksiin, joissa niiden varhain kuituvat lehdet eivät erotu niin selkeästi. Niiden kukat ovat mitä parhaimpia perhosten houkuttajia. 🐝





Nurmiajuruoho

Valkoinen harmaa-ajuruoho


Timjami eli tarha-ajuruoho

Roikkuva-kasvuinen sitruuna-timjami

Sitruuna-ajuruoho 'Prostrate'

Nurmiajuruoho 'Foxley'





Sitruuna-  
ajuruoho  
'Silver King'

TEKSTI Outi Tynys / KUVAT Maija Astikainen

# AURINGON AJURUOHOT

Ajuruohot ovat monimuotoisia  
aromeiltaan ja kestävyydeltään.  
Osa niistä on parhaimmillaan  
maustekasvina, osa tuoksukasvina.  
Jotkut ovat erinomaisia  
maanpeittäjiä.

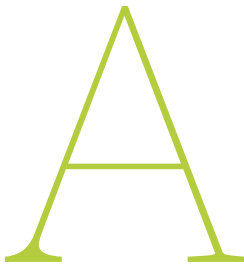
Timjami eli  
tarha-  
ajuruoho





**OUTI TYNYS**  
Keittiöpuutarhuri

“**Timjami** ei ole yksi ja sama kasvi.”



Appelsiinitimjamin maussa häivähättää nimensä mukaisesti appelsiini, sitruunatimjami puolestaan tuoksuu ja myös maistuu hedelmäisen sitruunaiselta. Sen sijaan esimerkiksi minttuun, laventeliin tai kookokseen viittaava nimi kuvastaa kasvin tuoksua maun asemasta.

Ajuruohoilla on arvonsa paitsi mausteyrttinä, myös tuoksu- ja koristekasveina. Ne sopivat pieniin ruukkuihin ja monilajisiin yrtti- ja kesäkukkaistutuksiin. Tuoksu houkuttelee sipaisemaan lehdistöä aina ohimennen.

Ruukkuistutuksia piristävät erilaisten tuoksujen lisäksi myös kelta- ja kirjavalehtiset lajikkeet. Niiden maku ja aromiikkaus vaihtelee ja talvenkesto on monesti vihreitä lajikkeita huonompi. Poikkeuksiakin on, kuten keltalehtinen sitruunatimjami 'Doone Valley', joka tuoksuu ja maistuu sitruunalta ja saattaa talvehtia yllättävän hyvin.

### ARKAJALKA TIMJAMI

Timjami eli tarha-ajuruohokaan ei ole yksi ja sama kasvi. Lajikkeet ja kannat eroavat toisistaan niin aromin voimakkuuden, talvenkeston kuin ulkonäönkin suhteen. Osalla timjameista lehdet ovat tummanvihreät ja leveät, osalla hopeanharmaat ja kapeat. Kuten muillakin ajuruohoilla, osa lajikkeista lisätään kylvämällä, osa taas kasvullisesti pistokkaista. Jälkimmäisiin kuuluu esimerkiksi tiiviskasvuinen ja puutuvan varren kasvattava 'Compactus'.

Timjami kuuluu salvian ja laventelin kanssa arkoihin yrtteihin, joilla on mahdollisuus selvitä talven yli vain otollisilla kasvupaikoilla Etelä- ja Keski-Suomessa. Aromikkaasta puolivarvusta on helpointa ostaa vuosittain uudet taimet. Timjamin talvehtiminen on kuitenkin ilon aihe, sillä kasvustosta saa napsittua aromikkaita latvaversoja jo alkukesällä.

Välimeren ilmaston kasvina timjami nauttii auringosta, ja päivänpaistetta tulisikin olla vähintään kahdeksan tuntia vuorokaudessa. Ihanteellinen kasvupaikka on läpäisevä ja hiekkapitoinen kohopenkki, jossa vesi ei seiso. Voimanlähteeksi sopivat vaikkapa kompostimulta, lantarakeet tai ruohosilppu.



1



2



3

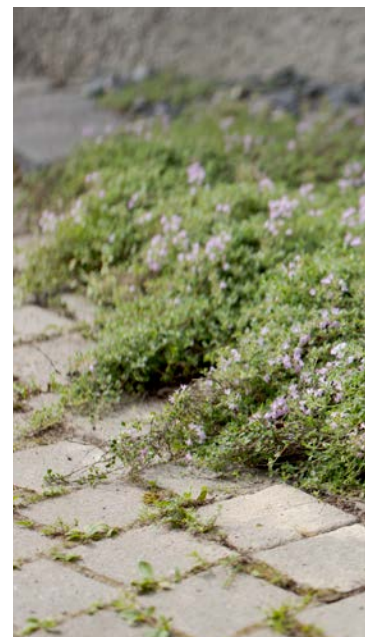
#### 1 Riippuvakasvuinen

sitruuna-ajuruoho sopii reunakasviksi ruukkuun. Edessä valkokirjava sitruuna-ajuruoho, oikealla nurmiajuruoho 'Foxley'.

#### 2 Ajuruohotuppaita

on helppo siirrellä uusiin paikkoihin. Kuvassa nurmiajuruoho.

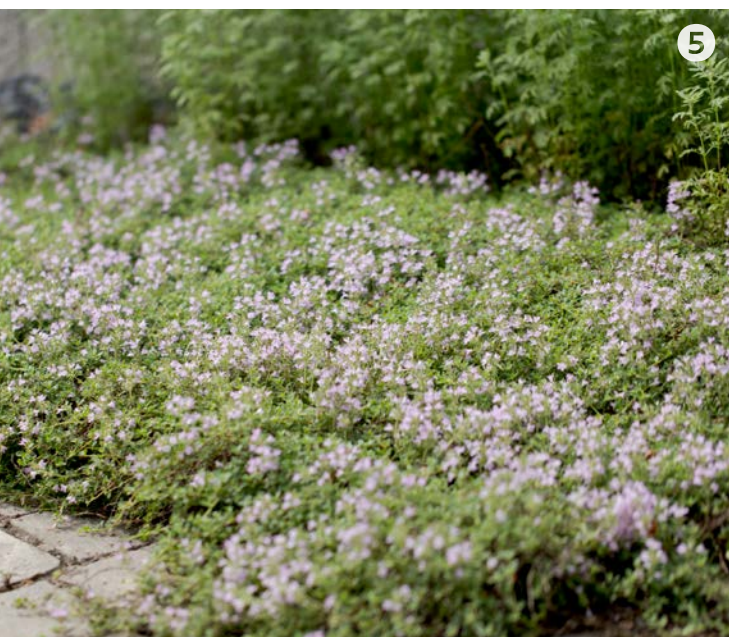
3 **Leikkaaminen** keväällä tuuhistaa talvehtineen timjamin eli tarha-ajuruohon. Myös kuivat osat kannattaa poistaa.







4



5

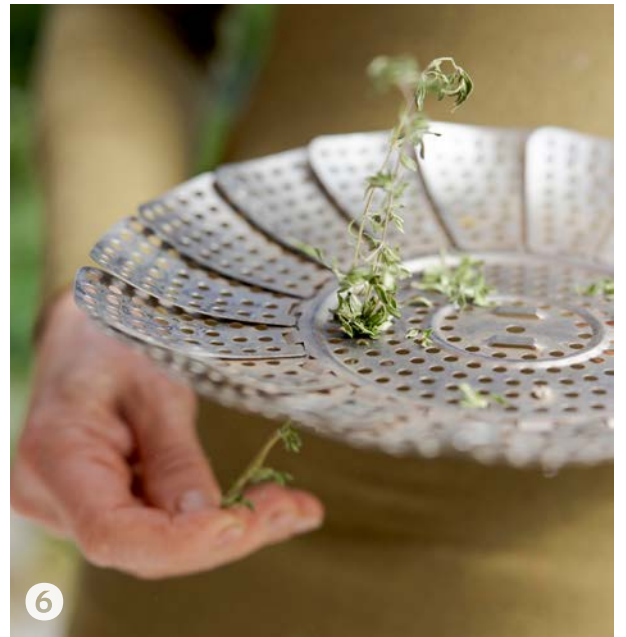
**4 Nurmiajuruoho** viihtyy viljelylaatikossa ja verhoaa maanpinnan jo yhden kesän aikana.

**5 Harmaa-ajuruoho** viihtyy rutikuivalla seinustalla ja hiekkaisessa maassa.

**6 Höyrytsritilä** auttaa riipimään kuivatut ajuruohot. Näin ruokaan ei päädy tikkuisia varren kappaleita.

**7 Sitruuna-ajuruoho** antaa teelle raikkaan maun.

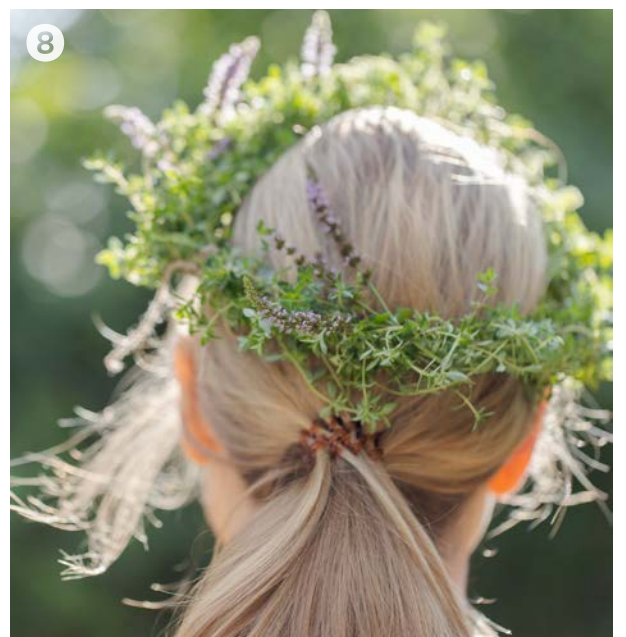
**8 Ajuruohojen** rennoista versoista on helppo kieputtaa yrttiseppele tai kranssi.



6



7



8





1



2



3

**1 Kirjavalehtinen** nurmiajuruoho 'Foxley' tuo ilmettä yrttiruokkuun. **2 Harmaa-ajuruoho** on parhaimmillaan maanpeitekasvina. **3 Timjamin** maku säilyy kuivattuna hyvin. Osa ajuruohoista maistuu kuivattuna heinältä.

Liiallisen typpilannoituksen aiheuttamasta reho-  
tuksesta on haittaa talvehtimiselle, samoin kitu-  
misesta huonoissa olosuhteissa.

Timjami jatkaa kasvuaan pitkälle syksyyn,  
mikä saattaa innostaa saksimaan sitä versoja tal-  
ven tulon asti. Myöhäinen korjuu kuluttaa kui-  
tenkin kasvin voimia ja vie siltä eväät selvitä tal-  
ven yli. Kasvatuksessa keskeisimpiä asioita onkin  
muistaa kohtuullisuus sadonkorjuussa. Timjami  
ja muut arat lajikkeet kestävät alku ja keskikesällä  
runsastakin leikkaamista, mutta elokuulta läh-  
tien niistä kannattaa napsia vain pieniä pätkiä  
ruokien mausteeksi.

#### KUIVAN PAIKAN MAANPEITÄJÄT

*Thymus*-sukuun kuuluu myös hienoja kuivien ja  
paahteisten paikkojen maanpeitekasveja. Vain  
muutaman sentin korkuinen harmaa-ajuruoho  
verhoaa tiheänä mattona ohutmultaisia paikkoja.  
Sopiva kasvupaikka voi löytyä kivikosta tai talon  
sokkelin läheltä kuivalta hiekkaiselta tai kivetyltä  
pinnalta. Harmaanvihreä kasvusto sietää myös  
keveää askellusta, joten se sopii myös astinkivien  
väleihin. Varjoon tai märkään maahan taimia ei  
kannata istuttaa.

Kuivan paikan maanpeitteeksi sopii myös  
kangasajuruoho, josta kasvaa luonnossamme  
eteläinen ja pohjoinen alalaji. Puutarhamyymä-  
löissä myytävät taimet ovat kuitenkin pääosin nur-  
miajuruohoa, jonka kasvutapa on kangasajuruo-

hoa pystympi ja korkeampi. Molemmat lajit viih-  
tyvät samanlaisessa kasvupaikassa.

#### SUOJAA AHAVALTA JA PAKKASELTA

Arkojen lajien, kuten timjamin ja kirjavalehtisten  
lajikkeiden, suojaaminen auttaa niitä selviämään  
kevääseen lumettomina pakkastalvina. Koska aju-  
ruohot säilyvät enemmän tai vähemmän vihreinä  
talvellakin, ne kannattaa peitellä ilmastavasti vaik-  
kapa havun oksilla.

Talvipeitteeksi sopii myös kasvuharso, kun-  
han se laitetaan kasvin ylle ilmastavana ja moninker-  
taisena kasana. Jos harso painuu tiiviisti kasvus-  
toa vasten, ajuruohon lehdet liiskaantuvat. Siksi  
kankaan alle kannattaa laittaa vaikkapa peren-  
nojen varsia, jotka nostavat sen irti kasvustosta.

Harsomytty ja havun oksat suojaavat versos-  
toa myös kuivattavalta kevätahavalta, mistä on  
etua myös kestäville lajeille, kuten harmaa-aju-  
ruoholle. Kun kankaan poistaa keväällä kasvin  
yltä, sen alla odottaa heleänvihreä ja elinvoimaa  
puhkua kasvusto. ➔

#### Lähteet:

*Yrttien viljely, Bertalan Galambosi,  
Opetushallitus 2016  
luontoportti.com  
richters.com*

1.

**ESIKASVATA** taimia 8–12 viikkoa. Totuta  
taimet vähitellen ulkoilmaan ja varo  
alkukaudella kylmän nipistystä.

2.

**ISTUTA** ajuruohot aurinkoiseen  
tai valoisaan kasvupaikkaan,  
läpäisevään maahan.

3.

**PARANNA** lämmöstä nauttivan  
timjamin kasvuoloja istuttamalla taimet  
pohjareikäiseen ruokkuun kalkittuun,  
kuohkeaan ja hiekansekaiseen multaun.  
Suurimman sadon timjami tuottaa  
keskiravinteisessa maassa. Vaikka timjami  
sietää kuivuutta, toistuva nuutuminen  
rängsyttyä kasvuston ja vähentää satoa.

4.

**HYÖDYNNÄ** harmaa-, nurmi- ja  
kangasajuruohoa maanpeitteenä  
läpäisevässä ja ohutmultaisessa  
maassa. Vältä istuttamasta  
niiden taimia ravinteikkaaseen ja  
rikkaruohoiseen paikkaan.

5.

**SAKSI** kasveista satoa pitkin kesää. Jos  
haluat kuivattaa kerralla suuren määrän  
versoja, leikkaa kukkivien lajikkeiden  
latvukset pääkukinnan alkuvaiheessa.  
Kuivaa versot huoneenlämmössä  
tai mieluiten 35–40 asteessa.

6.

**HUOMIOI** timjamin ja muiden arkojen  
lajien sadonkorjuussa talvehtiminen  
ja korjaa niistä elokuusta lähtien  
vain vähän satoa. Yksivuotisessa  
kasvatuksessa ajuruohot tuottavat  
satoa talven tulon saakka.

7.

**SUOJAA** arat lajikkeet pakkaselta ja  
kevätahavalta esimerkiksi havunoksilla.  
Kokeile talvenaran timjamin talvetusta  
valoisalla ja viileässä paikassa.



# Hyvä tietää ajuruohojen lisäämisestä!

## PISTOKKAAT

Kasvatukseen ryhdytään aikaisin keväällä. Verson pätvät voi juurruttaa vedessä tai kuohkeassa mullassa. Multa pidetään nihkeän kosteana varoen liikkastelua.

Osa ajuruohon lajikkeista lisätään pistokkaista siementen asemasta. Niitä voi lisätä itse talvehtineista taimista.

## SIEMENLISÄYS

Siemenistä voi kasvattaa esimerkiksi englantilaista ja ranskalaista timjama, hartsitimjama ja appelsiinitimjama sekä transsilvanian-, kangas- ja nurmiajuruohoa.

Siemenet kylvetään 2–3 kuukautta ennen istutusta. Samaan pottiin ripotellaan 5–10 siementä ja pikkuiset siemenet peitellään ohuelti. Taimettuminen kestää 4–14 päivää.



**Jakotaimet**  
juurtuvat helposti.

**Ruokkuun**  
kannattaa laittaa useita pistokkaita.



**Istuta**  
hiekkapitoiseen multaan.

## RUUKKUYRTISTÄ ALKUUN

Virkeästä ruukkuyrtistä saa helposti mausteyrtin istuttamalla se ruokkuun.

Pitkien versojen lyhentäminen jouduttaa kasvuunlähtöä. Jos ruukkuyrtti on tuuhea, sen voi jakaa useampaan osaan.



## JAKAMINEN

Kasvustoja voi lisätä ja uudistaa jakamalla. Mattomaisesti kasvavista lajeista, kuten harmaa-, nurmi- ja kangasajuruohoista, on helppo irrottaa juurellisia jakotaimia. Sitruuna-ajuruoho innostuu kasvattamaan juuria, kun sen tyvelle lisää keväällä hiekkapitoista multaa. Kun versot ovat kasvattaneet juuria, ne irrotetaan ja istutetaan kasvupaikalleen.



Talvikylvöihin tarvitset vähän multaa ja siemeniä. Luonto hoitaa loput.

27  
VINKKIÄ

# Kylvä kinosten aikaan

OTA VARASLÄHTÖ KASVUKAUTEEN  
JA KYLVÄ OSA LAJEISTA JO  
TALVELLA! TALVIKYLVÖT  
PIDENTÄVÄT KYLVÖKAUTTA JA  
HELPOTTAVAT KEVÄTKIIREITÄ.  
TANAKAT JA KARAISTUNEET TAIMET  
SAAVAT KASVAA LUONNON TAHTIIN.

TEKSTI Johanna Vireaho / KUVAT Hanna Marttinen



## Valmisteluja avomaalla

**1. VALMISTELE** viljelylaatikot tai avomaan viljelyala ennen talvikylvöihin ryhtymistä. Valmistelu tehdään jo syksyllä, ennen kuin maa jäätyy ja routaantuu.

**2. LANNOITA** maa jo syksyllä valmiiksi. Levitä maahan eloperäistä ainesta, kuten maatunutta kompostia, bokashia, hevosenslantaa, naatteja tai lehtiä. Eloperäinen aines kuohkeuttaa ja ravitsee maata ja tarjoaa pieneliöille ravintoa. Lisää myös kasvimaalannoitetta ja kalkkia, jos maaperä kaipaa sitä. Jos teet kylvöjä lavaan tai laatikkoon, mullan sisään kätkeyty komposti tai bokashi toimii lämpösydämenä, joka maatuessaan tuottaa ravinteita ja lämpöä.

**3. TASAA** mullos tasaiseksi, jotta voit kylvää siemenet, kun maa on jäänytynyt. Epätasaisella alustalla kylvö ja kasvukin voi olla epätasaisia. Jos mullan tasaaminen on jäänyt syksyllä tekemättä, voit tasata mullan uudella pussimullalla ennen kylvöä. Älä kuitenkaan tee kylvöä lämpimälle mullalle, jotta siemenet eivät lähde itämään liian varhain.

**4. JOS HALUAT** kylvää ennen lumen tuloa, kylvä siemenet vasta juuri ennen kylmenemistä. Alkutilvan kylvöksiin sopivat muun muassa porkkana, palsternakka, mustajuuri, persilja ja juuripersilja.



↑ Lumi sulaa ja kosteuttaa multaa sään lämpenemisen mukaan.

← Merkitse kylvökset tarkasti.

↓ Lämpömittarin ja applikaatioiden avulla lämpötilaa voi seurata esimerkiksi älypuhelimella.



## Kylvä jäätyneeseen maahan

**5. KUN MAA ON JÄÄTYNYT**, voit ryhtyä talvikylvöihin. Ei haittaa, vaikka lunta olisi maassa reilusti ja lämpötila pakkasella. Puhdistu suunniteltu ala viljelylaatikosta tai avomaan viljelyksestä lumesta. Runsaslumisilla alueilla voi kylvöalan suojata kannella tai levyllä, jotta sataneen lumen voi helpommin puhdistaa alalta.

**6. TALVEN KESKELLÄ** voi kylvää lajeja, jotka kestävät viileyden, pakkasen, kosteuden ja lämpötilojen vaihtelun. Talvikylvöön sopivat myös lajit, jotka kehittyvät satoikään nopeasti. Hyviä kylvettäviä ovat muun muassa erilaiset lehtivihannekset, kuten lehtikaalit, salaattit, rukola, pinaatti ja tilli.

**7. SIEMENET** voi kylvää talvella, mutta itäminen ja kasvu alkavat vasta, kun läm-

pötila nousee maassa plussan puolelle. Hyvä sää kylvöihin on kauniina talvipäivänä, jolloin ei tuule. Voimakas tuuli voi puhalttaa siemenet pois jäätyneestä maasta. Varaa lämmintä päälle ja hyvät käsineet ja vaikkapa polvien alle lampaantalja, jolloin homma sujuu mukavissa merkeissä. Nauti raikkaasta talvisäästä ja ota mukaan termoskannussa lämmintä juotavaa, kun vietät hetken talvisessa keittiöpuutarhassa.

**8. KYLVÄ** siemenet tavalliseen tapaan riviin. Aikaista satoa havitellessa voit kylvää siemeniä reilummin ja normaalia tiheämpään. Silloin varhaisatoota pääsee korjaamaan ja kasvusto harventamaan aikaisin keväällä ja osa kasveista jatkaa kasvua pidempään.

**Keskity** kylmyyttä kestäviin lajeihin, jotka heräilevät vihereyttämään varhaiskevättä. Esimerkiksi tilli kasvaa hyvin viljelylaatikkoon tai avomaalle talvikylvettynä.



← **Peitä kylvökset** 1–2 sentin paksuisella multakerroksella. Tavallinen puutarhamulta sopii hyvin. Jos sinulla on jäisiä säkkejä, muista ottaa säkki sulamaan ennen kylvöjä.



← **Talvikylvöjen** parhaita puolia on muun muassa se, että taimet ovat jo valmiiksi karaisuneita. Lisäksi sadonkorjuuseen pääsee varhain.

12.

## Helppoa esikasvatusta

**PUUTARHURI LEONNA AHO-RYHÄNEN** on testannut talvikylvöjä parina vuonna. Innostus lähti liikkeelle, kun hän seurasi ruotsalaisten lehtien ja Instagram-tilien talvikylvöjä. Hän on kokeillut talvikylvöjä viljelylaatikoon, kasvihuoneeseen ja karkkirasioihin.

"Syksy on monelle puutarhakauden lopetus, mutta oikeastaan se onkin lopetuksen ohella uusi alku, jolloin aloitan talvikylvöjen ja keittiöpuutarhakauden valmistelun. Talvikylvöjä voisi verrata luonnon imitointiin. Siemenet tippuvat syksyllä ja itävät keväällä.

Talvikylvöjen avulla voi tasata kevään kiireitä ja helpottaa taimien kasvatusta. Kaikkea ei tarvitse kylvää esikasvatukseen sisälle. Talvikylvöillä pääsee myös sadonkorjuuseen aikaisin. Kylvöajalla ei ole niinkään merkitystä. Kylvää sitten tammi- tai maaliskuussa, tapahtuu itse itäminen vasta, kun lämpöä on tarpeeksi. Viileän ajan siemen lepäilee.

Olen huomannut, että talvikylvöistä itäneet ja kasvaneet taimet sietävät paremmin myöhemminkin ääriolosuhteita. Talvikylvöt sopivat myös monien taimien esikasvatukseen, mikä helpottaa valoisien ikkunautojen ja kylvöihin soveltuvien sisätilojen tilanpuutetta. Sisällä kylvöksiin voi myös tulla helpommin harsosääskiä, kirvoja ja muita tuholaisia. Ja onhan talvikylvöt helppo tapa esikasvattaa taimia.

Viimevuotinen erityisen pitkään kestänyt talvi ja pitkä keväinen kylmä jakso asettivat haasteita talvikylvöille. Siemenet saattoivat mädäntyä ja taimet homehtua. Iloisia onnistumisia sattui silti yllin kyllin.

Purkkikylvöissä onnistuvat erityisen hyvin muun muassa auringonkukka ja parsakaali. Myös pillisipuli ja ruohosipuli ovat kasvaneet hyvin talvikylvöissä. Viljelylaatikoissa tilli, pinaatti ja salaattit ilahduttavat vuodesta toiseen. Merkitseen tarkasti ylös kylvöajat, lajit, lajikkeet ja kokemukset, jotta muistat kokemukset myös tulevina vuosina."

**KYLVÖKAUSI  
PIDEMMÄKSI!**

## Suojaa siemenrivi

**9. LISÄÄ** siemenkylvöksen päälle uutta multaa pussista tai syksyllä varastoon laitettua puutarhamultaa, joka ei ole jäässä. Tiivistä multa kylvöksen päälle. Anna lumen peittää kylvös. Kun lumi sulaa, on mullassa kosteutta. Siemenet tarvitsevat sitä, jotta itäminen alkaa lämpötilan noustessa.

**10. JOS HALUAT VAUHDITTAA ITÄMISTÄ,** suojaa kylvös esimerkiksi muovikannella, muovitetulla kehikolla tai vanhalla ikkunalla. Kansi toimii kasvihuoneen tavoin. Suojan alla lämpö nousee kevättalvella ja keväällä nopeammin ja itäminen vauhdittuu. Itäminen voi siis alkaa jo, vaikka kylvöalan ulkopuolella olisikin maassa vielä lunta.

**11. TALVIKYLÖJEN** kanssa voi kokea iloisia yllätyksiä ja onnistumisia. Varmuutta onnistumiseen ei voi taata, jos talven olosuhteet ovat erityisen märeät ja siemenet esimerkiksi mätänevät. Kun itäminen ja kasvu sujuu hyvin, kehittyvät taimista tukevia, tanakoita – ja mikä parasta, luonnon tahtiin ja suhteellisen helposti.





**Myös kukat**, kuten törmäkukat ja auringonkukat sopivat talvikylvöihin.

## Kylvöjä kasvihuoneeseen

**13. KASVIHUONEESSA** on helppo kokeilla talvikylvöjä. Kylvöjä ei siellä tarvitse valmistella ennakoon syksyllä, vaan mullan voi tasata talvellakin. Kasvihuoneessa työ sujuu myös suojassa tuulelta. Kasvata kasvihuoneessa esimerkiksi sellaisia lehtikasveja, joita syöt keväällä ennen muiden kasvien istuttamista. Kylvä esimerkiksi pinaattia, rukolaa, mitsunaa, tatsoita ja paksoita. Voit myös kylvää alkuun hitaasti kasvavaa persiljaa ja antaa sen kasvaa kasvihuoneessa esimerkiksi tomaattien väleissä. Retiisi antaa mainion varhaisadon kasvihuoneeseen talvella kylvettyinä.

**14. KYLVÄ SIEMENET** normaaliin tapaan ja peitä kylvös mullalla. Kastelun sijaan hae kylvösten päälle lunta. Kun lämpötila nousee, sulaa lumi kylvöksen päällä kastellen mullan. Kun lämpötila nousee tarpeeksi, alkaa itäminen. Yleensä itäminen alkaa noin +4 asteen tietämillä.

**15. HUOLEHDI**, että kylvökset pysyvät kosteina ja lapioi niiden päälle tarvittaessa lisää lunta. Kun lumi hupenee, siirry kastelemaan kastelukannulla.

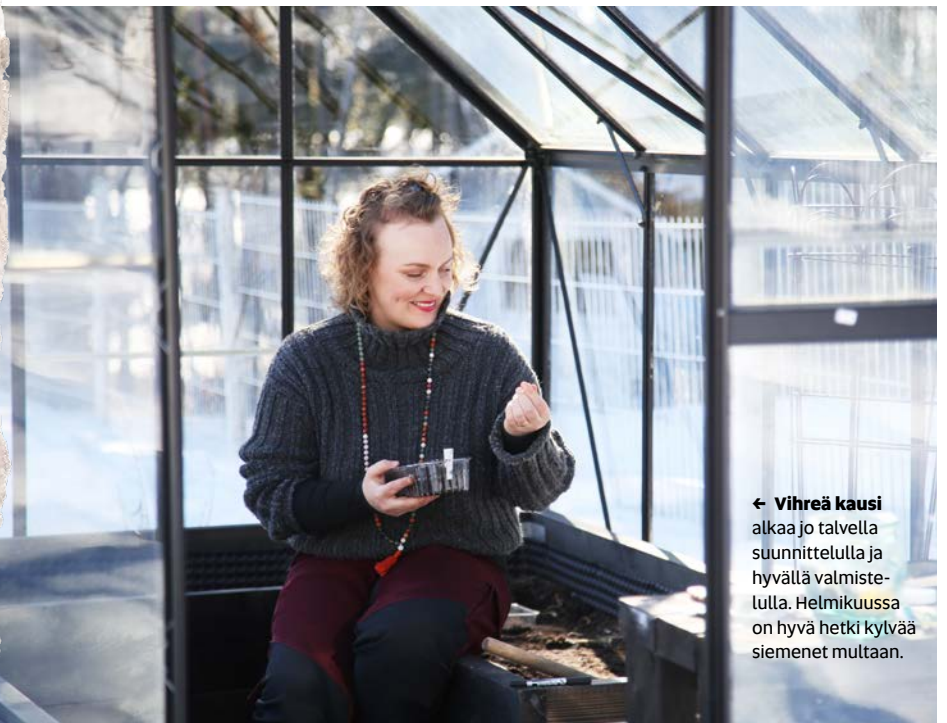


**Kylvöastioiksi** sopivat erilaiset elintarvikerasiat, muovilaatikot ja taimiruukut.



**ITÄMINEN  
ALKAA VASTA  
LÄMMÖSSÄ**

**Itäminen** tapahtuu vasta, kun lämpötila nousee noin +4 asteeseen. Jos lämpötila vaihtelee kevättalvella, voi kylvöksiä viilentää lumen avulla. Lumi myös kastelee samalla rasioiden mullan.



**← Vihreä kausi** alkaa jo talvella suunnittelulla ja hyvällä valmistelulla. Helmikuussa on hyvä hetki kylvää siemenet multa.





**Sujauta siemenet** multaan samaan tapaan kuin siemeniä esikasvattaessa. Peltä suuremmat siemenet 1–2 cm kerroksella multaa.



↑ **On tärkeää**, että kylvöastioiden pohjassa on reiät.

→ **Käytä** minikasvihuoneina muovisia säilytyslaatikoita. Pinoa kylvöskokoelma pohjoisseinustalle suojaan, jotta kylvöt eivät heräile kasvuun liian varhain.

↓ **Talvikylvöt** siivittävät kevään odotusta.



## Rasiat ja laatikot avuksi

**16. JOS ET OMISTA KASVIHUONETTA**, voit luoda kasvihuonemaiset olosuhteet muovisiin säilytyslaatikoihin. Suuriin laatikoihin mahtuu monta kylvörasiaa. Rasioiksi käyvät erilaiset karkkilaatikat sekä hedelmien ja vihannesten muovirasiat.

**17. JOTTA KYLVÖKSET** eivät saa liikaa kosteutta ja homehdu säilytyslaatikoissa, poraa laatikon sivuille reiät lämpimän ja kostean ilman vaihtumiseksi. Poraa reikiä myös pohjaan, jotta ylimääräinen vesi ei jää seisomaan laatikon pohjalle.

**18. TÄYTÄ** rasiat mullalla ja tiivistä ja tasaa multa kevyesti. Kylvä siemenet mullan pinnalle ja ripottele päälle ohut kerros multaa. Kastele kylvös levittämällä rasioiden päälle lunta. Pakkaa rasiat säilytyslaatikkoon ja laita kansi kiinni, jotta vettä ja lunta ei sada liiaksi laatikkoon.

**19. VIE LAATIKKO** varjoisalle ja suojaisalle paikalle odottamaan säiden lämpiämistä. Eteläseinustalla kevätaurinko voi herätellä itämään ja kasvuun liian varhain. Varjoisalla paikalla kosteus on myös helpompi pitää tasaisena. Lisää kastelun sijaan lunta laatikoihin tarpeen mukaan. Jos laatikon pinnalla näkyy runsaasti kosteutta ja pisaroita, kallistele laatikkoa, jotta ylimääräinen vesi valuu pois. Tuuleta tarvittaessa. Älä anna kylvösten kuivua. Kun lumi vähenee ympäriltä, alkavat taimetkin vähitellen pilkistellä rasioista. Siirry kastelemaan vedellä, kun lunta ei enää ole.

**20. KYLVÖAIKA** ei oikeastaan vaikuta itämisaikatauluun. Itäminen tapahtuu, kun lämpötila nousee +4 asteeseen ja yli. Kylmemmässä säässä siemen lepäilee pidempään.

## 21. Keskity viileyttä sietäviin lajeihin

### Kokeile näitä

purjo  
pillisipuli  
ruohosipuli  
kaalit  
paksot ja tatsot  
salaatit  
retiisi  
pinaatti

### Kukkaloistoa kylmäkylvöistä

kiinanasteri  
kehäkukka  
unikko  
auringonkukka

### Unohda trooppiset lajit!

tomaatti  
chili  
paprika  
munakoiso  
maissi  
pavut





## Vihreää näkyvissä!

**22. KASVATATPA** sitten taimia avomaalla, viljelylaatikossa, kasvihuoneessa tai kannellisesa laatikossa, sujuu kevättalvi leppoisasti tarkkailen. Siemenet itävät luonnon tahtiin, mikä vapauttaa tarhurin aikaa muuhun. Yleensä itäminen tapahtuu talviolosuhteista riippuen Etelä-Suomessa helmikuun lopussa tai maaliskuussa. Pohjoisempaan itäminen alkaa muutamaa viikkoa myöhemmin.

**23. KUN VIHREÄÄ ON NÄKYVISSÄ**, tarkkaile lämpötilaa, mutta ennen kaikkea kylvöksen kosteutta. Älä anna taimien kuivua. Kastele taimia maltillisesti.

**25. SEURAA SÄÄENNUSTEITA** etenkin, jos kasvattat taimet muovilaatikossa tai kasvihuoneessa. Ole tarkkana ulosistutuksessa, jottei ulkona ole vielä liian kylmää taimille. Kylmäkylvönä esikasvatetut taimet eivät pääsääntöisesti kaipaa erillistä karaisua, sillä ne ovat jo karaistuneet ja sopeutuneet sieltä kevään viileyttä ja valoisia olosuhteita. Suojaa taimet kuitenkin vielä suoralta auringonvalolta. Kevään aurinko on yllättävän voimakas ja voi vioittaa pieniä taimia. Suojaa taimet hallaharsoilla, jos hallayöt uhkaavat. Käytä harsoa lämpötilan mukaan tarvittaessa moninkertaisena.

**24. KUN TAIMET KASVAVAT**, voit siirtää niitä kasvamaan varsinaisille kasvupaikoille, viljelylaatikkoon muovitetun kehikon tai vanhan ikkunalasin alle. Tietysti satoa voi hyödyntää varhaisatona.



☞ **Ruiskaunokki** sopii hyvin talvikylvöihin.

☞ **Lehtisalaattimix** on valmiina ulosistutettavaksi.

↑ **Joskus** kaalit voivat herällä kukkimaan, kuten tatsoi, joka kasvatti muhkean lehtiruusukkeen sijaan kukkavarsia. Kukat ovat onneksi syötäviä, joten ne voi hyödyntää.



## Kokeilujen kautta

**26. ÄLÄ KYLVÄ LIIAN AIKAISIN**, jotta siemenet eivät idä ensimmäisinä lämpiminä päivinä ja palellu seuraavissa kovissa pakkasissa. Lumen avulla saat pidettyä laatikoiden ja kasvihuoneen kylvöksiä viileinä, mutta varo, että et käytä lunta liaksi, jotta siemenet eivät seiso märässä mullassa lumen sulaessa.

**27. TALVET** ovat erilaisia ja voi viedä vähän aikaa löytää oma tapa kylvää ja kasvat-  
taa talvikylvöjen avulla taimia. Kokeile kuitenkin ennakkoluulottomasti!



HELMIKUUN LUKUVINKIT!



## Tutustu arkiston aarteisiin

### 37 vinkkiä: Pidä huolta pölyttäjästä!

Poimi vinkit puutarhaan, joka tarjoaa pölyttäjäille majapaikan ja riittävästi ravintoa. Nro 2/2020 s. 62



### Syötävää metsäpuutarhasta

Luontoa jäljittelevä metsäpuutarha tarjoaa monta herkkua. Nappaa vinkit satoa koko kasvukauden tuottavaan puutarhaan. Nro 3/2020 s. 24



### Cityvilla puhkesi kukkaan

Kurkista upeaan helsinkiläiseen puutarhaan, joka on tehty asfalttipihalle ja parvekkeelle ruukkuihin. Nro 3/2019 s. 16



### Kedon tähdet – törmäkukat

Tutustu ihaniin törmäkukkiin. Nro 2/2021 s. 64



**LUE OSOITTEESSA\***

[kotipuutarha.fi/digilehti](https://kotipuutarha.fi/digilehti)

\* Kirjautu tilaajanumerollasi, jonka löydät lehden takakannesta. Digilehti ja digiarkisto kuuluvat lisäetuna normaalihintaisiin ja jäsenhintaisiin kestotilauksiin, opiskelijatilaukseen sekä kaikkiin muihin vähintään 10 numeron pituisiin tilauksiin.



## Itkua ja pyörtyilevä imaami

**L**APSUTENI ruokapöydästä löytyi kirjava kattaus raaka-aineita, kiitos matkailua rakastaneen äitini. Ruokaohjeet kirjattiin sinikantiseen ruutuvihkoon, aina huomioiden kera. Kerran kuuntelin silmät pyöreinä, kun äiti mumisi jotakin itkemisestä ja pyörtyneestä imaamista. Ei ihme, että suhteeni munakoisoruokiin oli pitkään hyvin epäileväinen.

Sittemmin ymmärsin, että munakoison itkettämisen paransi kasviksen makua. Leikkuupinnoille ripoteltu suola nostatti pintaan ylimääräistä nestettä ja karvaita makuaineita.

Nykyään munakoisosta on tarjolla mielidompia lajikkeita, jolloin itkettämistä ei tarvita. Nesteen poistaminen kuitenkin parantaa munakoison rakennetta, ja kannattaa erityisesti silloin, kun halutaan nopea ja paremmin ehjänä pysyvä paistopinta.

Munakoison esikasvatus on hyvä aloittaa jo helmikuussa. Kauniita lajikkeita löytyy valkoisesta lähes mustaan, pyöreistä pitkulaisiin. Viirulliset lajikkeet ovat erityisen näyttäviä. Puutarhassa munakoiso nauttii lämpimästä ja suojaisasta kasvupaikasta. Satoa pääsee korjaamaan, kun munakoisot ovat kiiltäväkuoriaisia ja napakoita. Silloin niiden maku ja rakenne ovat parhaimmillaan.

Raakana munakoiso ei ole kummoisen makuisen, mutta pehmeäksi kypsennettynä se on ihanan monipuolinen herkku. Munakoison kuorta ja siemeniä ei tarvitse poistaa ennen ruoaksi valmistamista.

Munakoiso rakastaa grilliä, jalostuu uunissa, sopii paistoksiin ja on mehevää marinoituna. Klassinen moussaka tai suussa sulavat munakoisorullat ovat kaiken väkertämisen arvoisia.

Kokeile munakoisoa pastaruokiin, couscous-salaattiin tai hampurilaisen väliin. Samettinen *baba ganoush* on helppotekoinen munakoisotahna, joka sopii dipiksi ja levitteeksi.

Munakoisoviipaleita voi käyttää myös pikkupizzoina. Viipaloi munakoiso, sipaise päälle oliiviöljyä ja paahda viipaleita uunissa noin vartti. Lisää viipaleiden päälle tomaattikastiketta, oliivirenkaita sekä aurinkokuivattuja tomaatteja. Ripottele juustoraastetta ja jatka paistamista, kunnes juusto saa hie-man väriä. Viimeistele pikkupizzat tuoreilla yrteillä.

Vielä pyörtyneestä imaamista. *Imam bayildi* on turkkilainen, mausteisella tomaattikastikkeella ryyditetty munakoisoruoka. Tarinan mukaan imaami eli uskonnollinen johtaja pyörtyi kuultuaan, kuinka paljon ruoan valmistukseen oli lotrattu arvokasta oliiviöljyä. Itse uskon, että herkullisen viettelevä ruoka yksinkertaisesti vei jalat alta! 🍷

### MARIA KESÄNEN

on innokas keittiötarhuri, joka kertoo, miten hänen perheessään sato taipuu herkuiksi.







“Ahkeraliisa oli maassamme yksi jugendtyylin muotikasveista.”

**Aurinkoliisa** 'Sunpatiens Rose Pink' on risteymä, joka sietää selvästi paremmin auringon paahdetta kuin ahkeraliisa ja uudenguineanliisa. Sunpatiens-lajikkeissa on myös oransseja, lohenpunaisia, punaisia, liiloja, violetteja ja valkoisia.



{ *Impatiens* }

# Liisat ja palsamit

Ryhmä- ja huonekasveina viljeltävät palsamit ovat helppohoitoisia ja ne kukkivat ahkerasti varjossakin. Luonnonkasveissamme on yksi varjeltava ja kolme vältettävää palsamilajia.

TEKSTI JA KUVAT Ella Rätty

**P**alsameita (*Impatiens*) tavataan peräti 1141 lajia Euraasiassa, Afrikassa ja Pohjois-Amerikassa. Ne ovat muutamaa puolipensasta lukuun ottamatta yksi- tai monivuotisia ruohoja, mutta kaikki Suomessa viljeltävät ja luonnonvaraisina esiintyvät (kannus)palsamit ovat yksivuotisia. Niiden mehevät vesipitoiset versot ovat hallanarat, ja palsamit kuolevat syyspakasissa. Lehdet sijaitsevat kierteisesti pystyissä varsisissa. Lehdet ovat hauraat, hammaslaitaiset ja muodoltaan soikeat tai puikeat.

Palsamien kukinto on harva terttu. Kukassa on viisi terälehteä, mutta luonnonkasveilla niitä näyttää olevan vain kolme osittain yhteenkasvaneiden terälehtien vuoksi. Kolmesta verholehdestä suurin muodostaa pitkän kannuksen, mistä juontuu kasvisuven vanha suomalainen nimi häpykannukset. Siemenet kypsyvät pikkuruista kurkkua muistuttavan kodan sisällä. Kota avautuu hipaisustakin liuskoiksi ja sinkoaa siemenet metrien päähän. Kärsimätöntä tarkoittava tieteellinen nimi *Impatiens* viittaaakin palsamien herkkyyteen leviättä siemiään.

## VANHA HUONEKASVI

Korkean varren kasvattava mummonpalsami (*I. balsamina*) on perinteinen huonekasvi. Se tuotiin Itä-Aasiasta Eurooppaan noin vuonna 1540. Suomessa mummonpalsamia on kasvatettu säätyläisten ikkunalaudoilla 1700-luvun puolivälistä. Myös rohtokäyttö tunnettiin, sillä esimerkiksi Oulussa apteekkari **Julin** hyödynsi mummonpalsamia haavojen hoidossa 1700-luvun lopulla. Lajinimi *balsamina* tarkoittaa balsamia (tai palsamia) tuottavaa. Palsamiksi sanotaan lääkeainetta sisältävää voidetta.

Mummonpalsamista tuli 1800-luvun loppupuolella rahvaan suursuosikki, jolloin varakkaamat hylkäsivät kasvin ”köyhien kukkana”. Mummonpalsamia viljellään yhä, vaikkei se kuulu enää suosituimpien huonekasvien eikä kesäkukkien joukkoon. Esikasvatus siemenistä on kuitenkin helppoa, ja laji on vaatimaton hoidon suhteen, vaikkakin vaatii ruukussa runsasta kastelua.

Puutarhurit pyrkivät jo varhain jalostamaan mummonpalsamista kerrannaiskukkaisia muotoja ja esimerkiksi kaksivärisiä muunnoksia, joiden kukissa on punaista sekoittuneena valkoiseen. Maku on aina vaihdellut ajan ja paikan mukaan, sillä vuonna 1921 julkaistussa kirjassa *Kukkaviljelys*

avomaalla **Jenny Elfving** toteaa palsamikukasta: ”... kukat ovat joko yksinkertaisia, puolikerrottuja tai kerrottuja. Kauniimmat ovat yksiväriset. Yksinkertaiset ovat arvottomat.” Hän esittelee arvostamia kerrannaiskukkaisia *flore pleno*-muotoja eli ruusu- ja kameliapalsameita kymmenkunta. Kukkien väripalettiin sisältyi jo tuolloin valkoinen, roosa sekä oranssin- ja lilanpunainen kuten nykyään.

## UUTTERA VARJON KESÄKUKKA

Suosion valokeilassa paistattelee mummonpalsamin sijasta nykyisin ahkeraliisa (*I. walleriana*). Se on nimetty englantilaisen lähetysoikeustekijä **Horace Wallerin** (1833–1896) mukaan. Hän keräsi lajinäytteen varhain 1860-luvulla matkustaessaan Sambesi-joella trooppisessa Itä-Afrikassa. Ahkeraliisan viljely alkoi Englannissa 1880-luvulla, ja pian se saatiin myös Suomeen.

Tauotta kesäkuusta syyspakkasiin kukkiva ahkeraliisa oli maassamme yksi jugendtyylin (noin 1890–1915) muotikasveista. Jenny Elfvingin kirjassa vuodelta 1921 lajin tieteellinen nimi on vielä epämääräinen *Impatiens* var. *holsti*, mutta kirjoittajan mukaan tämä ”palsamikukan muunnos” sopii hyvin ruukkukasviksi ja avomaan ryhmiin.





Kasviantuntija  
**ELLA RÄTTY**  
avaa portin kasvitieteen  
maailmaan.

## Näin onnistut!

**KASVATA** palsameita valoisan ikkunan ääressä, parvekkeella tai ulkona puutarhassa. Lehdistö ei kestä voimakasta auringon paahdetta. Ihanteellinen kasvupaikka onkin puolivarjossa tai hajavalossa.

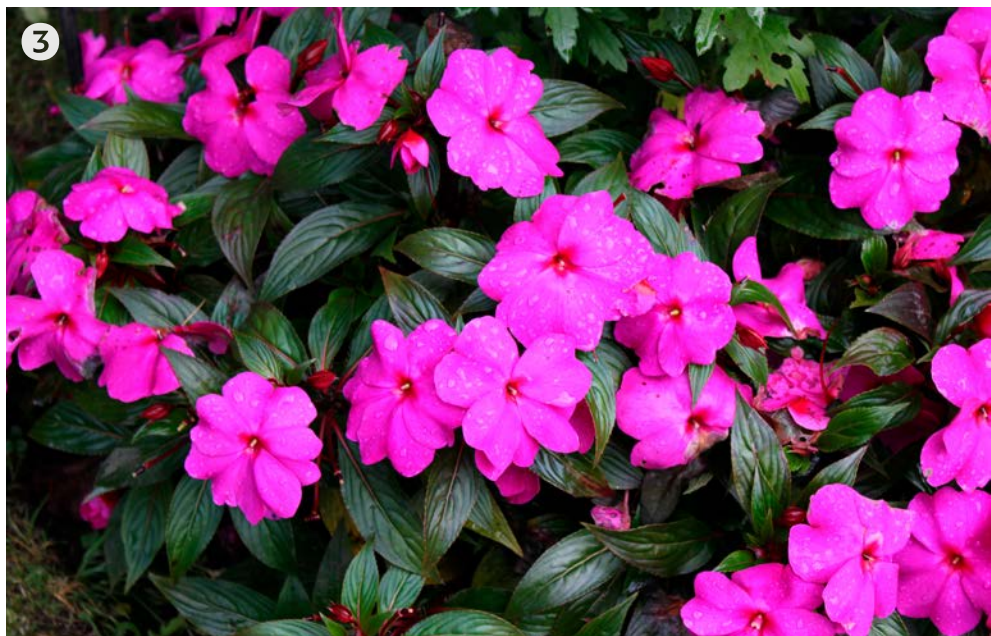
**SUOJAA** parvekkeelle tai avomaalle istutetut palsamit harsolla, kun tiedossa on yöpakkasia. Keväthallat ovat yleisiä Etelä-Suomessakin.

**PIDÄ** kasvualusta tasaisen kosteana. Varmista kuitenkin kasvualustan ilmavuus käyttämällä hyvälaatuisia kukka- tai puutarhamultaa, joka ei painu nopeasti kasaan kasvukauden aikana. Sekoita tarvittaessa multa hiekkaa tai perliittiä.

**ANNA** palsameille kesällä ravinteita 1–2 kertaa viikossa kastelun yhteydessä, jolloin lannoitteen tulee olla mietoa. Lannoitteeksi sopivat esimerkiksi nokkosvesi ja vedellä laimennettu bokashin suotoneste. Kastelulannoituksen sijasta voit hyödyntää multaan työnnettäviä lannoitepuikkoja tai kestopannoiterakeita, joista vapautuu pikkuhiljaa ravinteita koko kesän ajan.

**SUIHKUTTELE** palsameita etenkin lämpimässä (yli 22 astetta) ja kuivassa huoneilmassa, missä viihtyvät huonekasveihin herkästi leviävät vihannespunkit.

**TALVETA** halutessasi palsamit viileissä sisätiloissa. Siirrä kasvit ruukkuineen syksyllä lasikuistille, viherhuoneeseen tai autotaliin, missä lämpötila on talvella noin 5–10 astetta. Kastele niukasti. Mitä viileämpi tila, sitä kuivempana multa pidetään.







### 1 Jättipalsami

(*I. glandulifera*) tuotiin Eurooppaan koristekasviksi aavistamatta millainen riesa siitä koituu luonnonkasveillemme. Lappiin saakka levinneen jättipalsamin voi hävittää estämällä sen siementäminen. Maahan jo kertynyt siemenpankki ehtyy muutamassa vuodessa.

### 2 Ahkeraliisalla

(*I. walleriana*) on palsamisuvun luonnonkasveihin verrattuna suuret ja tyypillisesti yksinkertaiset kukat. Ryhmäkasvina suosittu ahkeraliisa kukkii hyvin varjossakin, ja kukat sietävät sadetta.

### 3 Sateenkaaripalsamin

tai uudenguienliisan (*I. hawkeri*) kukat ovat hyvin suuret. Kookkaat lehdet ovat tummanvihreät ja tummanpuna- tai violettikukkaisilla lajikkeilla usein tummanpunertavat. Kasvi kestää erinomaisesti varjoa ja sadetta.

### 4 Ruusuliisaksi

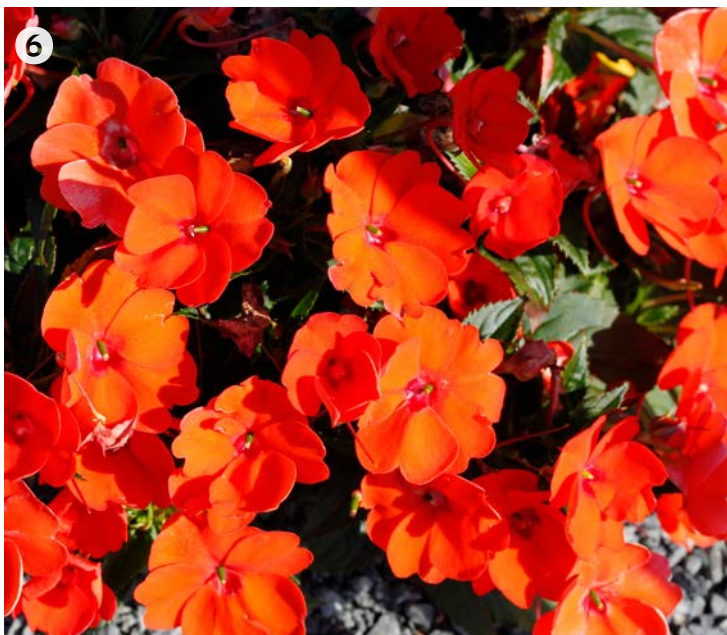
kutsutaan kerrannaiskukkaisia ahkeraliisoja (*I. walleriana*). Niiden raskaat kukkanuput varisevat herkästi eivätkä kestä yhtä hyvin sadetta kuin yksinkertaisten lajikkeiden kukat.

### 5 Mummonpalsami

(*I. balsamina*) on vanhimpia huonekasvejamme. Siitä tuli köyhän kansan suosikki 1800-luvun lopulla. Se on helppo kasvattaa joka kevät siemenistä eikä sitä tarvitse yksivuotisena talvettaa, mikä olisi ollut hankalaa hämärissä pirtteissä.

### 6 Aurinkoliisat

(*I. Sun Patiens* -lajikkeet) näyttävät uudenguienliisoilta, mutta aurinkoliisat sietävät selvästi paremmin auringon paistetta ja kuivuutta.



☞ **Lehdistö** ei kestä voimakasta auringon paahdetta. ☹

## LISÄÄ PALSAMEITA

**A. KYLVÄ** ahkeraliisa ja uudenguienliisa tammi–maaliskuussa ja nopeasti kasvava mummonpalsami maalisi–toukokuussa huonelämpötilaan (20–25 °C), jotta taimet alkavat kukkia alkukesällä. Mitä aiemmin kylvö tehdään, sitä välttämättömämpää on antaa taimille lisävaloa kasvilampulla. Käytä niukkaravinteista hiekkapitoista kylvömultaa. Älä peitä valossa itäviä siemeniä mulalla, vaan paina ne kostean kasvialustan pintaan. Pidä multa kosteana sumuttamalla ja peitä tarvittaessa kylvös rei'itetyllä muovilla. Kun siemenet itävät, siirrä astia valoisaan paikkaan. Taimet voivat olla aiempaa viileämmässä, noin 18–20 asteessa. Kouli taimet parin, kolmen viikon ikäisinä runsasravinteiseen multaun. Voit poistaa ensimmäiset kukkanuput ja latvoa taimia useita kertoja, jotta ne haaroittuvat paremmin. Siirrä taimet karaisun jälkeen parvekkeelle tai ulos avomaalle, kun hallanvaara on ohi.

**B. PISTOKKAIDEN KASVATUS.** Palsamit voi pitää talven yli viileässä ja valoisassa tilassa, jolloin ne alkavat kasvattaa uusia versoja varhain kevättalvella. Tällöin niistä voi ottaa pistokkaita. Vaihtoehtoisesti pistokkaat otetaan loppukesällä ja juurrutetaan kosteassa ruukumullassa, jolloin ne kukkivat talvella kasvilampun alla. Kuten siemenistä lisättäessä, pistokastaimia kannattaa latvoa, jotta taimet tanakoituvat.



Hän mainitsee oranssin, roosan ja sarlakanpunaisen viljelymuodon. Ahkeraliisan nykyinen värien kirjo on syntynyt kuitenkin vasta 1960-luvulta lähtien, kun jalostajat alkoivat luoda uusia lajikerhyymiä. Oman aikamme ahkeraliisojen valikoimasta löytyvät miltei kaikki oranssin, punaisen ja violetin sävyt, valkoinen sekä kaksiväriset lajikkeet ja kerrannaiset ”ruusuliisat”.

**KIRJOLEHTIÄ JA PAAHTEENKESTOA**  
Sateenkaaripalsami eli uudenguiineanliisa (*I. hawkeri*) yleistyi maassamme 1990-luvulla. Tämä komea kesäkukka on nimetty **R. N. Hawkerin** mukaan, joka ensimmäisenä länsimaalaisena löysi lajin vuonna 1884 Uusi-Guineasta. Saarivaltio sijaitsee Australian pohjoispuolella, missä ilmasto on trooppisen kostea ja lämmin. Silti viljeltävät lajikkeet kestävät Suomen kesän avomaalla, kunhan eivät joudu auringon paahteeseen.

Ahkeraliisoihin verrattuna uudenguiineanliisat ovat korkeampia ja niiden lehdet ovat isommat ja paksummat. Lehdet ovat teräväkärkiset, sahalaitaiset, lajikkeen mukaan vaaleanvihreästä tummanpunaiseen vaihtelevat ja jopa kaksiväriset. Lehtisuonet saattavat olla eri väriä kuin lapa, mikä tekee lehdistöstä kirjavan. Kukat ovat isommat ja värikirjo lähes yhtä laaja kuin ahkeraliisalla.

Aurinkoliisoiksi kutsutut uudenguiineanliisan ja villin palsamilajin risteymät, Sun Patiens -lajikkeet, tulivat markkinoille vuonna 2006. Ne kestävät sukulaisiaan paremmin suoraa auringonpaistetta. Toisaalta ne kukkivat runsaasti myös varjossa ja sietävät sadetta.

### SIRO LUONNONKASVI

Suomen luonnossa tavattavista neljästä palsamilajista vain lehtopalsami (*I. noli-tangere*) on alkuperäinen, muut ovat ihmisen tänne tuomia haitallisiksi julistettuja vieraslajeja. Annan siron, kel-

takukkaisen lehtopalsamin siementää rauhassa mökkipuutarhan vahvojen perennojen joukossa. Pienimmät koristekasvit sen sijaan eivät pärjää lehtopalsamille.

Pohjoisamerikkalainen lännenpalsami (*I. capensis*) on levinnyt paikoitellen Etelä-Suomessa lehtopalsamin kilpailijaksi. Tämä vuonna 1949 Lohjan seudulla kylvetty kasvi muistuttaa paljon lehtopalsamia, mutta keltaiset kukat ovat punasävyisemmät. Toistaiseksi lännenpalsami on harvinainen haittalaji, mutta se on syytä tunnistaa ajoissa ja kitkeä pois.

### VILLISTI LEVIÄVÄT VIERASLAJIT

Myös keskiaasialainen rikkapalsami (*I. parviflora*) on puutarhakarkulainen, joka kuuluu nykyään pääkaupunkiseudun joutomaiden lajistoon. Epätoivottu vieraslaji yleistyy vauhdikkaasti muuallakin Etelä-Suomessa. Vaaleankeltaiset kukat ovat mitättömän pienet eikä kasvi kelpaa koristeeksi puutarhaan.

Länsi-Himalajalta löydetty jättipalsami (*I. glandulifera*) on komea liilanpunaisine ja valkoisine kukkineen. Sen siemeniä kuljetettiin Eurooppaan ensimmäisen kerran vuonna 1839 Lontoon. Manner-Euroopassa jättipalsami alkoi runsastua 1900-luvun alussa, ja Suomessa se havaittiin luontoon karanneena 1947. Jopa parimetrinen jättipalsami kukkii keskikesästä myöhäissyksyyn, minkä vuoksi siemeniä ehtii kehittyä runsaasti. Se syrjäyttää luonnonkasvejamme, joista moni on vaarantunut sopivien kasvupaikkojen hävityä. ➔

**Lehtopalsamin** (*I. noli-tangere*) kirkkaankeltaiset kukat ovat suhteellisen isot. Alkuperäisenä Suomen luonnossa kasvava laji viihtyy myös kosteissa ja varjoisissa puutarhoissa. Lehtopalsami on rauhoitettu Pohjois-Pohjanmaan, Kainuun ja Lapin maakunnissa.



## PALSAMIT (*Impatiens*)

Suomenkielinen nimi	Tieteellinen nimi	Korkeus	Kukinta-aika	Kasvupaikka	Huomioita
Mummonpalsami	<i>I. balsamina</i>	50–70 cm	(kesä)heinä–elokuu	A–Pv Tuore Ra++	Vanha pystyvartinen huonekasvi ja avomaan ryhmäkasvi. Kukat tuoksuvat, usein kerrannaiset.
Ahkeraliisa	<i>I. walleriana</i>	15–30 cm	touko–syyskuu	Pv–V Tuore Ra+++	Yleinen matalahko ryhmäkasvi. Kukat litteät, isot, valkoiset tai erisävyiset punaiset, yksinkertaiset–kerrannaiset.
Sateenkaaripalsami, uudenguiineanliisa	<i>I. hawkeri</i>	30–50 cm	touko–syyskuu	Pv–V Tuore Ra+++	Rotevampi ja isompilehtinen kuin ahkeraliisa. Lehdet voivat olla kirjavat. Hyvin isot, litteät kukat. Kukkii parhaiten puolivarjossa, ei siedä paahtetta.
Aurinkoliisa	<i>I. Sun Patiens -lajikkeet</i>	30–50 cm	touko–syyskuu	A–Pv Tuore Ra+++	Risteymiä, jotka muistuttavat uudenguiineanliisaa. Sietää jopa paahtetta, kukkii silti myös varjossa.
Lehtopalsami	<i>I. noli-tangere</i>	30–70 cm	heinä–syyskuu	Pv–V Tuore–Kostea Ra+++	Alkuperäinen luonnonkasvimme, joka sopii luonnonmukaiseen puutarhaan. Kirkkaan keltaiset, isohkot kukat.
Lännenpalsami	<i>I. capensis</i>	30–80 cm	heinä–syyskuu	Pv–V Tuore–Kostea Ra+++	Harvinainen, haitallinen vieraslaji. Muistuttaa lehtopalsamia. Punakeltaiset punapilkkuiset kukat.
Jättipalsami	<i>I. glandulifera</i>	100–200 cm	kesä–lokakuu	A–V Tuore–Kostea Ra+++	Haitallinen suurikokoinen vieraslaji, hyvin yleinen. Isot punaiset tai valkoiset kukat.
Rikkapalsami	<i>I. parviflora</i>	20–50 cm	(kesä)heinä–lokakuu	Pv–V Tuore–Kostea Ra++	Haitallinen vieraslaji, yleinen Etelä-Suomessa. Pikkuruiset keltaiset kukat. Isot lehdet.

A aurinko, Pv puolivarjo, V varjo, Ra++ keskiravinteinen, Ra+++ runsasravinteinen



☞ Kasvit taistelevat sienten avulla sieniä vastaan. ☞

## Puut, sienet ja kuivuus

**J**OS ISTUTAT MUUTAMAN PUUN, jotka saavat kasvaa rauhassa, ne poistavat ilmakehästä enemmän hiilidioksidia kuin sinä ehdit tuottaa koko elämäsi aikana. Puutkin ovat kuitenkin lujilla päälle vyöryvien muutosten kanssa. Kesät lämpenevät ja sadejaksojen väliset helteiset kuivuusjaksot asettavat kovia haasteita sekä puille että niiden elintärkeille yhteistyökumppaneille, sienille. Jos sienillä menee maan päällä huonosti, niiden rihmastoilla menee huonosti maan alla – ja samoin puilla, koska kuivuus voi heikentää sienten ja kasvien yhteistoimintaa tai jopa katkaista sen.

**KUIVA JA PAAHTEINEN PIHA** on hankala ympäristö puuvartisille kasveille, mutta ei suinkaan toivoton. Tässä muutama harkittu ehdotus. Runsaasti kukkivia pensashanhikkeja (*Dasiphora*) on monia lajikkeita, mutta melkein kaikki ovat sitkeitä ja viihtyvät mainiosti paahteisillakin paikoilla. Hernepensaat (*Caragana*) ovat erittäin kestäviä ja mainioita myös siksi, että niiden juuristossa elelevät mikrobit sitovat tyypeä ja parantavat maaperän ravinnetaloutta, ja siitä sienetkin pitävät. Ainakin hernepensaita minä laittaisin paahteeseen ja lahaan maahan. Pensasmainen siperianhernepensas (*C. arborescens*) on vanha tuttu, mutta joistakin muista suvun lajeista ja lajikkeista on jalonnettu yksirunkoisia, puumaisia muotoja. Kivikkoistutuksiin sopivat matalakasvuiset, puuvartist angervot, kuten verhoangervo (*Spiraea beauverdana*) ja lamopen-sasangervo (*S. decumbens*). Jos piikit ja kukkien hiukan kloorimainen tuoksu ei haittaa, vanha kunnan punalehtinen hurmehappomarja (*Berberis x ottawensis*) tai japaninhappomarja (*B. thunbergii*) ovat varmoja valintoja

Kuivilla paikoilla pärjäävät monet lehtipuutkin. Keltamarjainen, kapeakasvuinen pylväspihlaja (*Sorbus aucupa-*

*ria* 'Autumn Spire') ei kasvuun päästyään hätkähdä kuivuutta, kuten ei myöskään värikäs sirotuomipihlaja (*Amelanchier laevis*). Tyrnin (*Hippophae rhamnoides*) luontaiset kasvupaikat ovat kuivia ja valoisia – helppo valinta. Jos kaipaat eksotiikkaa, pystytään kuivaan paikkaan Kiinan lahja puutarhamaailmalle, paljassiemeniisiin kuuluva neidonhiuspuu (*Ginkgo biloba*). Samalta suunnalta tulee kiinnostava, hiukan talvenarka rakkopuu (*Koelreuteria paniculata*), jonka lehdet muuttuvat kasvukauden aikana punertavista vihreän kautta keltaisiksi. Sen rakkomaiset hedelmät säilyvät puussa talven yli.

**SIENIJUUREN AVULLA** puut saavat kuivuudenkin aikana enemmän vettä ja ravinteita, mikä tarkoittaa vähemmän kasvitauteja. Kuivissa oloissa sienirihmasto edistää monien kasvien juurien haarautumista ja juurikarvojen kasvua. Monet kasvitaudit ovat muuten sienten aiheuttamia ja on aika hieno ajatus, että kasvit taistelevat sienten avulla sieniä vastaan.

Sienestä ei yleensä kahteen kertaan vilkaise pulkkosientä (*Paxillus involutus*), mutta se on yksi tärkeimpiä puiden mykorrhizasieniä. Suomessa on, tietävästi ensimmäisenä maailmassa, alettu ympätä pulkkosienen rihmastoa kuusen taimien juuristoon. Sienen on todettu parantavan taimien kasvua jopa 20 prosenttia kahden ensimmäisen vuoden aikana. Lisäksi ympätetyt taimet kestävät kuivuutta ja huonompia kasvupaikkoja paremmin kuin ympäämättömät. Vielä yksi huomio: terveet sienirihmastot muodostavat maaperään pitkäaikaisia hiilivarastoja, ja se hiili on pois ilmakehästä.

Helteillä on syytä kiinnittää huomiota kasteluun. Parasta olisi kastella vasta illalla auringon laskettua. Jos kastelet päivällä, kaada vesi suoraan kasvien tyvelle, koska lehdille päätynyt vesi haihtuu eikä siitä ole mitään hyötyä sen enempää kasveille kuin sienille. ☛



FT  
**JOHANNES  
ENROTH**

on eläkkeellä oleva kasvi-tieteilijä ja sammaltutkija Helsingistä. Hän kertoo kasvimaailman ilmiöiden taustoista.



# Ilahduta ystävääsi 14.2.

## **TILAA LAHJAKSI KOTIPUUTARHA!**

YSTÄVÄNPÄIVÄTILAUKSEEN KUULUU MAALIS-  
HUHTIKUUN LEHDET. LAHJATILAUS ON  
MÄÄRÄAIKAINEN JA PÄÄTTY  
AUTOMAATTISESTI.

TARJOUS ON VOIMASSA 19.2.2023 ASTI.

2 lehteä **16 €**

## **TILAA JO TÄNÄÄN!**

NETTISSÄ [WWW.KOTIPUUTARHA.FI/TILAA](http://WWW.KOTIPUUTARHA.FI/TILAA)  
SÄHKÖPOSTILLA [KOTIPUUTARHA@ATEX.COM](mailto:KOTIPUUTARHA@ATEX.COM)  
SOITTAMALLA 03 4246 5324 (ARK. KLO 8-16)



HELMIKUU

# NEUVOT & NIKSIT

PUUTARHASSA RIITTÄÄ PUUHA VUODEN YMPÄRI



KEVÄISTÄ  
VIHREÄÄ

## Herkällä hiirenkorvalla

**HIIRENKORVALLE** hyödetty mustikanvarvut ovat kauniita yksin tai yhdistettynä leikkokukkiiin.

Kerää varvut omalta maalta tai pyydä keräilyyn maanomistajan lupa. Huuhtaise oksat haaleassa vedessä, ja aseta ne väljästi astiaan, jossa on runsaasti vettä.

Kevättalvella lehteen tulo kestää 2–3 viikkoa, mutta kevään edetessä lehdet puhkeavat yhä nopeammin. Vaihda vesi, jos se samenee.

Jos mustikanvarpuja ei ole saatavissa, kokeile puutarhasta poimittuja herukanoksia. **PR-N**

KUVA MAUA ASTIKAINEN





**Avaa siemenpussit** siten, että itävyystiedot säilyvät.

**KYLVÖT ALKAVAT!**

## TUTKI ITÄVYYS JA SÄÄSTÄ

**JOS** kotoa löytyy aiempina vuosina hankittuja siemenpusseja, ota aikaa siemeninventariolle ennen kuin ostat lisää. Vaikka parasta ennen -päiväys olisi ohi, monet ovat yhä itämiskelpoisia.

Tillin siemen säilyy vähintään pari vuotta ja herneet, persiljat, porkkanat ja salaattit pidempäänkin. Kaalinsiemenet, tomaatit, kurkut tai lantut ovat erityisen säilyviä. Palsternakka kannattaa kuitenkin kylvää tuoreesta siemenestä.

Siementen säilyvyyteen vaikuttavat korjuuvuoden säät ja siementen säilytysolot. Kypsyessään siemenet kuivuvat, ja sen jälkeen ne tulee säilyttää kosteudelta suojatuna kylvöön saakka. Viileä mutta kuiva säilytyspaikka on eduksi.

Jos siemenpussiin painettu suositeltava käyttöaika on ohi tai et muista, kuinka vanhaa siemen on, testaa itävyys. Kylvä siemeniä kostean talouspaperin väliin. Huolehdi, ettei kääre kuivu idätysaikana. Itäessään siemen ensin turpoaa ja sen kuori pehmenee. Siemen on itänyt, kun alkeisjuuri on kasvanut siitä ulos. Koeidätyksen voi tehdä myös kylvömuillalla täytettyyn rasiaan, josta taimet on helppo koulia jatkokasvatukseen.

Kylvökukkien siemenet voi koeidättää myös kasvupaikalla: sekoita siemenet astiassa ja kylvä hieman tavallista tiheämmin.



**KYLVÄ** siemeniä märälle paperille, jonka voit asettaa kylvöalutalle. Siemenet voi koeidättää myös hygieenisaineella geelimäiseksi hyydytettyllä kasvualustalla. Pidä kylvös kosteana koko itämisaajan.



**KOEIDÄTÄ** esikasvatettavien lajien siemenet kylvömuillalla täytetyissä rasioissa. Jos itävyys on hyvä, kouli parhaat taimet jatkokasvatukseen omiin ruukkuihinsa.



**HITAASTI** itävät suoraan kasvupaikalle kylvettävät lajit, kuten porkkanat ja persiljat, voi esi-idättää. Liota siemeniä vedessä muutama tunti tai korkeintaan yön yli. Sekoita esi-idätetyt siemenet jäähtyneeseen perunajauhokiisseliin ja pursota muovipussilla kylvövakoon.





### JATKA LINTUJEN RUOKINTAA

Jos olet talven tullen aloittanut lintujen ruokinnan, sitä tulee jatkaa niin pitkään, kunnes maa on paljas ja sula. Ruokintapaikkaan tottuneet linnut eivät välttämättä löydä helposti uutta paikkaa, jos ruokinnan lopettaa kesken kauden. Tarjoile linnuille auringonkukan-siemeniä, maapähkinöitä ja talia. Voit kokeilla myös kauraa, hirssiä, hampppua, rypsiä tai pellavaa. Syksyllä talteen kerätyt pihlajanmarjat maistuvat monille linnuille kuivattuina tai pakastettuina. Valmiit rasvatangot ja talipallot on turvallisinta antaa tarjolle ilman verkkoja. Omatekoisia herkuja voi valmistaa esimerkiksi sekoittamalla sulan rasvan joukkoon siemeniä ja pähkinöitä. Mitään homeista, maustettua tai suoloista ei tule antaa linnuille. **HE**

Lähde: Birdlife



### UUDET TULOKKAAT KARANTEENIIN

Kasvien tuholaiset saapuvat usein kotiin jonkun uuden kasvihankinnan mukana. Joskus kutsumattomat vieraat voi nähdä suoraan kasvustosta. Jotkut lajit lymyävät koteloituneina kasvualustan seassa ja kömpivät esiin olosuhteiden muuttuessa otollisiksi. Kun hankit uusia kasveja kotiin, pidä niitä vähintään kahden viikon ajan erillään muista kasveista. Tarkkaile kasvin lehtien alapintoja sekä lehtihankoja, joihin tuholaiset yleisimmin ilmaantuvat. Huomioi, että tuholaisia voi saapua myös leikkokukkien, hedelmien tai yrttien mukana. **HE**



### PELARGONIEN KEVÄT

Kun talvetat pelargonin huoneenlämmössä valoisassa paikassa tai kasvilamppujen alla, se herää keväaseen pian vuodenvaihteen jälkeen.

Valmistele pelargoni uuteen kasvukauteen poistamalla kuituneet lehdet ja lisäämällä ruukkuun tuoretta, ravinteikasta kukkamutaa. Kastele ja odota.

Kun kasvu herää, aloita lannoittaminen aluksi ohjetta laimeammalla lannoiteliuksella. Kasvun voimistuttua lisää vahvuutta ja leikkaa taimista kevät pistokkaita. **PR-N**



### KASVUVOIMAA BOKASHINESTEESTÄ

Onnistuneessa bokashi-keittiökompostoinnissa syntyy suotovettä, joka sopii huonekasvien kastelulannoitteeksi. Hanasta laskettava tumma neste sisältää kaliumia, fosforia ja vähän typpeäkin.

Suotovesi tulee kuitenkin laimentaa ennen kuin sitä annostellaan kasveille. Jos lisäät sitä joka kastelukerta, muutapa pisara suotovettä litran kannuun riittää. Jos lannoitat kasvit, laimennussuhde on 1:200 eli noin teelusikallinen litraan. **PR-N**





1

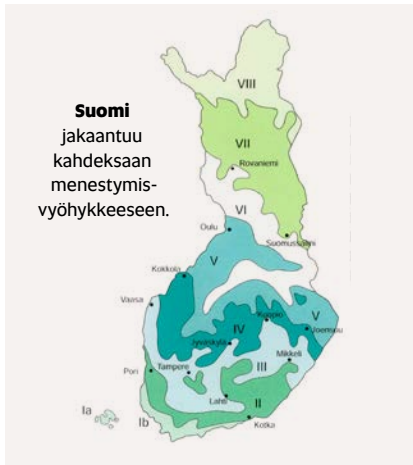


2



3

**TUNNE TONTTISI!**



**1 Menestymisvyöhyke** on hyvä pohja kasvivalinnalle. Mustaluumu menestyy suotuisimmalla I-vyöhykkeellä. **2 Pohjoispuolella** oleva metsä suojaa pihaa tuulelta. **3 Rinnepihan** alaosa on yläosaa hallanarempi.

## TÄRKEÄ PIENILMASTO

**KASVUVYÖHYKE ANTAA** hyvän käsityksen oman asuinkunnan paikallisilmastosta. Sen lisäksi kasvien menestymiseen vaikuttaa pienilmasto eli mikroilmasto, joka tarkoittaa muutamien metrien tai muutamien kilometrien alueella vallitsevia olosuhteita.

Esimerkiksi maaston muodot, rakennukset ja ympäröivä kasvillisuus voivat yleensä vaikuttaa kasvuoloihin yhden menestymisvyöhykkeen verran. Erilaisiin tekijöihin perehtyminen auttaa kasvilajien ja istutuspaikkojen valinnassa sekä kasvuolojen parantamisessa.

Kasveille erityisen herkkiä aikoja ovat kevät ja syksy, jolloin pienelläkin lämpötilaerolla voi

olla vaikutusta hallatuhoihin. Kylmä voi nitistää kesäkukat toisaalla pihalla, toisaalla taas säästää kasvit. Kyse voi olla säätilaan liittyvästä hetkellisestä vaikutuksesta tai vaikkapa tontin korkeuseroista.

Muina aikoina pienet vaihtelut esimerkiksi korkeuseroissa eivät saa yhtä isoa merkitystä varsinkaan pitkällä tähtäimellä. Ilmakehän virtaukset ovat laaja-alaisia, ja vallitseva suursäätyyppi määrittää säätilaa isolla alueella. **OT**

*Juttua varten on haastateltu meteorologi Ville Siiskosta Ilmatieteenlaitokselta.*

### NÄIN ONNISTUT

**AURINKOISUUS** vaikuttaa lämpösomman kehittymiseen. Varjoisassa paikassa lukema jää alhaiseksi, mistä on haittaa esimerkiksi hedelmäpuiden tuleentumiselle ja talvehtimiselle. Lämpösomman merkitys kasvaa pohjoista kohti mentäessä.

**TUULISUUS** alentaa ilman ja maan lämpötilaa. Puuvartisille kasveille on etua ympärivuotisesta tuulensuojasta pohjoisesta, kaakosta ja idästä puhaltavia tuulia vastaan. Puhuria vaimentaa esimerkiksi rakennus, mäki tai kasvillisuus. Suojaisia kasvupaikkoja tarjoavat rakennusten etelä- ja länsiseinämät.

**PUUSTOISUUS** antaa suojaa niin halloilta kuin ankarilta pakkasiltakin. Etenkin havupuut varastoivat lämpöä. Varjoisuudesta on kuitenkin haittaa valoisan kasvupaikan lajistolle.

**NOTKELMA** vai mäki? Kylmä ilma virtaa alaspäin, joten notko on kukkulaan kylmempi ja hallanarempi paikka. Rinnetontilla hallanarat lajit kannattaa istuttaa pihan yläosaan.

**VESISTÖN** läheisyys vaikuttaa pihan pienilmastoon. Vyöhykejaossa on huomioitu vain suuret vesistöt, mutta pienelläkin järvellä tai lammella on vaikutusta. Sula vesistö lämmittää ja myöhästyttää syyshalloja, jäinen viilentää keväällä myöhästyttäen kasvuunlähtöä.

**KAUPUNGISSA** on keskimäärin korkeampi lämpötila kuin maaseudulla. Se perustuu muun muassa rakennusten tuottamaan lämpöön ja korkeiden rakennusten antamaan suojaan.

**JUURISTOON** vaikuttavat monet tekijät maalajista ojitukseen ja lumipeitteen paksuuteen. Märkä maa on epäedullista lähes kaikille puutarhakasveille.



## KUUKAUDEN KYSYMYKSIÄ



# Miten vaarallisia tuhoojia estetään?

KARANTEENITUHOOJAT ON HYVÄ TUNNISTAA JA SÄÄDÖKSIÄ NOUDATTA. MUUTOIN KOTIPIHOISSA VAALITAAN MONIMUOTOISUUTTA JA KESTETÄÄN NORMAALIT TUHOT, KERTOO ERITYISASiantuntija

PAULA LILJA RUOKAVIRASTOSTA.

### Mistä tuhoojista on tehty havaintoja viime vuosina?

Vakavista karanteenituhoojista havaintoja on tehty tulipolttteesta (2014) ja aasianrunkojäärästä (2015). Tulipolttteen osalta näyttää siltä, että suoja-alueen lainsäädäntö toimii. Taudin isäntäkasveja saa tuoda EU:n muilta suoja-alueilta, kunhan taimessa on EU:n PZ-kasvipassi.

### Mitkä ovat suurimmat uhat, joita Ruokavirasto seuraa?

Pohjois-Amerikassa esiintyvä pronssijalososoukko on kovakuoriainen, joka iskee koivuihin. Se olisi iso taloudellinen uhka Suomessa. Toinen seurattava laji on saarnenjalososoukko, jota esiintyy Pietarin alueella. Yksi pahimmista kansainvälisen kaupan myötä Eurooppaan saapuneista tuhoojista on japaninturilas, joka on levinnyt Italiassa ja Sveitsissä.

### Miten tuhoojat siirtyvät paikasta toiseen?

Tulipolte siirtyy isäntäkasvien mukana ja aasianrunkojäärä saapui puissa pakkauslaatikoissa. Saarnenjalososoukko, kuten myös japaninturilas, on niin sanottu liftari, joka leviää liikenneväyliä pitkin, junaraiteilla ja esimerkiksi autojen mukana. Se voi myös lentää pitkiäkin matkoja.

### Miten Ruokavirasto valvoo karanteenituhoojia?

Suurimmaksi osaksi tarkastus on silmävaraista. Käytössä on myös feromoniansoja satamissa ja esimerkiksi omenatarhoilla. Harrastajien havainnot ovat tärkeitä. Pari vuotta sitten Perhostutkijain seura löysi EU:n alueelta ensimmäisen kiinanmarjakääriäisen feromoniansastaan. Laji on karanteenituhooja, joka aiheuttaa samankaltaista vioitusta kuin omenakääriäinen.

### Mihin kotipuutarhurin kannattaa erityisesti kiinnittää huomiota?

Liikaa ei voi painottaa tarkkaavaisuutta taimikaupoilla. Jos esimerkiksi mansikantaimi näyttää nuutuneelta, kannattaa sen ostaminen jättää väliin. Kotimaisissa varmennetuissa taimissa ja siemenperunassa riski tuhoojille on erittäin pieni. **MS**

Kotipuutarha



Varmista, että  
saat sesongin  
vinkit meiliisi!

**TILAA UUTISKIRJE OSOITTEESSA:**  
[kotipuutarha.fi/uutiskirje](https://kotipuutarha.fi/uutiskirje)

KOTIPUUTARHA.FI





**Kastanjasädekaisla** eli maamanteli sopii koristeheinäksi. Juuriston mukuloineen voi talvettaa viileässä.



**Kasvatin ensimmäistä kertaa maamantelia. Nostin sadon talikolla maasta myöhään syksyllä, jotta pähkinät ehtisivät kasvaa isoiksi. Niistä tuli silti vain sormenpään kokoisia. Paahdoin maamanteleita pannulla vartittunin, mutta ne pysyivät kovakuorisina ja suutuntuma on tosi puiseva. Meniköhän jokin viljelyssä tai kypsennyksessä vikaan? Esko L.**

**MAAMANTELI** ei ole sukua mantelille eikä muille yleisille syötävälle pähkinöille, kuten maa-, cashew- ja pistaasipähkinä. Maamanteli on on monivuotinen sarakasvi heinämaisine lehtineen ja kasvitieteelliseltä nimeltään kastanjasädekaisla (*Cyperus esculentus* var. *sativus*).

Kasvupaikan tulee olla aurinkoinen ja kasvualustan tasaisen kostea, ei kuitenkaan märkä eikä tiivis. Ravinteiden suhteen maamanteli ei ole kovin vaativa, ja pH voi vaihdella välillä 5–7,5. Siten peruskalkittu ja -lannoitettu kasvimaamulta käy viljelyyn. Vaikka suurin osa mukuloista sijaitsee lähempänä maanpintaa, kuohkeassa maassa mukuloita kehittyä 30 sentin syvyyteen.

Maamantelin syömäkelpoiset, 1–2 sentin kokoiset juurimukulat tunnetaan myös nimillä maakastanja, tiikeripähkinä ja chufa. Pähkinöihin verrattuna maamantelin mukuloissa on runsaammin kuitua ja vähemmän rasvaa, ja niitä voivat syödä myös pähkinäallergiset ihmiset. Niitä suositellaan naposteltavaksi välipalana sellaisenaan tai vaikkapa jogurttiin tai puuroon jauhettuna. Runsas kuitupitoisuus on hyväksi ruoansulatukselle ja tasapainottaa verensokeria ja kolesterolia.

Maamantelia viljellään kaupallisesti ravinnoksi muun muassa Espanjassa, Lähi-idässä ja Länsi-Afrikassa. Siellä yhdestä kasvista voi kehittyä 1500 mukulaa metrin säteelle taimesta. Hehtaarilta saadaan mukuloita 10 000–18 000 kg. Lauhkean ilmastoin kasvina maamanteli ei kestä pakkasta, mutta muutoin kotitarveviljely

onnistuu Suomessa. Sadon voi varmistaa esikasvattamalla taimet maaliskuuhuhtikuussa ja viljelemällä maamantelin kausihuoneessa tai parvekeruukussa lämpimällä paikalla. Eteläisimmässä Suomessa satoa ehtii tulla runsaasti jopa avomaalla. Esimerkiksi itse kylvin viime kesänä mukulat huhtikuun alussa huoneenlämpöön, ja siirsin taimet avomaalle kesäkuun alussa, jolloin satoa sai korjata elo–syyskuussa.

## PITKÄ KASVUAIKA

Kasvuajaksi kylvöstä sadonkorjuuseen ilmoitetaan yleensä noin 140 vuorokautta. Viime kesänä nostin mukulat vasta syys–lokakuun vaihteessa versojen kellastuttua (kasvuaika 180 vrk). Tuolloin isoimmat mukulat olivat samankokoisia kuin siemeniksi ostamani mukulat, joista aloitin maamantelin kasvatuksen. Yksi mukula painoi keskimäärin 1,5 grammaa. Olin voinut nostaa mukulat jo kuukautta aiemmin elokuun lopussa, jolloin mukulan maku on parempi ja kuori pehmeämpi. Toisaalta siemenmukuloiksi kelpaavat parhaiten mahdollisimman kovakuorisat ja hyvin tuleentuneet mukulat, sillä ne säilyvät seuraavaan kasvukauteen kuivumatta liikaa. Jos käytettävissä on viileä sisätila, kuten valoisa autotalli, tämän monivuotisen kasvin voi talvettaa ruukkuineen.

## SADON KÄYTTÖ

Maamantelin mukuloiden ruskea kuori on kuivuttuaan erittäin kova, vaikkakin ohut. Kuori menee rikki varovasti puremalla, mutta suosittelen maamantelia hampaiden vihlonnasta kärsiville eikä haurashampaisille vanhuksille. Vuorokauden mittainen liotus vedessä tekee mukuloista helpommin purtavia, ja suutuntuma ja makukin paranevat.

Mukulan vaalea sisus on selvästi kuorta pehmeämpi ja maistuu makean pähkinämaiseltä. Aromissa on mielestäni vaniljan tai mantelin vivahtetta. Mukuloita voi syödä raakana, keitettynä tai paahdettuna ja säilöä pakastamalla tai kuivamalla. Koska mullassa kasvaneen mukulan kuoreen jää helposti maan makua, puhdistan mukulat perusteellisesti karkealla harjalla ja keitän puhdistettuja mukuloita viitisen minuuttia ennen nauttimista. Pienten ja rypyisten mukuloiden puhdistus onkin työläin vaihe satoa hyödynnettäessä.



**Kovat maamantelin mukulat** pitää puhdistaa huolellisesti ennen käyttöä ravinnoksi.





Lämmennyt sadevesi on ihanteellista viherkasvien kasteluun.

## Kalkki pois vedestä?

*Poistuuko liiallinen kalkki kovasta vesijohtovedestä, kun vettä seisottaa ennen huonekasvien kastelua? B. Y.*

Kovalla vedellä tarkoitetaan vettä, jossa on paljon magnesium- ja kalsiumsuoloja. Yleensä Suomen vesijohtovesistä 95 prosenttia on pehmeää ja kelpaa sellaisenaan hyvin kasteluun. Useimmille huonekasveillehan käy vesi, jonka pH on 5,5–7 eli veden pH saa vaihdella lievästi happamasta neutraaliin. Sen sijaan hyvin happamalla vedellä on syytä kastella esimerkiksi sitrus- ja lihansyöjäkasvit sekä atsalea, jalohortensia, kamelia, keikarinkukka ja flamingonkukka. Pehmeän kasteluveden lisäksi alhaisesta pH-arvosta pitävät kasvit hyötyvät happamasta kasvualustasta. Tällaisia ovat turpeet ja kaupallisista tuotteista esimerkiksi havu- ja rodomulta (pH 5,3). Näitä voi sekoittaa tavanomaiseen kukka- tai kasvumultaan suhteessa 1:1.

Kalkki ei haihdu eikä saostu astian pohjalle vettä seisottamalla. Vedestä tosin haihtuu haitallista klooria, ja vesi hapettuu ja lämpenee paremmin kasteluun sopivaksi. Jos välttämättä haluaa hapanta kasteluvettä, kalkki poistuu ioninvaihtimella. Vedestä tulee myös hapanta, kun sen suodattaa happaman turpeen läpi. Helpointa on kuitenkin kerätä sadevettä tai sulattaa puhdasta lunta.



Espanjansiruetana

## Etanat kompostissa

*Viime kesänä puutarhassa oli paljon espanjansiruetanoita ja lehtokotiloita, jotka söivät kasveja repaleiksi. Epäilen niiden munia olevan myös taivasalla olevassa puutarhajätteiden kompostikasassa. Voinko käyttää tätä kompostimultaa kasvimaalla? U. Ekman*

Epäilemättä kompostikasassa on nilviäisten munia ja aikuisia lehtokotiloita, jotka talvehtivat karikkeessa sekä lehti- ja kompostikeoissa. Aikuiset espanjansiruetanat kuolevat syksyllä lukuun ottamatta nuoria yksilöitä ja valkoisia muna, joista kuoriutuu keväällä aluksi pienikokoisia etanoita. Etenkin espanjansiruetanaa on syytä pitää silmällä keväällä.

Jos kompostimultaa ei voi korvata muulla, käyttäisin sitä mahdollisista etanoista ja kotiloista huolimatta maanparannukseen. Kompostimullan edut ovat haittoja suuremmat. Nilviäisten invaasiota voi torjua asettamalla jo varhain keväällä rautafosfaattia sisältävät etanasyötit kompostikasan ympärille ja kasvimaalle.



**Siemeniä ja puutarhatarvikkeita  
runsas ja laadukas valikoima.**

**Tutustu verkkokaupпамme tarjontaan**

**[www.hyotykasviyhdistys.fi/shop](http://www.hyotykasviyhdistys.fi/shop)**

**HYÖTY-  
KASVI-  
YHDISTYS**

Nyttoväxtföreningen





Väinönputkesta voi hyödyntää kaikkia kasvinosia.

## Väinönputkea ruokaan?

*Puutarhassani kasvaa väinönputkea koristeena. Lapin matkalla olen ostanut tuliaisiksi väinönputkiteetä, mutta muutoin sen käyttö ruoanlaitossa on jäänyt. Miten kasvia voisi hyödyntää?*

**Merja Vantaalta**

Kaksi–monivuotinen väinönputki (*Angelica archangelica*) on kasvupaikasta riippuen 50–200 senttiä korkea sarjakukkaiskasvi. Se kasvaa luonnonvaraisena Lapissa purojen varilla. Väinönputkea käsiteltäessä iho on suojaava psoraleneja sisältävältä kasvinesteeltä, joka polttaa auringonvalossa ihon rakkuloille.

Väinönputken lehdet sisältävät 30 mg C-vitamiinia sataa grammaa kohden. Niitä kerätään ennen kukintaa 2–4 kertaa kesässä ja käytetään tuoreena tai kuivattuna. Lehdet antavat aromia teehen, salaattiin sekä kala- ja liharuokiin. Lehtisilpusta ja siemenistä voi tehdä voin kanssa levitettä leivälle. Varret kerätään ennen kukintaa ja kuoritaan. Sitten varret keitetään hilloksi sellaisenaan tai vaikkapa raparperin kanssa. Varret käyvät myös piirakoihin ja kiisseliin. Siemenet maustavat yrttiteen, keitot, kastikkeet, leipätaikinat ja lämpimät kasvisruoat. Siemeniä voi preskella myös kurkkupastillina – pari siementä kerrallaan riittää.

Juuri on väinönputken vahvimman makuinen osa, ja sitä hyödynnetään rohtona, mausteena ja yrttiteessä. Juuri maistuu karvaalle ja tuoksuu voimakkaasti. Sitä voi nostaa maasta keran kasvukaudessa joko varhaiskevällä tai syksyllä. Alkoholi- ja makeisteollisuudessa käytetään mausteena väinönputken juurista tislattua angelikaöljyä.

KUVA TEIJA TUISKU

# Tuotteet & palvelut

**HAKEMISTO MYÖS VERKOSSA** [www.kotipuutarha.fi](http://www.kotipuutarha.fi)

**ILMOITUSVARAUKSET** Saarsalo Oy | Sanna Mäkinen 041 313 2706



## Korpikangassiemmen.fi Tilaa kevään siemenet helposti netissä!



Tilaa ilmainen kuvasto netissä tai 0405500298





**SUDELEY CASTLE**  
– ruusuja ja romantiikkaa

**MAIJA STENMAN**

on toimittaja ja puutarhamatkailija, joka kertoo paikoista, joita ei kannata jättää väliin.



**MISSÄ?**

Etelä-Englannin Cotswoldissa. Tarkista aukiolo sivustolta [sudeleycastle.co.uk](http://sudeleycastle.co.uk), josta myös sisäänpääsy tulee varata ennalta.

**MITEN?**

Lontoosta junalla ja bussilla.

**MILLOIN?**

Sudeleyn linna on avoinna keväästä syksyyn. Ruusutarhassa kukinta on parhaimmillaan kesä–heinäkuussa.



**Ruusuja** kuningattarien puutarhassa.



**Keltaiset** ruusut linnan seinustalla.



**Solmupuutarhassa** puksipensaat muodostavat kuningattaren puvussa olleen kuvion.

**PUUTARHOISTAAN** kuuluisan Cotswoldin alueen sydämessä sijaitsee Sudeleyn linna, jonka puutarhan kymmenen erilaista osaa tarjoavat romanttisten raunioiden ohella kurkistusikkunan historian vaiheisiin satojen vuosien ajalta. 1800-luvulla paikan ostivat varakkaat käsityöläisveljekset, ja edelleen linna on saman suvun omistuksessa. Nykyinen puutarha sai silloin alkunsa, ja jokainen sukupolvi on lisännyt siihen oman mausteensa.

**SUDELEY** tunnetaan erityisesti kuningas **Henrik VIII:n** kuudennen ja viimeisen vaimon **Katherine Parrin** kotina. Linnassa asui jonkin aikaa myös myöhemmin kuningattareksi kruunattu **Elisabeth I.** Katherine Parr menehtyi synnytyskomplikaatioihin 36-vuotiaana ja haudattiin linnan kappeliin. Sisällissodan aikana 1600-luvulla Cromwellin joukot tuhosivat linnan suuren vastaanottosalin katon, ja sitä seuranneen 200-vuotisen autioitumisen aikana myös kappeli raunioitui. Hauta löytyi uudelleen aivan sattumalta 1700-luvun lopulla. Nyt valkoinen puutarha ympäröi uudelleen kunnostettua kappelia, jossa kuningatar lepää sarkofagissaan. Katherine Parr on Eng-

lannin kuningattarista ainoa, joka on haudattu yksityiselle maalle.

**LINNAN** puutarhassa eri aikakaudet ja teemat lyövät sopuisasti kättä. Vastaanottosalin seinien rauniot muodostavat taustan rauniopuutarhalle, joka ilmentää sisällissodan taisteluja ja ristiriitoja. Sisäpihan solmupuutarhan puksipensaat on istutettu Elisabeth I:n puvussa olleen kuvion mukaan. Linnan puutarhoista keskeisin on kuitenkin Kuningattarien puutarha, joka on nimetty neljän Englannin kuningattaren mukaan – **Anne Boleyn**, Katherine Parrin, **Lady Jane Greyn** ja Elisabeth I:n. Nykyisin siellä kasvaa yli 80 eri ruusulajiketta, joiden huumaaava tuoksu leijuu puutarhassa aina keskikesällä.

“**Valkoinen puutarha** ympäröi kappelia, jossa kuningatar lepää sarkofagissaan.”



# Kotipuutarha

Seuraava numero  
ilmestyy 9.3.

PERINTEINEN  
MAKELLARI  
SÄILÖÖ SADON

NÄIN VILJELET  
RUUSUKAALIA  
JA KALETTEA

KUKKATARHA  
KANSAKOULUN  
PIHALLA

Uudistunut  
lehti!

Enemmän tietoa  
pintaa syvemältä